

**In the middle of the night, when you're ambiguously ethnic, like me, when you're brown, beige, mauve, siena, one of those lighter browns in the Crayola box. You have to be careful of the cops and robbers, because nobody's quite sure what you are, but everybody has assumptions.**

*Sherman Alexie*



## Samenvatting

De minderjarige delinquent neemt in het Belgische recht een bijzondere positie in. Zowel bij minderjarigen in een problematische opvoedingssituatie (POS) als bij minderjarigen die worden vervolgd wegens een als misdrijf omschreven feit (MOF) is de wetgever van oordeel dat deze personen hulp en bijstand nodig hebben. Bestrafing neemt in deze optiek een tweede plaats in. Men kan zich de vraag stellen in welke mate een verdoken sanctiemodel aan dit beschermmodel ten grondslag ligt. Opmerkelijk hierbij is de keuze om geen apart jeugdstrafrecht in te voeren, maar de strafbare gedragingen van het strafrecht te gebruiken.

De Belgische wetgever voerde een herstelrechtelijk aanbod in bij de wijzigingen aan de jeugdwet in 2006. Beide gemeenschappen reageerden positief op het vastleggen van een wettelijke basis voor herstelmaatregelen. Hiermee lijkt de discussie om minderjarigen te beschermen, dan wel te bestraffen, voorlopig het zwijgen opgelegd. De toekomst moet uitwijzen of deze herstelmaatregelen het vermeend succes zullen kennen.

Uit het gevoerde onderzoek blijkt dat dat er een verhoogde criminaliteitsgraad is bij jongeren behorend tot een etnische minderheidsgroep. Het loutere feit dat deze jongeren tot een etnische minderheidsgroep behoren is geen doorslaggevend element. De variabele *etniciteit* is op zichzelf geen verklaring voor het criminaliteitscijfer. De complexiteit en verhouding van verschillende culturele en structurele variabelen dragen bij tot een verhoogde kans tot het plegen van misdrijven. Er is een verhoogde criminaliteitsgraad vanwege het feit dat deze jongeren maatschappelijk kwetsbaar zijn en zich in een andere uitgangspositie bevinden.

De jeugdwet (opnieuw) aanpassen is een mogelijk voorstel. Een bijzonder aspect vormt hier het gelijkheidsbeginsel. Door middel van positieve actie kan de wetgever de uitgangspositie van etnische minderheidsgroepen compenseren. Het opleidingsniveau en de arbeidsparticipatie zijn twee belangrijke variabelen in dit opzicht. De wetgever kan bijgevolg ofwel de jeugdwet in dit opzicht aanpassen en (nog) meer inzetten op jeugdmaatregelen met deze finaliteit ofwel nieuwe wetgeving uitvaardigen waarin deze problematiek aan bod komt.

Een mogelijk probleem zijn de tussenschakels in het contact met etnische minderheidsgroepen en niet de bestaande wetgeving. Een (nieuwe) instantie om deze contacten te bevorderen behoort tot de mogelijkheden. In dit opzicht dringt een evaluatie van de justitiehuisen zich op. Tot slot wordt de stelling of we moeten evolueren naar een jeugdstrafrecht onderzocht. Het bestaande jeugdrecht heeft ondanks verschillende wetswijzigingen een beschermend karakter maar beantwoord mogelijk niet aan de maatschappelijke realiteit.



## Woord vooraf

Deze masterscriptie vormt het sluitstuk van mijn opleiding Rechten aan de Universiteit Hasselt. Het is de laatste halte van wat een uitermate interessante reis geweest. Ondanks het feit dat woorden schromelijk tekort schieten, zou ik niettemin een aantal mensen willen bedanken.

Uiteraard gaat mijn dank uit naar mijn promotoren Prof. dr. Ackaert en Prof. dr. Declerck die me met raad bijstonden gedurende het hele proces. Hun invalshoeken, adviezen, geduld en aanmoedigingen zijn een grote hulp geweest.

Tevens zou ik graag mijn ouders willen bedanken vanuit het diepste van mijn hart. Zij hebben mij de kans en vrijheid gegeven om te studeren. Zij hebben daarenboven nooit aan mijn capaciteiten getwijfeld, zelfs in tijden dat ik aan mezelf twijfelde. Voor hun onvoorwaardelijke steun zal ik hen altijd dankbaar blijven. Ook tal van vrienden hebben mij elk op hun eigen manier gemotiveerd, aangemoedigd en opbouwende kritiek gegeven om deze masterscriptie én mijn opleiding tot een succesvol einde te brengen. Hun geduld gedurende mijn talloze woorden van frustratie is op zijn minst bewonderenswaardig.

Mijn oprechte dank,

Brecht Vanderstraeten

Mei 2014



# Inhoudsopgave

|                                                                                                                                |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Samenvatting.....                                                                                                              | 3  |
| Woord vooraf .....                                                                                                             | 5  |
| Inleiding .....                                                                                                                | 9  |
| Deel 1. Rechtspositie van de minderjarige delinquent in het Belgische jeugdrecht.....                                          | 11 |
| Hoofdstuk 1. Wat is jeugdrecht?.....                                                                                           | 11 |
| Hoofdstuk 2. Wie is de minderjarige delinquent?.....                                                                           | 13 |
| Hoofdstuk 3. Hoe treedt men op ten aanzien van de minderjarige delinquent: sanctionerend, beschermend of herstelgericht? ..... | 15 |
| Deelhoofdstuk 3.1 Vanuit wetshistorisch perspectief .....                                                                      | 15 |
| §1. Wet van 15 mei 1912.....                                                                                                   | 15 |
| §2. Wet van 8 april 1965 .....                                                                                                 | 16 |
| §3. De jaren '80 en '90 .....                                                                                                  | 18 |
| §4. Wetten van 15 mei en 13 juni 2006 .....                                                                                    | 19 |
| Deelhoofdstuk 3.2 Vanuit het huidige recht .....                                                                               | 22 |
| §1. Toepasselijke wetgeving.....                                                                                               | 22 |
| §2. Vorderingsmonopolie van het Openbaar Ministerie .....                                                                      | 23 |
| §3. Onderzoeksfase .....                                                                                                       | 25 |
| §4. Berechtigingsfase .....                                                                                                    | 26 |
| §5. Uithandengeving .....                                                                                                      | 30 |
| Hoofdstuk 4. Tussenbesluit .....                                                                                               | 33 |
| Deel 2. Invloed van etnische afkomst op delinquent gedrag.....                                                                 | 35 |
| Hoofdstuk 1. Verantwoording afbakening .....                                                                                   | 35 |
| Deelhoofdstuk 1.1 Leeftijd? .....                                                                                              | 35 |
| Deelhoofdstuk 1.2 Geslacht? .....                                                                                              | 36 |
| Deelhoofdstuk 1.3 Delictstype? .....                                                                                           | 37 |
| Deelhoofdstuk 1.4 Wat is een etnische minderheidsgroep? .....                                                                  | 38 |
| Deelhoofdstuk 1.5 Wie behoort tot een etnische minderheid? .....                                                               | 40 |
| Hoofdstuk 2. Aanwijzingen van een verband.....                                                                                 | 43 |
| Deelhoofdstuk 2.1 Is er sprake van vooroordelen? .....                                                                         | 43 |
| Deelhoofdstuk 2.2 Komen migranten meer in aanraking met het gerecht? .....                                                     | 44 |

|                                                                     |    |
|---------------------------------------------------------------------|----|
| Hoofdstuk 3 Culturele variabelen.....                               | 49 |
| Deelhoofdstuk 3.1 Is er etnische profilering? .....                 | 49 |
| Deelhoofdstuk 3.2 Mogelijkheid tot beroep op cultuur verweer? ..... | 51 |
| Deelhoofdstuk 3.3 Etnische identiteit en culturele oriëntatie ..... | 53 |
| Deelhoofdstuk 3.4 Integratieproblemen.....                          | 55 |
| § 1. Wat is integratie? .....                                       | 55 |
| §2. Wat is een succesvolle integratie? .....                        | 56 |
| § 3. Wat is het belang van een succesvolle integratie?.....         | 58 |
| Hoofdstuk 4. Etnische registratie .....                             | 59 |
| Hoofdstuk 5. Structurele variabelen .....                           | 65 |
| Deelhoofdstuk 5.1 Beheersing van de taal.....                       | 65 |
| Deelhoofdstuk 5.2 Maatschappelijke kwetsbaarheid .....              | 66 |
| Deelhoofdstuk 5.3 Opleidingsniveau .....                            | 67 |
| Deelhoofdstuk 5.4 Arbeidsparticipatie.....                          | 70 |
| Deelhoofdstuk 5.5 Gezinsinkomen.....                                | 73 |
| Deelhoofdstuk 5.6 Buurtinvloed .....                                | 76 |
| Deel 3. Besluit.....                                                | 79 |
| Bibliografie .....                                                  | 87 |



## Inleiding

1. De huidige jeugdwet is een werk van lange adem geweest. Bij de wijziging van iedere jeugdwet trachtte men een antwoord te bieden op de vraag hoe met minderjarige delinquenten moet worden omgegaan. Deze masterscriptie streeft de doelstelling na de positie van minderjarige delinquenten in het huidige Belgische recht te beschrijven. Daarenboven stelt zich een mogelijk maatschappelijk probleem: is er een verhoogd criminaliteitscijfer bij etnische minderheidsgroepen in verhouding met de autochtone bevolking? Men kan zich tevens de vraag stellen in welke mate het recht aan dit maatschappelijk probleem tegemoet komt. Is het recht het meest aangewezen instrument om dit mogelijk maatschappelijk probleem aan te pakken?

2. In het eerste deel wordt de rechtspositie van delinquente minderjarigen in het huidige Belgische jeugdrecht besproken. Op welke wijze moet er worden omgegaan met delinquente minderjarigen? De uitgangspositie hierbij is de wet van 15 mei 1912 die voor het eerst de strafrechtelijke meerderjarigheid invoerde.<sup>1</sup> Bij de opstelling van de eerste jeugdwet van 1912 stelde de wetgevende macht zich de vraag of deze doelgroep een beschermende of sanctionerende aanpak vereist.<sup>2</sup> De voorbije honderd jaar hebben meerdere wetgevers getracht deze twee stromingen met elkaar te verzoenen.<sup>3</sup> Een wetshistorisch onderzoek zal de standpunten van de verschillende wetgevers uiteen zetten.

In de parlementaire voorbereiding ontstond een debat tussen enerzijds het sanctioneren van delinquente minderjarigen en anderzijds het beschermen. Moeten delinquente minderjarigen een beschermende aanpak verkrijgen waarbij ze op hun verantwoordelijkheid worden gewezen of is een sanctionerend aanpak meer aangewezen? Later kwam ook de vraag naar herstelgerichte maatregelen naar voor.

Er is geen eensgezindheid over het karakter van het jeugdrecht tussen de drie gemeenschappen. De bevoegdheidsverdeling van het jeugdrecht tussen de federale overheid en de gemeenschappen is het gevolg van de twee staatshervormingen van 1980 en 1988. De Bijzondere wet tot Hervorming der Instellingen maakt duidelijk dat er vijf bevoegdheden aan de federale wetgever voorbehouden zijn.<sup>4</sup> De *'opgave van de maatregelen die kunnen worden genomen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd'* is voor deze masterscriptie van belang.<sup>5</sup> De federale wetgever kan jeugdmaatregelen enkel *vaststellen*, het *uitvoeren* behoort tot de gemeenschappen.<sup>6</sup> Deze insteek zal ook naar boven komen bij de beschrijving van de positie van delinquente minderjarigen in ons jeugdrecht.

---

<sup>1</sup> Wet 15 mei 1912 op de kindbescherming, BS 27-28-29 mei 1912 (hierna verkort: Kinderbeschermingswet).

<sup>2</sup> Verslag COLAERT, *Hand.* Kamer 1911-12.

<sup>3</sup> G. DECOCK en J. PUT, *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen*, Gent, Larcier, 2012, 1.

<sup>4</sup> Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot Hervorming der Instellingen, BS 15 augustus 1980 (hierna verkort: BWHI).

<sup>5</sup> Art. 5, §1, II, 6°, d BWHI.

<sup>6</sup> Verantwoording amendement nr. 65, *Parl. Stuk* Kamer, nr. 516/5.

3. In het tweede deel zal onderzocht worden welke variabelen het delinquent gedrag van minderjarigen bepalen. Bijkomend is er een debat over het aandeel van minderjarigen behorend tot een etnische minderheid. Er wordt gesteld dat deze groep aan een aantal variabelen onderhevig is dewelke niet van toepassing zijn op de autochtone bevolking. Er zal onderzoek plaatsvinden naar zowel structurele als culturele variabelen. Voorgaande probleemstelling geeft stof tot discussie in zowel de politieke als de wetenschappelijke wereld. België hanteert vooralsnog geen systeem waarin de culture achtergrond van delinquenten wordt geregistreerd. Er gaan stemmen gaan op om hier verandering in te brengen door middel van etnische registratie.

4. In het derde deel wordt onderzocht of het huidige recht tegemoet komt aan de maatschappelijke realiteit. De vraag naar de toepassing van het gelijkheidsbeginsel is uiterst relevant, er zal worden onderzocht of een vorm van positieve actie voor etnische minderheden mogelijk is. Daarna worden de bestaande jeugdmaatregelen geëvalueerd. Ook wordt onderzocht tot in welke mate de bestaande wetgeving geen probleem vormt, maar de tussenschakels in de contacten met de etnische minderheidsgroepen. Het voorstel tot het optrekken van de leeftijdsgrens wordt als een open vraag geformuleerd, deze probleemstelling is niet eenvoudig op te lossen. Tot slot wordt onderzocht of het Belgische rechtstelsel evolueert naar een jeugdstrafrecht.

5. Samenvattend worden de onderzoeksvragen als volgt geformuleerd:

- Wat is de huidige en wetshistorische rechtspositie van een minderjarige delinquent binnen het Belgisch recht?
- Welke variabelen hebben invloed op delinquent gedrag bij minderjarigen en welke variabelen hebben invloed op delinquent gedrag bij etnische minderheden?
- Heeft het recht (succesvol) rekening gehouden met deze variabelen?
- Is het recht het meest aangewezen instrument om de variabelen die dit delinquent gedrag verklaren of is een ander instrument meer aangewezen?

# Deel 1. Rechtspositie van de minderjarige delinquent in het Belgische jeugdrecht

6. In dit deel wordt vooreerst ingegaan op de vraag tot welk domein het jeugdrecht behoort en wie de minderjarige delinquent is. Daarna volgt een uiteenzetting hoe men optreedt ten aanzien van de minderjarige delinquent: sanctionerend, beschermend of herstelgericht. Dit onderzoek is tweeledig. Vooraleer de rechtspositie van de minderjarige delinquent in het huidige recht wordt besproken, zal het subject wetshistorisch worden benaderd.

## Hoofdstuk 1. Wat is jeugdrecht?

7. Het jeugdrecht is geen aparte rechtstak maar een recht *sui generis*.<sup>7</sup> Jeugdrecht bevat onderdelen van zowel het publiekrecht als het strafrecht tot zelfs het sociaal recht.<sup>8</sup> *Sensu lato* wordt onder jeugdrecht begrepen: '*het geheel van de juridische regels die het welzijn en de ontplooiing van jongeren beogen te beschermen*'.<sup>9</sup> Het jeugdrecht omvat o.a. het burgerrechtelijk statuut van de jeugd, de wetgeving betreffende de leerplicht, de wetgeving inzake verbod van kinderarbeid, de wetgeving tot zedelijke bescherming van de jeugd, etc.<sup>10</sup> Deze wetgeving tracht de ontplooiing en het welzijn van jongeren te bevorderen.<sup>11</sup> Deze wetgeving voorkomt echter niet dat het welzijn van de jongere bedreigd kan worden. In een dergelijke situatie is een ingrijpendere overheidstussenkomst vereist. Voorbeelden zijn bepalingen tot onderhoud, opvoeding en ontplooiing van kinderen.<sup>12</sup> *Sensu stricto* wordt jeugdrecht dan ook gedefinieerd als '*het geheel van juridische regels betreffende de overheidsinterventie, door middel van specifieke instellingen of voorzieningen, met het oog op bijstand aan jongeren wier welzijn of ontplooiing onvoldoende wordt gewaarborgd door het gezinsmilieu en de algemeen maatschappelijke voorzieningen*'.<sup>13</sup>

8. In beide definities is er geen verwijzing naar delinquent gedrag. De ratio is dat minderjarigen die delinquent gedrag vertonen, bijstand vereisen.<sup>14</sup> Minderjarigen hebben een kader nodig waarbinnen zij

---

<sup>7</sup> J. SMETS, *Het jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 48-50.

<sup>8</sup> I. DELNOY-MARGRÈVE, "Le civiliste et la loi du 8 avril 1965 relative a la protection de la jeunesse", *Ann. Fac. Dr. Liège* 1965, 421-448.

<sup>9</sup> J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 3.

<sup>10</sup> Ibid., 3.

<sup>11</sup> Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, BS 15 april 1965 (hierna verkort: Jeugdwet), Voorafgaande titel, 3°.

<sup>12</sup> J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 3-5.

<sup>13</sup> J. SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht in APR*, Deurne, Kluwer, 1996, 3.

<sup>14</sup> J. PUT en M. ROM, *Het nieuwe jeugdrecht*, Brussel, De Boeck & Larcier, 2007, 111-113.

zichzelf kunnen ontwikkelen.<sup>15</sup> Sommige auteurs verwijzen daarom naar het jeugdrecht met de term *jeugdbeschermingsrecht*.<sup>16</sup>

9. Gelet op het voorwerp van deze masterscriptie is het aangewezen om de term jeugdbeschermingsrecht te vermijden. Door te verwijzen naar het jeugdrecht wordt vermeden dat deze wet reeds een beschermend karakter krijgt toebedeeld in deze fase van het onderzoek. Indien er gebruik wordt gemaakt van *jeugdbeschermingsrecht*, bevat het onderzoek reeds een subjectieve ingesteldheid. Hierin wordt immers het beschermidee geïntegreerd. Het bepalen van het karakter van de jeugdwet is de opzet van deze masterscriptie.

---

<sup>15</sup> VAN DE GARDE, *Pyttersen's Nederlandse almanak* 1992, 201.

<sup>16</sup> Vb. DE SMET, B., *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2007, 473p;  
SMETS, J., *Jeugdbeschermingsrecht in APR*, Deurne, Kluwer, 1996, 821p;  
PUT, J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 592p.

## Hoofdstuk 2. Wie is de minderjarige delinquent?

10. In het kader van deze masterscriptie wordt er niet verwezen naar het civiele jeugdrecht<sup>17</sup> maar naar het recht waarbij minderjarigen zich in bijzondere situaties bevinden waar hulp en bijstand aangewezen is. Het jeugdrecht omschrijft deze twee doelgroepen als POS en MOF.<sup>18</sup> Er wordt ingegaan op deze twee doelgroepen en de twee mogelijke interventies in het jeugdrecht. Aan de hand hiervan wordt duidelijk welke minderjarigen het subject zijn van deze masterscriptie.

11. De twee doelgroepen die het jeugdrecht voor ogen heeft, zijn de volgende:

1. Minderjarigen in een problematische opvoedingssituatie (hierna afgekort: POS):

*Dit is een 'toestand waarin de fysieke integriteit, de affectieve, morele, intellectuele of sociale ontplooiingskansen van minderjarigen in het gedrang komen, door bijzondere gebeurtenissen, door relationele conflicten, of door de omstandigheden waarin zij leven'.*<sup>19</sup>

2. Minderjarigen die worden vervolgd wegens een als misdrijf omschreven feit (hierna afgekort: MOF):

Zij mogen de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt vooraleer zij jeugdmaatregelen krijgen opgelegd.<sup>20</sup> Het vaststellen van de jeugdmaatregelen met betrekking tot deze categorie behoort voornamelijk tot de bevoegdheid van de federale overheid, het uitvoeren hiervan behoort tot de bevoegdheden van de gemeenschappen ingevolge de communautarisering in de jaren '80.<sup>21</sup>

12. In het kader van een POS is er geen verwijzing naar de schuldnotie, de feitelijke toestand is het doorslaggevend element.<sup>22</sup> Voorbeelden van POS zijn wegliepgedrag, ernstige problemen op school en kindermishandeling.<sup>23</sup> Slechts in uitzonderlijke situaties kan doorverwezen worden naar het Openbaar Ministerie.<sup>24</sup>

Gelet op het onderwerp van deze masterscriptie strekt deze masterscriptie zich slechts uit tot de tweede doelgroep. De wetgever tracht de minderjarige delinquent op zijn verantwoordelijkheid te wijzen en hem bewust te maken van de gevolgen van zijn daden.<sup>25</sup> Voorbeelden van een MOF zijn slagen en verwondingen gepleegd door de minderjarige, drugs dealen en *joyriden*.<sup>26</sup>

---

<sup>17</sup> A contrario: G. DE JONGE en A.P. VAN DER LINDEN, *Jeugd & Strafrecht*, Deurne, Kluwer, 2007, 173.

<sup>18</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2007, 169-173; J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 4-7.

<sup>19</sup> Art. 2, 12° Decreet Bijzondere Jeugdbijstand.

<sup>20</sup> Art. 36, 4° Jeugdwet.

<sup>21</sup> Verantwoording amendement nr. 65, *Parl. Stuk Kamer*, nr. 516/5.

<sup>22</sup> Omzendbrief gerechtelijke jeugdbijstand, IV, 1.

<sup>23</sup> B. VAN KEIRSBILCK, "Non la fugue n'est pas un délit! Statut juridique du fugueur", *JDJ* 2005, 14-21.

<sup>24</sup> Art 32 §2 Decreet Bijzondere Jeugdbijstand.

<sup>25</sup> Voorafgaande titel Jeugdwet, 4°.

<sup>26</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2007, 230.

Er is vooralsnog geen jeugdstrafrecht. De interventiegrond van jeugdmaatregelen zijn de delictsomschrijvingen zoals deze in het strafrecht worden geformuleerd.<sup>27</sup> Aan de constitutieve bestanddelen van een misdrijf moet aldus worden voldaan, met als uitzondering het moreel element.<sup>28</sup> De jeugdrechtbank heeft de bevoegdheid om kennis te nemen van vorderingen vanwege het Openbaar Ministerie.<sup>29</sup>

13. Naast de twee verschillende doelgroepen, kan het jeugdrecht worden opgesplitst in twee mogelijke interventies.<sup>30</sup> Hierbij wordt de voorkeur gegeven aan een buitengerechtelijke afhandeling.

1. Buitengerechtelijke, sociale of vrijwillige jeugdbijstand:

Dit zijn enerzijds de hulpverlening die op vrijwillige basis wordt verleend door bijzonder jeugdbijstandsorganen, en anderzijds de preventieve taak die deze organen waarnemen. De comités voor bijzondere jeugdzorg spelen hier een belangrijke rol in Vlaanderen.<sup>31</sup>

2. Gerechtelijke jeugdbijstand:

Dit is de jeugdbijstand die wordt verleend in het kader van een rechterlijke beslissing. Hier is de voornaamste taak weggelegd voor de jeugdrechtbank en het Openbaar Ministerie.<sup>32</sup>

14. Vrijwillige bijstand kan zowel betrekking hebben op POS als op MOF, net zoals dat de gerechtelijke bijstand betrekking kan hebben op beide doelgroepen. Buitengerechtelijke afhandeling krijgt de voorkeur.<sup>33</sup> De buitengerechtelijke bijstand is minder ingrijpend voor de minderjarige.<sup>34</sup>

15. In de voorafgaande titel van de jeugdwet wordt reeds gesteld dat het jeugdrecht slechts van toepassing is op minderjarigen.<sup>35</sup> Logischerwijs is de minderjarige delinquent jonger dan 18 jaar. Een delinquent kan slechts genieten van jeugdmaatregelen indien hij de leeftijd van 18 jaar niet heeft bereikt.<sup>36</sup> Pleegt men een feit na de leeftijd van 18 jaar, valt deze delinquent onder het algemene strafrecht en niet onder het jeugdrecht.<sup>37</sup> Concluderend is de minderjarige delinquent, volgens de wetgever, een persoon jonger dan 18 jaar en heeft een delict gepleegd zoals deze in het strafrecht wordt omschreven.

---

<sup>27</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2007, 224-230.

<sup>28</sup> J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 240;  
Cfr. infra, randnr. 32 en 34.

<sup>29</sup> Art. 36, 4° Jeugdwet.

<sup>30</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2007, 169-173;  
J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 4-7.

<sup>31</sup> Art. 19 en 79 Decreet van 7 maart 2008 inzake Bijzondere Jeugdbijstand, BS 15 april 2008 (hierna verkort: Decreet Bijzondere Jeugdbijstand).

<sup>32</sup> Art. 45 Jeugdwet.

<sup>33</sup> Voorafgaande titel Jeugdwet, 1° en 3°.

<sup>34</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2007, 171;  
J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 173-174.

<sup>35</sup> Voorafgaande titel Jeugdwet, 1° en 3°.

<sup>36</sup> Art. 36, 4° Jeugdwet.

<sup>37</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2007, 297-298.

### Hoofdstuk 3. Hoe treedt men op ten aanzien van de minderjarige delinquent: sanctionerend, beschermend of herstelgericht?

16. Voorafgaand aan een uiteenzetting van de rechtspositie van de minderjarige delinquent in het huidige Belgisch recht, wordt het onderwerp wetshistorisch benaderd. De Belgische wetgever trachtte aanvankelijk twee stromingen met elkaar te verzoenen: bescherming of sanctionering. Later nam de wetgever een derde model in acht: het herstelrechtelijk aanbod. Dit debat is uiterst relevant. Het jeugdrecht is onderhevig aan invloeden uit andere rechtstakken waardoor een discussie omtrent de kern ontstaat. De uitkomst van dit debat kan verregaande gevolgen teweeg brengen: een stijging van het criminaliteitscijfer.

#### Deelhoofdstuk 3.1 Vanuit wetshistorisch perspectief

##### §1. Wet van 15 mei 1912

17. De wet van 15 mei 1912 werd ingevoerd door de aanhoudende kritiek op de toepassing van het algemeen strafrecht op minderjarigen.<sup>38</sup> Zo was er niet alleen een gewijzigde sociaaleconomische maatschappij op het einde van de 19<sup>e</sup> en aan het begin van de 20<sup>e</sup> eeuw door industrialisering, maar was er ook de theorie van het sociaal verweer en uiteenlopende initiatieven van filantropische bewegingen.<sup>39</sup> Dit maakt duidelijk dat de toenmalige uitgangspunten met betrekking tot jeugddelinquentie niet langer houdbaar waren. Als maatschappelijke reactie op het criminaliteitscijfer onder jongeren heeft men geprobeerd delinquente jongeren opnieuw op te voeden.<sup>40</sup> Maatregelen ter bewaring, opvoeding en behoeding van onbepaalde duur krijgen de voorkeur op repressieve straffen.<sup>41</sup>

Deze wet voert voor het eerst de strafrechtelijke meerderjarigheid in. Aldus werden kinderen beneden de leeftijd van zestien jaar buiten het toepassingsgebied van het algemeen strafrecht gesteld omdat deze delinquenten een gedifferentieerde aanpak nodig hebben.<sup>42</sup> Het criterium voor de strafbaarheidstelling was het 'oordeel des onderscheids'. Indien zij het vermogen hadden om ten volle de draagwijdte van hun handelingen, inclusief het strafbare karakter ervan, te onderkennen dan werden ze gestraft.<sup>43</sup> Voor de *pater familias* was er in dit opzicht tevens een rol weggelegd: hij moest de nodige

---

<sup>38</sup> J. SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht in APR*, Deurne, Kluwer, 1996, 12-14;

BROUWERS, B., "Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?", *Jura Falc.* 2007, 3-38.

<sup>39</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2007, 23-26;

BROUWERS, B., "Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?", *Jura Falc.* 2007, 3-38.

<sup>40</sup> Art. 13 Kinderbeschermingswet;

Verslag COLAERT, *Hand. Kamer* 1911-12;

*Pasin.*, 1912, nr. 252, 274.

<sup>41</sup> Ibid.

<sup>42</sup> Art. 17 Kinderbeschermingswet;

Y. CARTUYVLES, "Jeugdrecht in België: wat is er veranderd?", *Orde dag* 2000, 8.

<sup>43</sup> Verslag COLAERT, *Hand. Kamer* 1911-12;

*Pasin.*, 1912, nr. 252, 274.

tuchtmaatregelen nemen indien het kind niet het oordeel des onderscheids had. Bleef hij hierbij in gebreke, dan kon het kind ter beschikking van de regering worden gesteld.<sup>44</sup> Daarnaast moest de minderjarige delinquent zich verantwoorden voor een nieuw orgaan: de kinderrechter. Niet iedereen was het echter eens met de extensieve macht die deze rechter kreeg toebedeeld.<sup>45</sup>

18. De wet van 1912 effende het pad naar een beschermend model maar slaagde hier niet volledig in. Er ontstonden twee stromingen in de rechtspraak en rechtsleer met betrekking tot de toepassing van deze wet.<sup>46</sup> De eerste is gebaseerd op het klassieke strafrecht en gaat uit van een restrictieve interpretatie van de vorderingsgronden voor de kinderrechter. Zij waren voorstander om de bevoegdheden van de kinderrechter een meer strikte wettelijke definitie te geven.<sup>47</sup> Heugpen, kinderrechter te Bergen, was een groot voorstander hiervan.<sup>48</sup> De tweede visie blijft het beschermend karakter van de wet op de kindbescherming prijzen en stuurt aan op extensieve interpretatie van de bevoegdheden van de kinderrechter. Deze stroming was de aanhanger van een uitbreiding van de bevoegdheden van kinderrechter naar 'minderjarigen in gevaar'.<sup>49</sup> Wets, kinderrechter te Brussel, was de belangrijkste woordvoerder van deze tweede stroming.<sup>50</sup>

## §2. Wet van 8 april 1965

19. Bij de invoering van de wet van 8 april 1965 ging de wetgever uit van een extensieve interpretatie van de wet uit 1912.<sup>51</sup> Men hield een beschermend karakter voor ogen.<sup>52</sup> Het beschermmodel moest uit zijn oorspronkelijke 'strafrechtelijk keurslijf' worden gehaald om het belang van de minderjarige voorop stellen.<sup>53</sup> Men voerde een welzijnsideologie in en trachtte te handelen in het belang van het kind. De wetgever stelde hiermee een duidelijk beschermend karakter voorop. Zo werden onder meer beschermingsmaatregelen goedgekeurd die in principe verstoken waren van elke vorm van bestraffing.<sup>54</sup>

---

<sup>44</sup> Art. 13, 3° Kinderbeschermingswet;

Y. CARTUYVLES, "De grote etappes in het Belgische jeugdrecht: continuïteit, circulariteit of breuk?", *T.J.K.* 2001, 132;

Y. CARTUYVLES, "Jeugdrecht in België: wat is er veranderd?", *Orde dag* 2000, 7-8.

<sup>45</sup> Y. CARTUYVLES, "De grote etappes in het Belgische jeugdrecht: continuïteit, circulariteit of breuk?", *T.J.K.* 2001, 136.

<sup>46</sup> J. SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht in APR*, Deurne, Kluwer, 1996, 16-19.

<sup>47</sup> TAYART DES BORMS, "Rémarques sur l'application de la loi du 15 avril 1912", *R.D.P.* 1920, 135.

<sup>48</sup> P. HEUGPEN, "La force des mots", *J.* 1927, 65-68.

<sup>49</sup> I. MAUS, "La loi belge du 15 mai 1912 sur la protection de l'enfance. Son application, ses résultats, ses lacunes", *R.D.P.* 1937, 1049-1064.

<sup>50</sup> P. WETS, *Enfance coupable et Tribunaux pour enfants*, Brussel, 1937, 68-72.

<sup>51</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Oxford, 2005, 7-9;

J. SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht in APR*, Deurne, Kluwer, 1996, 21-24.

<sup>52</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Oxford, 2005, 7-9.

<sup>53</sup> *Ibid.*, 8;

Y. CARTUYVLES, "De grote etappes in het Belgische jeugdrecht: continuïteit, circulariteit of breuk?", *T.J.K.* 2001, 141.

<sup>54</sup> J. SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht in APR*, Deurne, Kluwer, 1996, 23;

Y. CARTUYVLES, "Jeugdrecht in België: wat is er veranderd?", *Orde dag* 2000, 9.



20. De jeugdbeschermingswet van 8 april 1965 realiseerde de volgende hervormingen.<sup>55</sup> Ten eerste werd de strafrechtelijke meerderjarigheid, behoudens voor bepaalde verkeersmisdrijven<sup>56</sup>, tot 18 jaar verhoogd.<sup>57</sup> Er was ook de mogelijkheid om minderjarigen die op het ogenblik van de feiten 16 jaar of ouder zijn onder bepaalde voorwaarden voor de strafrechtbank te vervolgen, de zogenaamde uithandengeving.<sup>58</sup> Ten tweede werden jeugdbeschermingscomités opgericht. Zij kregen een vooral preventief werkende taak toebedeeld met het oog op een grotere buitengerechtelijke afhandeling.<sup>59</sup> Ten derde werd het orgaan van de kinderrechter vervangen door een jeugdrechtbank. Deze laatste kreeg bevoegdheid in een aantal civielrechtelijke aangelegenheden (onder meer ouderlijk gezag).<sup>60</sup> De jeugdrechtbank bevat gespecialiseerde magistraten en werkt nauw samen met het jeugdbeschermingscomité.<sup>61</sup> Ten vierde was er een uitbreiding van de jeugdbeschermingsinterventies.<sup>62</sup> Deze interventies werden uitgebreid naar 'minderjarigen in gevaar' en niet alleen meer met betrekking tot (pre)delinquente minderjarigen. De jeugdbeschermingsmaatregelen kregen een meer hulpverlenend karakter.

21. Aanvankelijk werd deze wet positief onthaald. Gaandeweg bouwde zich kritiek op. Deze kritiek had betrekking op de onduidelijke afbakening tussen de buitengerechtelijke en de gerechtelijke jeugdbescherming en het zwakke juridische gehalte van de wet. De rechtspositie van de minderjarige zou meer procedurele waarborgen moeten bevatten.<sup>63</sup> Daarnaast wordt er ook gebruik gemaakt van vage termen waardoor de wet als een lege doos werd aanzien.<sup>64</sup>

Tevens komt de vraag omhoog of deze wet daadwerkelijk een beschermend karakter bevat. Ondanks de Europese en internationale aanbevelingen om minderjarige delinquenten een '*volwaardig jeugdrecht*' te verschaffen, heeft de Belgische wetgever geopteerd om de uithandengeving uit te breiden. Hiermee werd voor een tegenovergesteld pad gekozen, maar de onderbouw blijft beschermend.<sup>65</sup> Deze keuze werd hoegenaamd gerechtvaardigd door de publieke oproep naar 'harde straffen'.<sup>66</sup> Deze argumenten werden later bijgesprongen door de oproep om een jeugdsanctierecht in te voeren.

---

<sup>55</sup> G. DE JONGE en A.P. VAN DER LINDEN, *Jeugd & Strafrecht*, Deurne, Kluwer, 2007, 385-390;

B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Oxford, 2005, 8;

Y. CARTUYVLES, "Jeugdrecht in België: wat is er veranderd?", *Orde dag* 2000, 9.

<sup>56</sup> Art. 36bis Jeugdwet.

<sup>57</sup> Art. 36, 4° Jeugdwet.

<sup>58</sup> Art. 38 Jeugdwet.

<sup>59</sup> J. SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 21-22.

<sup>60</sup> J. MATTHIJS, "De civielrechtelijke bepalingen betreffende de minderjarigen in de nieuwe wet jeugdbescherming", *T.P.R.* 1965, 324.

<sup>61</sup> Y. CARTUYVLES, "De grote etappes in het Belgische jeugdrecht: continuïteit, circulariteit of breuk?", *T.J.K.* 2001, 143.

<sup>62</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Oxford, 2005, 8;

J. SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 22-23.

<sup>63</sup> Y. CARTUYVLES, "Jeugdrecht in België: wat is er veranderd?", *Orde dag* 2000, 10.

<sup>64</sup> Y. CARTUYVLES, "De grote etappes in het Belgische jeugdrecht: continuïteit, circulariteit of breuk?", *T.J.K.* 2001, 144-146.

<sup>65</sup> G. DECOCK en J. PUT, *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen*, Gent, Larcier, 2012, 1.

<sup>66</sup> J. CHRISTIAENS en E. DUMORTIER, "De aanpak van jeugddelinquentie in tijden van onveiligheid", *Orde dag* 2006, 11.

### §3. De jaren '80 en '90

22. In de jaren '80 trad de problematiek van de delinquente minderjarigen op de voorgrond. De oproep om een jeugdsanctierecht in te voeren was een direct gevolg van het stijgende criminaliteitscijfer.<sup>67</sup> In de wetenschappelijke wereld werd meermaals gepleit voor het verlaten van het beschermmodel.<sup>68</sup>

Een indicatie van deze repressieve tendens is terug te vinden in het wetsvoorstel Gol uit 1982, genoemd naar de gelijknamig indienende minister, dat echter nooit een wet is geworden.<sup>69</sup> De Franstaligen trachtten resoluut het beschermidee overeind te houden.<sup>70</sup> De wetenschappelijk – en maatschappelijke – vraag werd gesteld naar de '*paternalistische justitie*'. Men dwaalde af van de oorspronkelijke discussie door sociale vraagstukken erbij te betrekken. Een voorbeeld is de vraag naar een structureel sociaal beleid met voldoende sociale woningen en degelijk onderwijs voor alle kinderen, in de plaats van jeugdbescherming door het recht.<sup>71</sup>

23. Enerzijds vormde deze discussie over het al dan niet beschermde karakter van de jeugdwet een rem op de ontwikkeling van jeugddelinquentie als wetenschappelijk en wetgevend onderwerp.<sup>72</sup> De Belgische wetgever nam een aantal belangrijke internationale richtlijnen met betrekking tot jeugddelinquentie niet in acht.

De Beijing Rules<sup>73</sup> bevat algemene principes en specifieke regels met betrekking tot de aanpak van jeugddelinquentie. Het bevat de aanbevelingen, die door de VN-lidstaten na te leven zijn met betrekking tot de proportionaliteit van de reactie op jeugddelinquentie, het gepast niveau van discretionaire bevoegdheid in het jeugdrechtsysteem, het respecteren van procedurele waarborgen en de bescherming van de privacy.<sup>74</sup> Er ligt tevens een nadruk op de participatie van zowel de minderjarige als zijn ouders in de procedure.<sup>75</sup> Ook wordt er gesteld dat vrijheidsberovende maatregelen een *ultimum remedium* is. Deze vrijheidsberoving moet van een zo kort mogelijke duur zijn in afwachting van het proces.<sup>76</sup> Interessant bij deze resolutie is niet alleen het algemene opzet dat minderjarigen en ouders betrokken moeten worden bij de procedure, maar tevens dat er een suggestie van maatregelen wordt gedaan. Er ligt een nadruk op maatregelen die tegemoet komen aan de noden van de delinquente

---

<sup>67</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Oxford, 2005, 9-14;

J. SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht in APR*, Deurne, Kluwer, 1996, 24.

<sup>68</sup> WALGRAVE, L., *Uitgeleide aan de jeugdbescherming*, Leuven, Acco, 1978, 179p.

<sup>69</sup> J. SMETS, "Het voorontwerp Gol betreffende de jeugdbescherming", *Panopticon* 1984, 213-226.

<sup>70</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Oxford, 2005, 11-12;

J. CHRISTIAENS en E. DUMORTIER, "De aanpak van jeugddelinquentie in tijden van onveiligheid", *Orde dag* 2006, 11-12.

<sup>71</sup> Ibid.

<sup>72</sup> J. SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht in APR*, Deurne, Kluwer, 1996, 25;

J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 27.

<sup>73</sup> Resolutie 40/33 van de Verenigde Naties (29 november 1985), *UN Doc. A/RES/40/33* (1985).

<sup>74</sup> Ibid., Part 1: general principles.

<sup>75</sup> Ibid., Part 2: investigation and prosecution.

<sup>76</sup> Ibid., Overweging 13 en 19.

minderjarigen. Straffen hebben een ondergeschikte rol.<sup>77</sup> Deze gebalanceerde en doordachte aanpak van jeugddelinquentie werd echter niet als leidraad gebruikt tijdens hervormingen van de Jeugdwet.<sup>78</sup>

24. Anderzijds was deze discussie over het karakter van de jeugdwet stimulerend voor de wetgeving inzake de bescherming van minderjarigen in probleemsituaties.<sup>79</sup> Na de communautarisering bleef de gerechtelijke bescherming van delinquente minderjarigen tot de bevoegdheid van de federale wetgever behoren.<sup>80</sup> De gemeenschappen kregen wel een hernieuwde bevoegdheid voor de buitengerechtelijke bescherming.<sup>81</sup> Het feit dat zij op dat vlak hun eigen ideologie konden integreren, leidde tot meerdere decreten voor alle gemeenschappen. In Vlaanderen is sinds 2008 het decreet bijzondere jeugdbijstand van kracht.<sup>82</sup> In Wallonië geldt nog steeds het decreet hulpverlening aan de jeugd uit 1991.<sup>83</sup>

25. Latere wijzigingen aan de jeugdwet van 1965 waren het gevolg van veroordelingen door het Europese Hof.<sup>84</sup> Ook moest er overeenstemming zijn met internationale verdragen zoals het EVRM en het Kinderrechtenverdrag.<sup>85</sup> Verschillende wetsvoorstellen waarin het beschermidee werd verlaten werden ingediend, maar werden niet geïntegreerd. Na de verkiezingsoverwinning van het Vlaams Blok in 1991 – mede door een harde aanpak van jeugddelinquentie als programmapunt – werd de commissie-Cornelis opgericht ten einde tot een nieuwe jeugdwet te komen.<sup>86</sup> Deze commissie-Cornelis maakte meerdere voorontwerpen van wetgeving die uitmonden in de wetten van 15 mei en 13 juni 2006.<sup>87</sup>

#### §4. Wetten van 15 mei en 13 juni 2006<sup>88</sup>

26. Het voornoemde klimaat van hervormingen en wetswijzigingen op het domein van het jeugdrecht vormde een voedingsbodem voor nieuwe initiatieven.<sup>89</sup> De regeringsverklaring van de regering

---

<sup>77</sup> Ibid., Overweging 18.

<sup>78</sup> J. CHRISTIAENS en E. DUMORTIER, “De aanpak van jeugddelinquentie in tijden van onveiligheid”, *Orde dag* 2006, 11.

<sup>79</sup> J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 27.

<sup>80</sup> J. SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht in APR*, Deurne, Kluwer, 1996, 26;

Y. CARTUYVLES, “Jeugdrecht in België: wat is er veranderd?”, *Orde dag* 2000, 10.

<sup>81</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen, Oxford, 2005, 12-13;

J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 31.

<sup>82</sup> Decreet van 7 maart 2008 inzake Bijzondere Jeugdbijstand, *BS* 15 april 2008 (hierna verkort: Decreet Bijzondere Jeugdbijstand).

<sup>83</sup> Decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd, *BS* 12 juni 1991 (hierna verkort: Hulpverleningsdecreet).

<sup>84</sup> EHRM, *Bouamar v. België*, ECHR 1999.

<sup>85</sup> J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 35-37.

<sup>86</sup> G. DECOCK en J. PUT, *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen*, Gent, Larcier, 2012, 1-3.

<sup>87</sup> Ibid., 3-4.

<sup>88</sup> Wet 15 mei 2006 tot wijziging van de wet van 8 april 1965, *BS* 2 juni 2006; Wet 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die en als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 19 juli 2006 (hierna verkort: Jeugdwet).

<sup>89</sup> J. PUT en M. ROM, *Het nieuwe Jeugdrecht*, Brussel, Larcier, 4-5.

Verhofdstadt-II stelde reeds een modernisering van de Jeugdwet in het vooruitzicht.<sup>90</sup> Actuele jeugdcriminaliteit, met als voorbeeld de zaak Van Holsbeeck in 2006<sup>91</sup>, bracht het debat omtrent de hervorming van de jeugdwet in stroomversnelling. De totstandkoming was niet zonder verzet. Er waren verschillende hoorzittingen en amendementen in zowel de kamer als de senaat, grotendeels om de goedkeuring van alle gemeenschappen te hebben.<sup>92</sup> Opmerkelijk is de snelheid waarmee de bevoegde minister Onkelinx het hervormingsvoorstel heeft uitgewerkt.<sup>93</sup>

27. Deze hervormingswetten hebben het jeugdrecht grondig gewijzigd. De federale overheid tracht met deze hervorming de te onderscheiden tendensen te verzoenen, maar de onderbouw van het beschermmodel werd behouden.<sup>94</sup> Dit is bijzonder, gezien het feit dat meermaals in tussentijdse rapporten het beschermmodel werd verlaten.<sup>95</sup>

Volgens de kadernota van minister Onkelinx is “*het beschermingssysteem voor 90% aangepast aan de situaties die zich thans voordoen*”.<sup>96</sup> Opmerkelijk genoeg geeft de parlementaire voorbereiding aanvankelijk aan dat een uitsluitend beschermende aanpak van delinquente minderjarigen in sommige gevallen ondoeltreffend blijkt. Niettemin leggen ze naderhand de nadruk op preventie, verantwoordelijkheid en herstelgericht werken.<sup>97</sup> Er wordt niet gekozen voor een onderliggend sanctiemodel.<sup>98</sup>

28. Er is niet alleen een behoud van het beschermmodel, maar tevens introduceert deze wet bijkomende rechtswaarborgen, legt een aantal sanctionerende klemtonen en werkt een kader uit voor herstelgerichte maatregelen.<sup>99</sup> Deze nieuwe jeugdwet verankert een reeds jarenlang in de praktijk gegroeid systeem van herstelgerichte procedures voor jonge delinquenten.<sup>100</sup> Men tracht op deze wijze een uniform systeem te creëren om herstelmaatregelen te promoten. Er zijn twee herstelgerichte

---

<sup>90</sup> Federale regeringsverklaring, *Parl. St.* Kamer 2003 B.Z., nr. 20/1, 55-56.

<sup>91</sup> Y. BARBIEUX, “De laatste 24 seconden van Joe Van Holsbeeck”, *Het Nieuwsblad*, 31 januari 2007.

<sup>92</sup> J. PUT en M. ROM, *Het nieuwe Jeugdrecht*, Brussel, Larcier, 5-7.

<sup>93</sup> *Ibid.*, 7.

<sup>94</sup> G. DECOCK en J. PUT, *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen*, Gent, Larcier, 2012, 1;

Cfr. *Infra*, randnr. 47 ev.

<sup>95</sup> WERKGROEP JEUGDSANCTIERECHT, “Platformtekst” in G. DECOCK en P. VANSTEENKISTE, *Naar een jeugdsanctierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1995, 5-6;

NATIONALE COMMISSIE VOOR DE HERVORMING VAN DE WETGEVING INZAKE JEUGDBESCHERMING, “Eindverslag januari 1996” in G. DECOCK en P. VANSTEENKISTE, *Herstel of sanctie. Naar een jeugdsanctierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1999, 12.

<sup>96</sup> L. ONKELINX, Kadernota betreffende de hervorming van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, 13 februari 2004, 1.

<sup>97</sup> Memorie van Toelichting bij het voorontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, 2004, 1-2.

<sup>98</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2007, 320-321;

G. DECOCK en J. PUT, *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen*, Gent, Larcier, 2012, 7-9.

<sup>99</sup> J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 41.

<sup>100</sup> Memorie van Toelichting bij het voorontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, 2004, 1.

maatregelen: de bemiddeling en het herstelgericht groepsoverleg. Beiden komen bij de beschrijving van de rechtspositie van de minderjarige delinquent in het huidige Belgisch recht aan bod.<sup>101</sup>

Herstelmaatregelen trachten het leed dat een misdaad veroorzaakte te herstellen door samen te werken met de verschillende belanghebbenden.<sup>102</sup> Dit is te onderscheiden van het sanctieconcept waar retributie voorop staat.<sup>103</sup> De minderjarige delinquent moet bewustwording van zijn daden ondergaan, de jeugdwet van 2006 tracht dit te bereiken door in te zetten op herstelgericht werken.<sup>104</sup>

29. De federale wetgever tracht op deze wijze de twee gemeenschappen te verzoenen. De Franstalige gemeenschap is immers een voorstander van het behoud van het beschermmodel, terwijl de Vlaamse gemeenschap zich vragen stelt bij de doeltreffendheid van deze keuze.<sup>105</sup> De herstelgerichte aanpak vormt in dit opzicht een tussenmodel. Dit blijkt uit de reactie op de kadernota van minister Onkelinx.<sup>106</sup> Beide gemeenschappen reageren positief op het idee om herstelmaatregelen een wettelijke basis te verschaffen.<sup>107</sup>

30. Men kan zich de vraag stellen in welke mate een verdoken sanctiemodel aan dit beschermmodel ten grondslag ligt. Zo is er het feit dat ondanks hevige kritiek de uithandengeving is uitgebreid tot de leeftijd van 23 jaar.<sup>108</sup>

---

<sup>101</sup> Cfr. *Infra*, randnr. 47.

<sup>102</sup> D. VAN NESS, A. MORRIS en G. MAXWELL, "Introducing Restorative Justice" in A. MORRIS en G. MAXWELL, *Restorative Justice for Juveniles – Conferencing, Mediation and Circles*, Oxford, Hart Publishing, 2001, 41.

<sup>103</sup> *Ibid.*, 3-4.

<sup>104</sup> Memorie van Toelichting bij het voorontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, 2004, 2004, 5.

<sup>105</sup> E. GOEDSEELS, "Jeugddelinquentie: Wallonië helpt, Vlaanderen straft?", *Alert* 2008, 29-30.

<sup>106</sup> L. ONKELINX, Kadernota betreffende de hervorming van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, 13 februari 2004.

<sup>107</sup> E. GOEDSEELS, "Jeugddelinquentie: Wallonië helpt, Vlaanderen straft?", *Alert* 2008, 34-35.

<sup>108</sup> Memorie van Toelichting bij het voorontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, 2004, 2004, 7;

Cfr. *Infra*, randnr. 56.

## Deelhoofdstuk 3.2 Vanuit het huidige recht

31. In dit deelhoofdstuk zal aan de hand van de beschrijving van de huidige rechtspositie van de minderjarige delinquent worden onderzocht of de huidige jeugdwet wordt gekenmerkt door een sanctionerend dan wel een beschermend karakter. Bovendien komen de herstelrechtelijke maatregelen aan bod en zal worden besproken in welke mate er voorkeur aan wordt verleend door de verschillende actoren binnen het jeugdrecht.

### §1. Toepasselijke wetgeving

32. Om te bepalen welke wetgeving van toepassing is op de minderjarige delinquent, moet er naar de bevoegdheidsverdeling worden gekeken. Het beginsel geldt dat de gemeenschappen bevoegd zijn inzake buitengerechtelijke en gerechtelijke jeugdbescherming.<sup>109</sup> Er zijn vijf aan de wetgever voorbehouden bevoegdheden, waarvan *'de opgave van de maatregelen die kunnen worden genomen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd'*<sup>110</sup> de voor deze masterscriptie belangrijkste bevoegdheid is. De federale wetgever blijft bevoegd voor de vaststelling van jeugdmaatregelen, het uitvoeren behoort daarentegen tot de gemeenschappen.<sup>111</sup> Op federaal niveau maken we hiervoor gebruik van de eerder vermelde jeugdwet. Dit houdt in dat we voor de beschrijving van de positie van de minderjarige delinquent naar de federale jeugdwet moeten kijken. Deze stelt in de voorafgaande titel in 3° dat:

*De rechtsbedeling ten aanzien van minderjarigen streeft doelstellingen na inzake opvoeding, verantwoordelijkheidszin, resocialisatie en bescherming van de maatschappij.*

Hiermee lijkt alvast de toon naar een beschermend model gezet. Vooralsnog is er geen jeugdstrafrecht. Voor de strafbare gedragingen wordt teruggegrepen naar het algemene strafrecht.<sup>112</sup> Dit veronderstelt dat alle constitutieve bestanddelen van het misdrijf aanwezig zijn. Minderjarigen worden evenwel geacht niet strafwaardig te zijn.<sup>113</sup> Voor minderjarigen schuilt het moreel element in de notie *doli incapax*. Bekeken vanuit strafrechtelijk oogpunt zijn minderjarigen schuldontbekwaam. Voor het bepalen welke jeugdmaatregelen mogelijk zijn, wordt de jeugdwet gehanteerd.

Het feit dat minderjarigen schuldontbekwaam zijn belet niet dat zij geen moreel element vertonen. Het moreel element schuilt in het wettelijk vermoeden dat is ingesteld.<sup>114</sup> De minderjarige

---

<sup>109</sup> Art. 5, §1, II, 6° BWHI.

<sup>110</sup> Art. 5, §1, II, 6°, d BWHI.

<sup>111</sup> Verantwoording amendement nr. 65, *Parl. Stuk Kamer*, nr. 516/5.

<sup>112</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2007, 169; J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 240.

<sup>113</sup> J. CHRISTIAENS, *De geboorte van de jeugddelinquent*, Brussel, VUBpress, 1999, 12-13.

<sup>114</sup> S. DERRE, "Peut-on encore parler de mineurs délinquants?", noot onder Luik (Jk.) 2 oktober 2003, *J.L.M.B.* 2005, 461-464.

delinquent wordt hierdoor onttrokken aan het algemeen strafrecht en geniet een bijzonder regime. Dit bijzonder regime eindigt wanneer men de leeftijd van achttien jaar bereikt.<sup>115</sup> Het is echter mogelijk dat men een als misdrijf omschreven feit pleegt voor de leeftijd van achttien jaar en men na deze leeftijd berecht wordt. Ook hier valt men onder het bijzonder regime.<sup>116</sup> Er gaan eveneens stemmen op om de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van minderjarigen opnieuw in te voeren.<sup>117</sup>

33. De ondergrens is daarentegen moeilijker te bepalen. Een minimumleeftijdsgrens beneden dewelke het jeugdrecht niet toepasselijk zou zijn, bestaat niet in België.<sup>118</sup> Een aantal jeugdmaatregelen kunnen echter pas opgelegd worden vanaf de leeftijd van 12 jaar. Minderjarigen in een MOF behoeven een pedagogische aanpak. De mogelijke maatregelen omvatten een educatieve begeleiding, een berisping en een ondertoezichtstelling.<sup>119</sup> Niettemin moet het Openbaar Ministerie in ieder geval de wenselijkheid van vervolging afwegen.<sup>120</sup>

De Belgische wetgever komt hiermee tegemoet aan de richtlijnen die het VN-comité voor de Rechten van het Kind vooropstelt.<sup>121</sup> Het feit dat er daarentegen wel wordt vastgehouden aan de mogelijkheid van de uithandengeving suggereert dat de onderbouw evolueert naar een bestraffend karakter.

34. De jeugdrechtbank moet volgende elementen nagaan om een minderjarige delinquent te veroordelen: het materiële element van het misdrijf, de materiële toekenning van het feit aan de dader, het bewust karakter van het gepleegde feit, de aanwezigheid van een bijzonder opzet indien zulks wordt vereist, en de afwezigheid van rechtvaardigings- of schulduitsluitingsgronden.<sup>122</sup> Indien deze elementen voorhanden zijn, kan de jeugdrechtbank slechts jeugdmaatregelen opleggen. Het opleggen van een strafsanctie is niet mogelijk. De twee uitzonderingen op dit principe zijn uithandengeving en verkeersmisdrijven.<sup>123</sup>

## §2. Vorderingsmonopolie van het Openbaar Ministerie

35. Het Openbaar Ministerie krijgt kennis van een MOF door middel van een proces-verbaal opgesteld door de politie. Slechts in uitzonderlijke gevallen zal een onderzoeksrechter worden gevat.<sup>124</sup> De

---

<sup>115</sup> Art. 36, 4° Jeugdwet.

<sup>116</sup> Art. 36, §3 Jeugdwet.

<sup>117</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2007, 170-171;

ELIAERTS, C.H., *Van jeugdbescherming naar jeugdrecht*, Arnhem, Gouda Quint, 1990, 337p.

<sup>118</sup> B. BROUWERS, "Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?", *Jura Falc.* 2007, 3-38.

<sup>119</sup> G. DECOCK en J. PUT, *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen*, Gent, Larcier, 2012, 27-28.

<sup>120</sup> B. BROUWERS, "Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?", *Jura Falc.* 2007, 3-38.

<sup>121</sup> G. DECOCK en J. PUT, *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen*, Gent, Larcier, 2012, 28.

<sup>122</sup> K. HANSON, "Vrijheidsbeneming van minderjarigen" in E. BREMS, S. SOTTIAUX, P. VANDEN HEEDE en W. VANDENHOLE, *Vrijheden en vrijheidsbeneming*, Antwerpen, Intersentia 2005, 282-284.

<sup>123</sup> Cfr. *Infra*, randnr. 47.

<sup>124</sup> Art. 49 Jeugdwet;

tussenkomen van het Openbaar Ministerie bevat een essentiële opportuniteitsstoets. Tevens bezitten zij een vorderingsmonopolie. Het is niet mogelijk dat de jeugdrechtbank ambtshalve kennis neemt van een MOF. Het is evenmin mogelijk dat een benadeelde partij de vervolging op gang kan brengen door middel van een klacht met burgerlijke partijstelling bij de onderzoeksrechter.<sup>125</sup>

36. Tijdens deze fase van de procedure, bezit het Openbaar Ministerie over meerdere mogelijkheden. Door het feit dat het Openbaar Ministerie het vorderingsmonopolie bezit, stelt het hen in staat te oordelen over de opportuniteit van de vervolging. Seponering zonder gevolg is dan ook zonder meer een mogelijkheid. Indien het Openbaar Ministerie besluit om over te gaan tot vervolging, maakt zij de zaak aanhangig bij de jeugdrechtbank.<sup>126</sup>

De beslissing tot het al dan niet overgaan tot vervolging zijn niet de enige twee mogelijkheden. In deze fase zijn er reeds een aantal beschermende afhandelingswijzen. Het is mogelijk dat de minderjarige wordt doorverwezen naar de vrijwillige hulpverlening, in dit geval is er een omvorming naar POS. Daarnaast kan de Procureur des Konings aan personen met ouderlijk gezag voorstellen dat ze een ouderstage volgen.<sup>127</sup> Met betrekking tot de minderjarige delinquent kan het Openbaar Ministerie een waarschuwingsbrief sturen<sup>128</sup>, een mondelinge waarschuwing geven door middel van een herinnering aan de wet<sup>129</sup> of een bemiddelingsvoorstel doen.<sup>130</sup>

37. Geen enkele bepaling in de jeugdwet voorziet in de mogelijkheid dat in deze fase van de procedure reeds straffen ten aanzien van de minderjarige delinquent worden genomen. De enige afhandelingswijze met een bestraffend karakter is de doorverwijzing naar de jeugdrechtbank, maar in dit geval is het niet zeker dat de minderjarige delinquent een bestraffende maatregel zal worden opgelegd. Het Openbaar Ministerie tracht op vrijwillige basis de zaak af te handelen vooraleer zij overgaan tot vervolging. Een bemiddelingsvoorstel is een maatregel uit het herstelrechtelijk aanbod. De andere afhandelingswijzen zijn van beschermende aard.

De waarschuwingsbrief stelt het Openbaar Ministerie in de mogelijkheid de minderjarige delinquent op zijn verantwoordelijkheid te wijzen. Het Openbaar Ministerie deelt de minderjarige mee dat de feiten vaststaan maar ook dat hij heeft beslist om de zaak te seponeren. Op deze wijze zal de minderjarige zich bewust worden dat delinquent gedrag niet wordt aanvaard. Het feit dat het Openbaar Ministerie beslist op te seponeren, geeft de delinquent de kans om zijn gedrag aan te passen en zich te herintegreren in de maatschappij.

---

J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 274-277.

<sup>125</sup> Art. 47 Jeugdwet;

B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2007, 224;

J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 252.

<sup>126</sup> Cfr. *Infra*, randnr. 47.

<sup>127</sup> Art. 45bis Jeugdwet.

<sup>128</sup> Art. 45ter, 1<sup>e</sup> en 2<sup>e</sup> lid Jeugdwet.

<sup>129</sup> Art. 45ter, 3<sup>e</sup> lid Jeugdwet.

<sup>130</sup> Art. 45quater Jeugdwet.



### §3. Onderzoeksfase

38. Het voornaamste doel van deze onderzoeksfase is informatie vergaren over de persoonlijkheid en het milieu van de betrokkene. Dit zal uitmaken welke handelingen in zijn belang zijn en welke middelen voor zijn opvoeding geschikt zijn.<sup>131</sup> Dit onderzoek door de jeugdrechtbank is maatschappelijk of medisch-psychologisch.<sup>132</sup>

39. Het Grondwettelijk Hof oordeelde dat het 'niet de taak van de rechter is zich uit te spreken over de constitutieve elementen van het misdrijf, noch over de schuld van de minderjarige' in de voorbereidende fase.<sup>133</sup> Een traditionele interpretatie van het beschermmodel is hier van toepassing en is niet in overeenstemming met het strafrechtmodel.<sup>134</sup> Het feit dat dezelfde rechter zich uitspreekt in zowel de voorbereidende fase als ten gronde acht het Grondwettelijk Hof niet ongrondwettig.<sup>135</sup>

40. Tijdens deze onderzoeksfase bezit de jeugdrechtbank de mogelijkheid om over te gaan tot een aantal maatregelen.<sup>136</sup> Deze zijn te onderscheiden van de nog te bespreken jeugdmaatregelen tijdens de berechtingsfase. In afwachting van een (eventuele) behandeling ten gronde kan de jeugdrechter voorlopige maatregelen nemen.<sup>137</sup> Het is een procedurele mogelijkheid die de rechter in staat stelt een voorlopige oplossing voor de minderjarige te treffen in afwachting van de beslissing ten gronde.<sup>138</sup> Tevens kan de jeugdrechter voorlopige maatregel van ondertoezichtstelling gepaard laten gaan met de voorwaarde een prestatie van algemeen nut te leveren in verhouding tot zijn leeftijd en zijn vaardigheden.<sup>139</sup> Daarnaast kan de jeugdrechtbank de minderjarige delinquent ook hier een bemiddeling voorstellen.<sup>140</sup>

41. Ondanks het aanvankelijke beschermend oogpunt van de wetgever, zijn deze maatregelen meer strafgericht dan de afhandelingswijzen van het Openbaar Ministerie. Voorbeelden van maatregelen tijdens de onderzoeksfase zijn: leerprojecten, omgangsverbod, activiteitenverbod, huisarrest, deelname aan activiteiten, etc. Ondanks het feit dat deze maatregelen niet worden genomen met het oog op onmiddellijke bestraffing van de delinquent, geven de verboden aan dat er minder wordt ingezet op herstelrechtelijk en beschermende maatregelen.<sup>141</sup> Deze zienswijze wordt verklaard door het feit dat het

---

<sup>131</sup> Art. 50, 1<sup>e</sup> lid Jeugdwet.

<sup>132</sup> Art. 50, 2<sup>e</sup> lid Jeugdwet.

<sup>133</sup> GWH 13 maart 2008, nr. 49, punt B.26.

<sup>134</sup> C. ELIAERTS, "De toekomst van het jeugdbeschermingssysteem (bis)", *T. Strafrecht* 2013, 217-219.

<sup>135</sup> GWH 13 maart 2008, nr. 49.

<sup>136</sup> G. DE JONGE en A.P. VAN DER LINDEN, *Jeugd & Strafrecht*, Deurne, Kluwer, 2007, 385-386.

<sup>137</sup> Art. 52 Jeugdwet;

Cass. 20 mei 2009, P.2009.605F.

<sup>138</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2007, 225-240;

J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 257-274.

<sup>139</sup> Art. 52, 4e lid Jeugdwet.

<sup>140</sup> Art. 52quinquies Jeugdwet.

<sup>141</sup> J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 257-259.

Openbaar Ministerie initieel de mogelijkheid had om de minderjarige delinquent reeds een beschermende of herstelgerichte afhandelingswijze voor te stellen. Het Openbaar Ministerie ging over tot vervolging waardoor een meer bestraffende aanpak mogelijk doeltreffender is.

42. Niettemin is het doel van deze maatregelen niet sanctionerend, deze maatregelen mogen nooit genomen worden met het oog op de onmiddellijke bestraffing. De onderzoeksfase moet immers uitmaken welke jeugdmaatregelen tijdens de berechtingsfase het meest aangewezen zijn. Het onderliggend karakter is beschermend, dit wordt aan de hand van volgend voorbeeld duidelijk.

De voorlopige maatregelen stellen de jeugdrechter onder meer in staat om de minderjarige delinquent in zijn omgeving te laten.<sup>142</sup> Deze maatregel is beschermend aangezien hij thuis mag verblijven en onder toezicht van de sociale dienst wordt gesteld. Op deze manier bestaat het bestraffend karakter in het feit dat de minderjarige onder toezicht wordt geplaatst, maar de doelstelling is de minderjarige delinquent in zijn onmiddellijke omgeving te laten. Hierdoor wordt een herintegratie bevordert.

43. Ook de andere maatregelen blijven deze doelstelling voor ogen houden.<sup>143</sup> Zo is er in deze fase ook de mogelijkheid tot herstelgericht aanbod.<sup>144</sup> De plaatsing in een gemeenschapsinstelling verdient evenwel nadere toelichting.<sup>145</sup> Ondanks een aantal voorwaarden wordt deze voorlopige maatregel frequent toegepast.<sup>146</sup> De impact van een dergelijke maatregel mag niet worden onderschat. Deze maatregel suggereert een tempering op het beschermend karakter van deze maatregelen. De wet voorlopige detentie<sup>147</sup> geeft de minderjarige een aantal rechtswaarborgen, en lijkt sterk op een wet voorlopige hechtenis voor minderjarigen.<sup>148</sup>

#### §4. Berechtingsfase

44. Na afloop van het voorgaande onderzoek wordt het dossier meegedeeld aan het Openbaar Ministerie.<sup>149</sup> Deze beschikt opnieuw over de mogelijkheid om de zaak te seponeren, ook hier bezit het Openbaar Ministerie het vorderingsmonopolie. De termijn waarbinnen moet worden overgegaan tot dagvaarding bedraagt twee maanden.<sup>150</sup> Wanneer het Openbaar Ministerie beslist om over te gaan tot

---

<sup>142</sup> Art. 52, 2<sup>e</sup> lid Jeugdwet.

<sup>143</sup> Art. 52, 2<sup>e</sup> lid *juncto* art. 37, §2, 1<sup>e</sup> lid, 2<sup>o</sup> en art. 37, §2bis, 1<sup>o</sup> en 4<sup>o</sup>-10<sup>o</sup>;

Tot de mogelijkheden behoren onder meer: onder toezicht plaatsen van de sociale dienst, geregeld een school bezoeken, deelnemen aan opleidingsmodules ter bewustwording van de gevolgen, ...

<sup>144</sup> Art. 52quinquies Jeugdwet.

<sup>145</sup> Art. 52, 2<sup>e</sup> lid Jeugdwet *juncto* art. 37, §2, 1<sup>e</sup> lid, 8<sup>o</sup> Jeugdwet.

<sup>146</sup> J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 260.

<sup>147</sup> Wet van 1 maart 2002 betreffende de voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, BS 1 maart 2002 (hierna verkort: Wet voorlopige detentie).

<sup>148</sup> Art. 4, 2<sup>e</sup> lid Wet voorlopige detentie.

<sup>149</sup> G. DE JONGE en A.P. VAN DER LINDEN, *Jeugd & Strafrecht*, Deurne, Kluwer, 2007, 386.

<sup>150</sup> Art. 52bis Jeugdwet.

vervolg, kan de jeugdrechter jeugdmaatregelen 'ten definitieve titel' opleggen. Deze jeugdmaatregelen worden maatregelen van *bewaring, behoeding en opvoeding* genoemd.<sup>151</sup>

Hieruit blijkt de keuze van de wetgever voor een beschermmodel. Deze mogelijke maatregelen zijn toekomstgericht. Men tracht te komen tot een maatschappelijk herstel. Men tracht dit maatschappelijk herstel te bereiken via aangepaste beschermmaatregelen. Men wil de onderliggende problematiek van de minderjarige aanpakken.<sup>152</sup>

45. Bij het opleggen van jeugdmaatregelen, dient de jeugdrechtbank een vastgelegde volgorde te respecteren.<sup>153</sup> In eerste instantie verdient een herstelrechtelijk aanbod de voorkeur. Indien dit niet mogelijk is of niet slaagt, kan een geschreven project worden opgelegd. Na deze twee jeugdmaatregelen zijn ambulante maatregelen pas mogelijk. Een plaatsing in een open afdeling en een plaatsing in een gesloten afdeling staan onderaan de lijst.<sup>154</sup>

Uit deze opsomming blijkt de klemtonen die de wetgever heeft willen aanbrengen in deze jeugdwet. Er wordt sterk ingezet op herstelgericht werken.<sup>155</sup> Aangezien deze subsidiariteit uitdrukkelijk wordt weergegeven, zal de rechter moeten motiveren wanneer een minder ingrijpende maatregel niet mogelijk is.<sup>156</sup>

46. Inzake berechting wordt er rekening gehouden met de persoon van de dader, niet met de omstandigheden van het gepleegde feit.<sup>157</sup> Men tracht de minderjarige toekomstgericht te helpen door middel van heropvoedings- en beschermingsmaatregelen die aangepast zijn aan zijn specifieke noden. Deze bevorderen een herintegratie in de maatschappij. Er is echter een verschil tussen het theoretische beschermidee en de praktijk. Dit verschil wordt in de literatuur aangeduid als 'terminologische mystificatie'.<sup>158</sup>

#### I. Bemiddeling en herstelgericht groepsoverleg

47. De bemiddeling heeft tot doel de jongere, de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen of de jongere onder hun bewaring hebben en het slachtoffer de mogelijkheid te bieden om samen en met hulp

---

<sup>151</sup> Art. 37, §1 Jeugdwet;

G. DE JONGE en A.P. VAN DER LINDEN, *Jeugd & Strafrecht*, Deurne, Kluwer, 2007, 386.

<sup>152</sup> L. DUPONT, *Beginselen van Strafrecht*, Leuven, Acco, 2002, 269-271.

<sup>153</sup> Art. 37, §2, 3<sup>e</sup> lid Jeugdwet;

G. DE JONGE en A.P. VAN DER LINDEN, *Jeugd & Strafrecht*, Deurne, Kluwer, 2007, 386.

<sup>154</sup> Ibid.

<sup>155</sup> Memorie van Toelichting bij het voorontwerp van wet, 2004, 5.

<sup>156</sup> G. DECOCK en J. PUT, *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen*, Gent, Larcier, 2012, 9-10.

<sup>157</sup> J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 280-282.

<sup>158</sup> M. VAN DE KERCKHOVE, "Des mesures répressives aux mesures de sûreté et de protection. Réflexions sur le pouvoir mystificateur de langage", *RDPC* 1976, 245-279.

van een onpartijdig bemiddelaar, onder meer aan de relationele en materiële gevolgen van een MOF tegemoet te komen.<sup>159</sup>

Het herstelgericht groepsoverleg (HERGO) strekt ertoe aan de jongere, aan het slachtoffer, aan hun sociale omgeving en aan alle andere dienstige personen de mogelijkheid te bieden om in groep en met de hulp van een onpartijdig bemiddelaar, in overleg uitgewerkte oplossingen te overwegen over de wijze waarop het conflict kan worden opgelost dat voortvloeit uit een MOF.<sup>160</sup>

48. De maatregelen kunnen zowel op het niveau van het Openbaar Ministerie worden voorgesteld als door de jeugdrechter zelf.<sup>161</sup> Het basisuitgangspunt bij beide afhandelingswijzen is de vrijwillige deelname van beide partijen.<sup>162</sup> Deze voorwaarde is in overeenstemming met de aanbevelingen van de Raad van Europa.<sup>163</sup> Er wordt bemiddeld in een breed kader, bij een HERGO wordt de hele sociale groep achter de dader en alle belanghebbenden erbij betrokken.<sup>164</sup> Tevens kunnen deze herstelgerichte voorstellen tijdens de hele rechtspleging worden voorgesteld.<sup>165</sup>

49. In gevolge het subsidiariteitsbeginsel zal men eerst en vooral trachten de partijen met elkaar te verzoenen en tot een oplossing te komen voordat er tot andere maatregelen zal worden overgegaan. Deze twee herstelmaatregelen werden ingevoerd tijdens de meest recente wijziging aan de jeugdwet.<sup>166</sup> Men tracht door de invoering van deze maatregelen de twee grote stromingen – sanctioneren dan wel beschermen – met elkaar te verzoenen. Het is echter de vraag in welke mate deze verzoening een succes zal kennen.

## II. Geschreven project<sup>167</sup>

50. De jeugdrechtbank kan aan de minderjarige een geschreven project voorstellen. Een dergelijk project kan verschillende verbintenissen bevatten. Voorbeelden zijn schriftelijke of mondelinge verontschuldiging, deelnemen aan herstelgericht aanbod, deelname aan programma gericht op herintegratie in het schoolleven, etc.<sup>168</sup>

Het doel van deze nieuwe maatregel is de minderjarige delinquent de mogelijkheid bieden om verantwoordelijkheid voor zijn handelingen op zich te nemen door zelf voor een oplossing te zorgen. Dit

---

<sup>159</sup> Art. 37bis, §2 Jeugdwet.

<sup>160</sup> Art. 37bis, §3 Jeugdwet.

<sup>161</sup> Memorie van Toelichting bij het voorontwerp van wet, 2004, 6.

<sup>162</sup> Ibid., 7.

<sup>163</sup> Commentaar bij de Appendix van Aanbeveling R(99) 19 van de Raad van Europa, 2.

<sup>164</sup> J. PUT, *Wetboek Jeugdrecht*, Brussel, Larcier, 2011, 145.

<sup>165</sup> Art. 52quinquies Jeugdwet.

<sup>166</sup> Cfr. Supra, randnr. 26 ev.

<sup>167</sup> Art. 37, §2ter Jeugdwet.

<sup>168</sup> *Parl.St.* Kamer 2004-2005, 1467/1, 34.

doel heeft een beschermend karakter tot grondslag.<sup>169</sup> Het responsabiliseren van de minderjarige, zoals in punt 3 van de voorafgaande titel opgenomen als algemeen beginsel, staat voorop.

### III. Ambulante maatregelen<sup>170</sup>

51. Tot deze maatregelen behoren de berisping, ondertoezichtstelling, intensieve educatieve begeleiding, prestatie van opvoedkundige aard en van algemeen nut en het volgen van een ambulante behandeling. Deze maatregelen trachten de minderjarige op zijn verantwoordelijkheid te wijzen en via een andere manier ervoor te zorgen dat een herintegratie in de maatschappij vlot zal verlopen na het plegen van een als misdrijf omschreven feit.

Ook deze jeugdrechtsmaatregel bevat een beschermend karakter. Via opvoeding tracht men de minderjarige delinquent op het rechte pad te brengen. Deze maatregelen bevatten geen sanctionerend karakter maar trachten de minderjarige, door middel van een kleine ingreep in zijn leefomgeving, de gevolgen van zijn daden te doen inzien.

### IV. Voorwaarden voor behoud in de leefomgeving<sup>171</sup>

52. De jeugdrechtsbank kan het behoud van de minderjarige in zijn leefomgeving afhankelijk maken van een aantal voorwaarden. Deze maatregel is slechts mogelijk indien de dader de leeftijd van 12 jaar reeds heeft bereikt. De mogelijke voorwaarden worden in de jeugdwet expliciet en exhaustief opgesomd. Tot de mogelijkheden behoren of het vereist geregeld een school te bezoeken of een prestatie van opvoedkundige aard te leveren.

Ook hier spreekt het beschermend karakter voor zich. Er worden voorwaarden opgelegd, maar de minderjarige blijft in zijn leefomgeving. Men tracht de minderjarige de gevolgen van zijn daden te doen inzien.

### V. Plaatsingsmaatregelen

53. Indien de jeugdrechtsbank besluit om een minderjarige delinquent te plaatsen, geldt er een bijzondere motiveringsplicht.<sup>172</sup> Daarnaast verdient een plaatsing in een open instelling prioriteit boven deze in een gesloten instelling.<sup>173</sup> Beide redenen leiden ons ertoe te besluiten dat ook hier kan afgeleid worden dat men de voorkeur verkiest om de minderjarige delinquent te helpen vooraleer men deze zal sanctioneren.

---

<sup>169</sup> Ibid., 13.

<sup>170</sup> Art. 37, §2, 1° Jeugdwet.

<sup>171</sup> Art. 37, §2bis Jeugdwet.

<sup>172</sup> Art. 37, §2quinquies, 2° lid Jeugdwet.

<sup>173</sup> Art. 37, §2, 3° lid Jeugdwet.

54. Een plaatsing is slechts mogelijk voor personen ouder dan 12 jaar.<sup>174</sup> Vooraleer men in een open opvoedingsafdeling van een openbare gemeenschapsinstelling geplaatst kan worden, moet de minderjarige behoren tot één van de in de jeugdwet opgesomde categorieën.<sup>175</sup>

De voorwaarden van een plaatsingsmaatregel in een gesloten opvoedingsafdeling van een openbare gemeenschapsinstelling zijn beduidend strenger. Zo kan deze maatregel pas worden opgelegd indien de dader de leeftijd van 14 jaar heeft bereikt en moeten de strafbare gedragingen van ernstigere aard zijn.<sup>176</sup>

55. Er zijn echter strenge voorwaarden met betrekking tot onder meer de duur van een plaatsing. Slechts in uitzonderlijke omstandigheden is er de mogelijkheid tot verlenging van de plaatsing.<sup>177</sup> Ondanks het principiële sanctionerende karakter van een dergelijk karakter, is het in dit opzicht belangrijk te wijzen op de positie die deze maatregel inneemt op de te respecteren volgorde. Er zijn andere mogelijke afhandelingswijzen die een meer beschermend karakter vertonen, en deze staan hoger in de voorgeschreven volgorde.<sup>178</sup> Daarenboven bevatten de betrokken bepalingen strenge vereisten vooraleer tot een plaatsing kan worden overgegaan.

#### §5. Uithandengeving<sup>179</sup>

56. Het leerstuk van de uithandengeving vormt een uitzondering op de schuldontbekwaamheid van een minderjarige delinquent.<sup>180</sup> Onder bepaalde voorwaarden kan een jeugdrechtbank in het kader van een MOF de minderjarige naar het Openbaar Ministerie verwijzen met het oog op een strafrechtelijke vervolging en geen afhandeling overeenkomstig het jeugdrecht. Het gevolg hiervan is dat de minderjarige als een volwassene zal worden berecht overeenkomstig het algemeen strafrecht.<sup>181</sup> De jeugdmaatregelen zijn in dit geval niet meer mogelijk.

57. Vooraleer er de mogelijkheid is om over te gaan tot een uithandengeving, moet er voldaan zijn aan een aantal voorwaarden. De minderjarige delinquent moet op het ogenblik van de feiten 16 of 17 jaar oud zijn. Indien men de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt vooraleer er uitspraak is gedaan, heeft dit geen invloed. Daarenboven kan slechts tot een uithandengeving worden overgegaan indien de jeugdrechtbank een maatregel van bewaring, behoeding of opvoeding *niet geschikt acht*.<sup>182</sup> Bovendien

---

<sup>174</sup> Art. 37, §2, 2e lid Jeugdwet.

<sup>175</sup> Art. 37, §2quater, 1e lid Jeugdwet.

<sup>176</sup> Art. 37, §2quater, 2e lid Jeugdwet.

<sup>177</sup> Art. 37, §2quater, 1<sup>e</sup> lid, 4<sup>o</sup> en 2<sup>e</sup> lid, 5<sup>o</sup> Jeugdwet.

<sup>178</sup> Cfr. Supra, randnr. 45.

<sup>179</sup> Art. 57bis Jeugdwet

<sup>180</sup> Cfr. Supra, randnr. 32.

<sup>181</sup> Art. 57bis, §1, 1<sup>e</sup> lid Jeugdwet.

<sup>182</sup> Ibid.

moet de jongere ofwel reeds het voorwerp zijn geweest van een of meer jeugdmaatregelen ofwel een feit hebben gepleegd zoals opgesomd in artikel 57bis §1, 2<sup>e</sup> lid, 2.

58. Het feit dat de jeugdrechtbank allereerst een maatregel van bewaring, behoeding of opvoeding niet geschikt moet achten integreert het beschermende karakter in het hoofdstuk van de uithandengeving. Herstelgerichte, heropvoedende en beschermende maatregelen krijgen de ontegensprekelijke prioriteit boven de uithandengeving. Indien deze maatregelen van bewaring, behoeding of opvoeding geschikt zijn maar materieel niet kunnen worden uitgevoerd, kan uithandengeving niet worden overwogen als vervanging voor deze onuitvoerbaarheid.<sup>183</sup>

Bovenstaand arrest is een illustratie van het beschermidee in de rechtspraak. Het feit dat ondanks in 3 van de 4 gevallen er een veroordeling is, slechts in 1 op 5 gevallen een effectieve gevangenisstraf wordt opgelegd, suggereert ook dat rechters verkiezen om de minderjarige delinquent te herintegreren.<sup>184</sup>

59. Ondanks hevige debatten gedurende de parlementaire voorbereiding van de jeugdwet van 2006 werd de uithandengeving behouden. De toepassingsvoorwaarden werden evenwel verstrengd.<sup>185</sup> In de literatuur is er geen eensgezindheid over de invloed van het behoud. Aan de ene kant wordt het beschouwd als de enige manier om het beschermconcept te vrijwaren, anderen zijn van mening dat de uithandengeving net de teloorgang van dit beschermconcept zal betekenen.<sup>186</sup>

---

<sup>183</sup> Luik (Jk.) 14 maart 2003, *JLMB* 2003, 1112.

<sup>184</sup> A. NUYTIENS, J. CHRISTIAENS en C. ELIAERTS, *Ernstige jeugddelinquentie gestraft? Praktijk van de uithandengeving*, Gent, Academia Press, 2005, 130-133.

<sup>185</sup> B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2007, 304-305.

<sup>186</sup> J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 334.





## Hoofdstuk 4. Tussenbesluit

60. De minderjarige delinquent neemt in het Belgische recht een bijzondere positie in. Zowel bij POS als bij MOF is de wetgever van oordeel dat deze persoon hulp en bijstand nodig heeft. Bestrafing neemt in deze optiek een tweede plaats in. Opmerkelijk hierbij is de keuze om geen apart jeugdstrafrecht in te voeren, maar de strafbare gedragingen van het strafrecht te gebruiken.

61. Ondanks de discussie die bij de voorbereiding van iedere jeugdwet opspeelde, suggeren de volgende aanwijzingen dat de huidige jeugdwet van een overwegend beschermende aard is.

Buitengerechtelijke afhandeling is een eerst aanwijzing. De wetgever opteert om de minderjarige delinquent eerst trachten te heropvoeden vooraleer er tot daadwerkelijke bestraffing wordt overgegaan.

Een tweede aanwijzing vormen de afhandelingswijzen van het Openbaar Ministerie. Deze zijn van overwegend beschermende en herstelrechtelijke aard, zoals de bemiddeling en de ouderstage.

Een derde aanwijzing vormen de jeugdmaatregelen die de jeugdrechtsbank kan opleggen. Er moet een rigide volgorde gerespecteerd worden. Het subsidiariteitsbeginsel speelt hier sterk. In de lijst staan de herstelmaatregelen op de eerste plaats en de beschermmaatregelen op de tweede. Pas in laatste instantie kan worden overgegaan tot sanctionerende maatregelen zoals plaatsing in een gemeenschapsinstelling.

62. Er zijn evenwel meerdere sanctionerende tendensen. Zo kan er gewezen worden op het feit dat de uithandengeving wederom werd uitgebreid. Deze vorm lijkt te evolueren naar constructief sanctioneren. Toch is enige nuance van belang. De gesloten plaatsingsmaatregel en uithandengeving passen niet in het beschermend gedachtegoed, maar zij nemen een subsidiaire rol in in de lijst van mogelijke jeugdmaatregelen.

63. Aan Vlaamse zijde stelt men zich de vraag of deze beschermende aanpak past in de huidige maatschappelijke context. Aan Franstalige kant houdt men echter vast aan het beschermmodel. Minderjarige delinquenten hebben maatregelen van heropvoedende aard nodig om de gevolgen van hun daden in te zien. Het sanctioneren van deze doelgroep zou averechtse gevolgen met zich meebrengen.

Men de komst van de nieuwe jeugdwet in 2006 trachtte de wetgever de twee gemeenschappen met elkaar te verzoenen. Het idee dat de jeugdwet volledig in een van deze twee modellen past, lijkt verdwenen. De wetgever is niet langer van oordeel dat een antwoord op de problematiek bestaat uit het hanteren van slechts één model. De afweging tussen straffen en beschermen is nog aanwezig. Er wordt getracht deze twee stromen samen te brengen door het invoeren van tussenvormen. Er werd beroep gedaan op een derde concept: de herstelmaatregelen. Er werd een herstelrechtelijk kader uitgewerkt waarbij deze maatregelen – door middel van de regel van de subsidiariteit – de voorkeur verdienen op de andere maatregelen.

64. Beide gemeenschappen reageerden positief op het vastleggen van een wettelijke basis voor herstelmaatregelen. Hiermee lijkt de discussie voorlopig het zwijgen opgelegd. De toekomst moet uitwijzen of deze herstelmaatregelen het vermeend succes zullen kennen.

## Deel 2. Invloed van etnische afkomst op delinquent gedrag

66. In dit tweede deel wordt onderzocht welke variabelen het delinquent gedrag van minderjarigen beïnvloeden. De vraag stelt zich of minderjarigen van een andere afkomst dan de autochtone bevolking een hogere criminaliteitsgraad kennen. Deze jongeren zijn onderhevig aan andere variabelen dan de autochtone bevolking. Er wordt onderzoek gedaan naar zowel culturele als structurele variabelen. Bovenstaande geeft aanleiding tot discussie in de sociologische wetenschap. Het probleem zit erin vervat dat er weinig cijfers beschikbaar zijn met betrekking tot het aandeel van migranten in het criminaliteitscijfer. Bij criminaliteitsregistratie registreert men enkel of een Belg of een buitenlander het feit heeft gepleegd. Daarom pleit men voor een etnische registratie.

### Hoofdstuk 1. Verantwoording afbakening

#### Deelhoofdstuk 1.1 Leeftijd?

67. In het eerste deel van deze masterscriptie werd de bovengrens logischerwijze vastgesteld op achttien jaar. Na deze leeftijd is het niet mogelijk om jeugdmaatregelen op te leggen. Met betrekking tot dit tweede deel is de leeftijdsgrens afwijkend. De sociologische wetenschap hanteert afwijkende grenzen. Zij verklaren het delinquent gedrag van *jongeren*, een groep die breder is dan de *minderjarigen*. Deze discrepantie leidt tot een belangrijke probleemstelling: indien onderzoek aantoonde dat jongeren steeds meer criminaliteit plegen, op welke wijze moet de wetgever hiermee rekening houden? De vraag naar een verhoging van de leeftijdsgrens tot dewelke de jeugdwet van toepassing is, wordt behandeld in het derde deel.<sup>187</sup>

68. Van San en Walgrave zijn toonaangevende wetenschappers met betrekking tot het verklaren van delinquent gedrag van jongeren. Ondanks het feit dat deze twee wetenschappers inhoudelijk grote verschillen kennen, hanteren ze dezelfde leeftijdsgrenzen. Van San gebruikte in haar onderzoek naar het delinquent gedrag van jongeren de leeftijdscategorie tussen veertien en vierentwintig jaar.<sup>188</sup> Ook Walgrave stelde in zijn studie de bovengrens op vierentwintig jaar.<sup>189</sup>

In de studie van Greene uit 2012 zien we een soortgelijke keuze met betrekking tot de leeftijdsgrenzen: in de opgestelde etnische age-crime curve bevindt zich een steile piek rond de leeftijd van achttien jaar, erna neemt ze af. Na de leeftijd van vijfentwintig jaar daalt de criminaliteitsgraad steeds meer en meer.<sup>190</sup>

---

<sup>187</sup> Cfr. Infra, randnr. 177.

<sup>188</sup> M. VAN SAN en A. LEERKENS, *Criminaliteit en criminalisering: Allochtone jongeren in België*, Amsterdam, Amsterdam University Press, 2001, 29.

<sup>189</sup> L. WALGRAVE en C. KESTELOOT, "Sociale uitsluiting van jongeren en straatcriminaliteit in de stad: een jeugdcriminologisch en sociaal-ruimtelijk onderzoek", *OGJC* 2000, 4.

<sup>190</sup> H.T. GREENE en S.L. GABBIDON, *Race and crime: a text/reader*, Londen, Sage, 2012, 84-94.

69. Deze leeftijdsgrenzen zijn verdedigbaar: op de leeftijd van vierentwintig jaar stappen personen die gekozen hebben om verder te studeren mee in het arbeidsproces. Hiermee wordt met een zo groot mogelijke groep jongeren in het onderzoek rekening gehouden. Wanneer men participeert op de arbeidsmarkt groeit de verantwoordelijkheidszin exponentieel en vermindert de kans op afwijkend gedrag. Niettemin moet worden opgemerkt dat niet iedereen verder studeert. Veel jongeren stappen op de leeftijd van achttien jaar in het arbeidsproces.

70. Bovenstaande toont aan dat jongeren een moeilijk te kwalificeren groep vormen. De meeste jongeren moeten zich een plaats zoeken in de maatschappij en leren vaak de regels door deze af te tasten of te overschrijden.<sup>191</sup> In het licht van deze masterscriptie is het aangewezen om jongeren als een heterogene groep te beschouwen zonder expliciet opgestelde grenzen. Er kunnen grote verschillen bestaan tussen een vijftienjarige en een twintigjarige, maar ook tussen vijftienjarigen onderling. Als richtlijn wordt evenwel de groep tussen veertien en vierentwintig jaar gehanteerd. Als opmerking hierbij geldt de vuistregel dat jongeren geen homogene groep vormen, in tegenstelling tot de zienswijze van de wetgever. Niet iedere persoon staat op dezelfde leeftijd even ver in het leven.

#### Deelhoofdstuk 1.2 Geslacht?

71. Van San haalt reeds in haar inleiding aan dat jeugdcriminaliteit – onder etnische minderheden in het bijzonder – een '*probleem van jongens*' is.<sup>192</sup> Meisjes zijn minder geneigd om jeugddelinquentie te plegen en dat wordt ook bevestigd door de bijhorende statistieken van de Rijkswacht uit de periode 1997-1999. Walgrave gaat zelfs zo ver door te besluiten dat het *niet* plegen van enige vorm van criminaliteit bij jongens eerder uitzonderlijk dan de regel is.<sup>193</sup>

72. Indien er wordt gekeken naar de samenstelling van de gevangenispopulatie, is er een bevestiging van deze stelling. Het aandeel van vrouwen (462 gedetineerden) is erg beperkt tegenover dat van mannen (11270 gedetineerden).

---

<sup>191</sup> H. DE WITTE, J. HOOGE en L. WALGRAVE, *Jongeren in Vlaanderen: gemeten en geteld*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2000, 253.

<sup>192</sup> M. VAN SAN en A. LEERKENS, *Criminaliteit en criminalisering: Allochtone jongeren in België*, Amsterdam, Amsterdam University Press, 2001, 9.

<sup>193</sup> L. WALGRAVE en C. KESTELOOT, "Sociale uitsluiting van jongeren en straatcriminaliteit in de stad: een jeugdcriminologisch en sociaal-ruimtelijk onderzoek", *OGJC* 2000, 6-8.

**Tabel 1: Samenstelling gevangenisbevolking (1997-2013)<sup>194</sup>**

| 2005-2013                                                                 | 2005   | 2006   | 2007   | 2008   | 2009   | 2010   | 2011   | 2012   | 2013   |
|---------------------------------------------------------------------------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| Capaciteit van de Belgische gevangenissen (a)                             | 8.133  | 8.311  | 8.311  | 8.226  | 8.254  | 8.829  | 8.873  | 8.930  | 9.255  |
| Aantal gedetineerden die verblijven in de Belgische gevangenissen (b) (c) | 9.330  | 9.573  | 9.950  | 9.804  | 10.105 | 10.501 | 10.968 | 11.107 | 11.732 |
| Mannen                                                                    | 8.939  | 9.170  | 9.503  | 9.353  | 9.710  | 10.082 | 10.525 | 10.664 | 11.270 |
| Vrouwen                                                                   | 391    | 403    | 447    | 451    | 395    | 419    | 443    | 443    | 462    |
| Aantal gedetineerden die onder elektronisch toezicht zijn geplaatst (b)   | 275    | 326    | 612    | 557    | 609    | 928    | 1.102  | 987    | 1.071  |
| Mannen                                                                    | 263    | 304    | 569    | 518    | 577    | 877    | 1.043  | 925    | 1.007  |
| Vrouwen                                                                   | 12     | 22     | 43     | 39     | 32     | 51     | 59     | 62     | 64     |
| Totaal aantal opsluitingen                                                | 15.261 | 16.189 | 16.713 | 17.345 | 18.008 | 18.188 | 18.301 | 17.664 | N/A    |
| Totaal aantal invrijheidstellingen (d)                                    | 14.949 | 15.537 | 16.065 | 15.859 | 16.949 | 17.074 | 17.286 | 16.519 | N/A    |
| 1997-2004                                                                 | 1997   | 1998   | 1999   | 2000   | 2001   | 2002   | 2003   | 2004   |        |
| Capaciteit van de Belgische gevangenissen (a)                             | 7.333  | 7.333  | 7.679  | 7.462  | 7.436  | 7.436  | 7.866  | 8.092  |        |
| Aantal gedetineerden die verblijven in de Belgische gevangenissen (b)     | 8.156  | 8.176  | 7.889  | 8.688  | 8.544  | 8.605  | 9.308  | 9.249  |        |
| Mannen                                                                    | 7.778  | 7.861  | 7.547  | 8.330  | 8.199  | 8.248  | 8.913  | 8.861  |        |
| Vrouwen                                                                   | 378    | 315    | 342    | 358    | 345    | 357    | 395    | 388    |        |
| Aantal gedetineerden die onder elektronisch toezicht zijn geplaatst (b)   | 0      | 2      | 7      | 14     | 142    | 271    | 284    | 279    |        |
| Mannen                                                                    | 0      | 2      | 6      | 13     | 130    | 254    | 270    | 260    |        |
| Vrouwen                                                                   | 0      | 0      | 1      | 1      | 12     | 17     | 14     | 19     |        |
| Totaal aantal opsluitingen (c)                                            | 14.684 | 14.127 | 14.434 | 14.960 | 14.443 | 15.695 | 15.398 | 15.260 |        |
| Totaal aantal invrijheidstellingen (d)                                    | 14.478 | 13.398 | 13.313 | 13.723 | 14.425 | 14.541 | 15.411 | 14.682 |        |

73. In wat hierna volgt, zal geen onderscheid plaatsvinden naargelang de minderjarige delinquent een jongen, dan wel een meisje is. Bovenstaande suggereert dat het voornamelijk jongens zijn die geregistreerde criminaliteit plegen. Het aandeel van meisjes in de criminaliteitsgraad is beperkt.

### Deelhoofdstuk 1.3 Delictstype?

74. Walgrave toont aan dat het type van delict er weinig toe doet.<sup>195</sup> De onderzoeksresultaten zijn dezelfde indien men enkel de kleine vormen van criminaliteit in het onderzoek beschouwt, als wanneer

<sup>194</sup> FOD Justitie, Directoraat-generaal EPI Penitentiaire Inrichtingen, <http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/bevolking/andere/gevangenen/>

<sup>195</sup> L. WALGRAVE en C. KESTELOOT, "Sociale uitsluiting van jongeren en straatcriminaliteit in de stad: een jeugdcriminologisch en sociaal-ruimtelijk onderzoek", *OGJC* 2000, 6-8.

men naar de ernstigere vormen kijkt. De verschillende variabelen die invloed uitoefenen op delinquent gedrag zijn niet verschillend naargelang de ernst van het misdrijf.<sup>196</sup>

Het is niet nodig een onderscheid te maken voor verschillende delictscategorieën. Er kan een bedenking worden gemaakt dat cultuurdelicten te onderscheiden zijn, aangezien ze een speciale categorie vormen. Ze worden ingegeven door een ander motief. Het zijn delicten die door de Belgische Strafwet strafbaar worden gesteld, maar - in beperkte mate - sociaal toelaatbaar zijn volgens de regels van de etnische groep. Bekende voorbeelden zijn eermoorden en meisjesbesnijdenissen. Deze delicten zijn en blijven echter strafbaar, slechts in beperkte mate kan men zich verweren met een beroep op zijn cultuur.<sup>197</sup>

#### Deelhoofdstuk 1.4 Wat is een etnische minderheidsgroep?

75. Op internationaal vlak is er geen eensgezindheid over welke groepen tot een etnische minderheid behoren.<sup>198</sup> Sommige auteurs spreken hun vrees uit voor het opstellen van een definitie, anderen benadrukken dat het gebrek aan eensgezindheid in de weg staat.<sup>199</sup> Algemeen kunnen we stellen dat de meeste landen belang hechten aan het subjectief criterium, namelijk het *'verlangen hun eigen kenmerken te bewaren en te ontwikkelen'*.<sup>200</sup> Daarenboven zijn minderheden volgens een definitie van de VN-subcommissie voor de Bescherming van Minderheden uit 1952: '

*'Niet-dominante bevolkingsgroepen met stabiele etnische, religieuze of taalkundige kenmerken en tradities, die hen onderscheiden van de rest van de bevolking en die zij wensen te behouden'*<sup>201</sup>

76. Waar de Verenigde Naties de nadruk legt op de culturele positie van etnische minderheden, tracht de Raad van Europa zoveel mogelijk de nadruk te leggen op de structurele positie van deze groepen.<sup>202</sup> Zij erkennen het recht van etnische minderheden waarin aspecten van religie, taal en cultuur vervat zitten. Het is gebaseerd op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens<sup>203</sup>, Het Europees Handvest voor Regionale en Minderheidstalen<sup>204</sup> en het Kaderverdrag inzake de Bescherming van

---

<sup>196</sup> Ibid.

<sup>197</sup> Cfr. Infra, randnr. 103.

<sup>198</sup> BOSSUYT, M., "La définition du concept de minorités en droit international", 2003, 1-10.

<sup>199</sup> J. THEUNIS, *De bescherming van minderheden in het internationaal en nationaal recht: recente ontwikkelingen*, Gent, Mys & Breesch, 1995, 25;

K. MYNTTI en J. PACKER, *The protection of Ethnic and Linguistic Minorities in Europe*, Abo, Abo Akademis tryckeri, 1993, 25.

<sup>200</sup> MAERTEN, K., "De rechten van etnische, culturele en religieuze minderheden", *Jura Falc.* 2002, 129-160.

<sup>201</sup> J. JUNGER-TAS, M. CRUYFF, P. VAN DE LOOIJ-JANSEN en F. REELICK, *Etnische minderheden en het belang van binding: een onderzoek naar antisociaal gedrag onder jongeren*, Houten/Antwerpen, Bohn Stafleu Van Loghem, 2003, 12.

<sup>202</sup> YACOB, "Minorité Ethnique", *Lexique* 2002, 13-16.

<sup>203</sup> Raad van Europa, Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, 4 november 1950, BS 19 augustus 1955.

<sup>204</sup> Raad van Europa, Europees Handvest voor Regionale en Minderheidstalen, BS 25 juni 1992.

Nationale Minderheden.<sup>205</sup> Vooral dit laatste verdrag erkent uitdrukkelijk een aantal rechten voor etnische minderheden. De meeste rechten zijn gesteund op het gelijkheidsbeginsel.<sup>206</sup> De ratificatie van dit kaderverdrag door de lidstaten vormt echter een probleem. Bij gebrek aan eensgezindheid wat de term etnische minderheid inhoudt, hebben landen een eigen definitie vastgesteld.

77. Een etnische minderheidsgroep is niet eenvoudig te definiëren in België. Niet alleen maakt de Belgische overheid enkel een onderscheid tussen *Belgen* en *buitenlanders*<sup>207</sup>, ook is het begrip verschillend in de te onderscheiden taalgroepen.

In Vlaanderen wordt het begrip bepaald door het decreet van 28 april 1998<sup>208</sup> inzake het Vlaams beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden gedefinieerd als *'personen die zich legaal in België bevinden, ongeacht of zij de Belgische nationaliteit hebben, en die tegelijkertijd aan de volgende voorwaarden voldoen: (a) minstens één van hun ouders of grootouders is geboren buiten België en (b) zij bevinden zich in een achterstandspositie vanwege hun etnische afkomst of hun zwakke sociaal-economische situatie'*.<sup>209</sup> Het feit dat er zowel een verwijzing is naar de etnische afkomst (a) als naar de zwakke structurele positie (b) wijst op het feit dat er geen consensus bestaat met betrekking tot de klemtoon.

In Wallonië bestaat er geen vergelijkbare definitie, zij gebruiken de term etnische minderheid (*minorité ethnique*) nagenoeg niet. In Waalse kringen weigeren ze deze term te gebruiken, men geeft de voorkeur aan de term migranten (*immigrés* of *étranger*).<sup>210</sup> Ook hier wordt er enkel een onderscheid gemaakt tussen Belgen en buitenlanders, zonder enige reflectie op de culturele achtergrond.

78. In Nederland is er meer openheid met betrekking tot studies naar het gedrag van delinquente jongeren. Zij verwijzen ook letterlijk naar de term *'allochtoon'*. Er wordt in beperkte mate rekening gehouden met de achtergrond in die zin dat het Centraal Bureau voor de Statistiek de volgende personen als allochtoon beschouwd: *'Een persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Er wordt onderscheid gemaakt tussen personen die zelf in het buitenland zijn geboren (de eerste generatie) en personen die in Nederland zijn geboren (de tweede generatie). Ook wordt onderscheid gemaakt tussen westerse en niet-westerse allochtonen'*.<sup>211</sup> Hierbij zijn niet-westerse allochtonen omschreven als *'personen met als herkomstgroepering een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief*

---

<sup>205</sup> Raad van Europa, Kaderverdrag inzake de Bescherming van Nationale Minderheden, 1 februari 1995, BS 16 juni 2010.

<sup>206</sup> Ibid., o.a. art. 3.

<sup>207</sup> Cfr. Infra, randnr. 120.

<sup>208</sup> Decreet van 28 april 1998 inzake het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden, BS 19 april 1998 (hierna verkort: Minderheidsdecreet).

<sup>209</sup> Art. 2, 1° Minderheidsdecreet.

<sup>210</sup> YACOB, "Minorité Ethnique", *Lexique* 2002, 13-16;

Vb: [http://forms6.wallonie.be/DGO5\\_IPE\\_v01.11.02/formulaire\\_evaluation@long.pdf](http://forms6.wallonie.be/DGO5_IPE_v01.11.02/formulaire_evaluation@long.pdf)

<sup>211</sup> CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK, "Begrippen", 2014, <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=37>

*Indonesië en Japan) of Turkije'.<sup>212</sup> En westerse allochtonen als personen 'met als herkomstgroepering een van de landen in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië, of Indonesië of Japan'.<sup>213</sup>*

Er is in Nederland echter wel een consensus over de klemtoon: er wordt meer aandacht geschonken aan de structurele positie. Dit betekent echter niet dat door Nederlandse auteurs geen aandacht wordt geschonken aan de culturele positie van etnische minderheden.<sup>214</sup>

79. In Frankrijk schuwt men, net zoals in Wallonië, de term *minorité ethnique* en spreekt men over *immigrés* of *personnes d'origine immigrée*. Ze spreken in algemene termen over etnische minderheden, zonder deze specifieke term te gebruiken. In de sociologische wetenschap hanteert men de term etnische minderheid, maar in politieke kringen bestaat er terughoudendheid.<sup>215</sup>

Frankrijk probeert hierdoor te vermijden dat er breuken komen in de samenleving. Ze trachten de gelijkheid uit de 18<sup>e</sup> eeuw recht te houden.<sup>216</sup> Ze maken geen onderscheid naar ras, ze proberen de Franse Natie als een geheel te laten overkomen. Dit strookt echter niet met de werkelijkheid, hetgeen ook werd opgemerkt door het Franse Grondwettelijk Hof.<sup>217</sup>

#### Deelhoofdstuk 1.5 Wie behoort tot een etnische minderheid?

80. Etnische minderheden worden beschouwd als een homogene groep in het kader van deze masterscriptie, ondanks het feit dat er een aantal verschillen tussen deze groepen onderling zijn. Het gebrek aan cijfermateriaal verantwoordt deze keuze. Bij criminaliteitsregistratie in België vindt er namelijk geen reflectie naar culturele achtergrond plaats. De registratie bevat als vermelding enkel of het om een persoon van de Belgische nationaliteit gaat of niet.<sup>218</sup>

81. Om een beeld te schetsen uit welke nationaliteiten België is samengesteld, wordt er gekeken naar de traditionele migratiestromen. Binnen de groep van traditionele migratielanden buiten de Europese Unie behoren Marokko (20%), Turkije (15%) en personen geboren in één van de voormalige Sovjetrepublieken (7%). Niet te verwaarlozen zijn de migratiestromen uit Afrika en Azië.<sup>219</sup> Binnen de groep van migratiestromen binnen de Europese Unie ontspringen de grootste stromen in onze directe buurlanden. Er komen namelijk een groot aantal Nederlanders (40%), Duitsers (13%) en Fransen (9%)

---

<sup>212</sup> CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK, "Begrippen", 2014, <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=1013>

<sup>213</sup> CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK, "Begrippen", 2014, <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=1057>

<sup>214</sup> M. VAN SAN, "Een wereld van verschil. Over het onderzoek naar criminaliteit en etniciteit in België en Nederland", in I. WEIJERS en C. ELIAERTS, *Jeugdcriminologie: achtergronden van jeugdcriminaliteit*, Den Haag, Boom juridische Uitgevers, 2008, 286-289.

<sup>215</sup> YACOB, "Minorité Ethnique", *Lexique* 2002, 13-16.

<sup>216</sup> M. OZOUF, "Liberté, égalité, fraternité", in P. NORA, *Les Lieux de mémoire: Les France*, Gallimard, Gallimard, 1992, 89.

<sup>217</sup> YACOB, "Minorité Ethnique", *Lexique* 2002, 14.

<sup>218</sup> Cfr. *Infra*, randnr. 120.

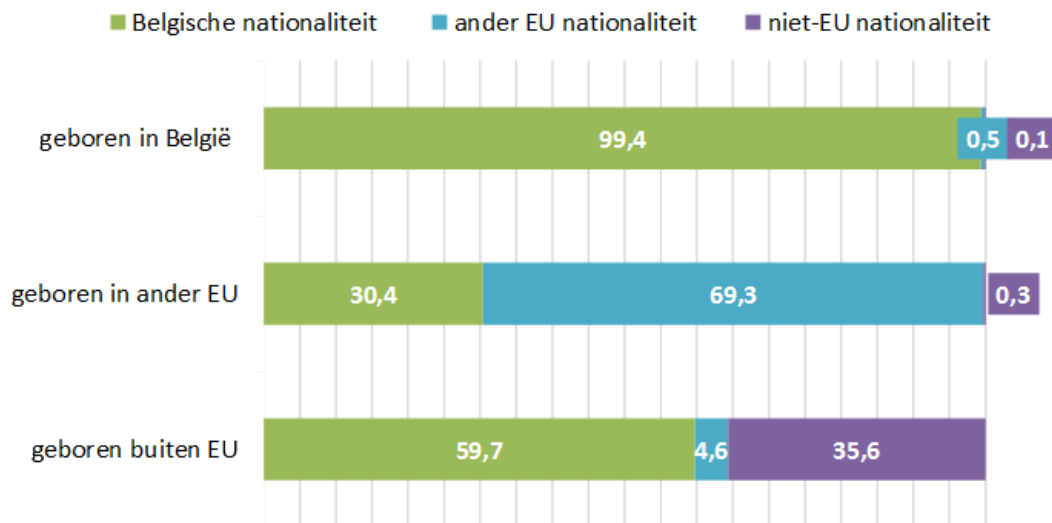
<sup>219</sup> DEPARTEMENT WERK EN SOCIALE ECONOMIE, "Rapport migranten en nakomelingen", 2011, 12.



naar België maar zij ondervinden minder integratieproblemen dan de migranten van buiten de Europese Unie (Marokko, Turkije, etc.).<sup>220</sup>

Men kan zich de vraag stellen of deze drie nationaliteiten (Frans, Duits en Nederlands) *überhaupt* een etnische minderheid vormen. Zij hebben slechts kleine culturele en structurele verschillen waardoor aanpassing aan de Belgische cultuur eenvoudiger zal verlopen in de praktijk. Zij behoren tot de Europese Unie, waarin culturele en structurele verschillen minder groot zijn. Etnische minderheidsgroepen van buiten Europa, zoals Turkije en Marokko, ondervinden grotere verschillen om voornoemde redenen. Bovendien genieten personen met de nationaliteit van een Europese lidstaat van het vrij verkeer van personen binnen de Europese Unie.<sup>221</sup> Dit brengt tevens met zich mee dat deze personen minder geneigd zijn de Belgische nationaliteit aan te nemen. Dit komt ook naar voor in volgende statistiek: Personen geboren in een andere lidstaat van de Europese Unie nemen slechts in 30,4 % van alle gevallen de Belgische nationaliteit aan, in tegenstelling tot 59,7 % voor personen geboren buiten de Europese Unie.

**Tabel 2: Verdeling van de bevolking (15-64 jaar) naar geboorteland en nationaliteit (Vlaams Gewest, 2009)** <sup>222</sup>



Het onderwerp van deze masterscriptie rechtvaardigt de focus op personen met een afkomst van buiten de Europese Unie. Zij ondervinden grotere culturele en structurele verschillen dan migranten van een andere Europese lidstaat.

82. Wanneer we kijken naar de tweede generatie zien we dat Nederlanders, Duitsers en Fransen een veel kleinere groep vormen. In het jaar 2008 was de tweede generatie samengesteld uit 1 op 3 personen van Noord-Afrikaanse afkomst en 1 op 4 van Turkse afkomst.<sup>223</sup>

<sup>220</sup> Ibid.

<sup>221</sup> Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie van 26 oktober 2012 (hierna verkort VWEU), art. 21.

<sup>222</sup> DEPARTEMENT WERK EN SOCIALE ECONOMIE, "Rapport migranten en nakomelingen", 2011, 13.

<sup>223</sup> Ibid., 12.

Deze bevinding is niet alleen te verklaren door de migratiegeschiedenis van hun ouders, maar tevens door de relatief hoge vruchtbaarheid van deze etnische minderheidsgroepen. Het kinderaantal van zowel Turkse als Marokkaanse vrouwen is de afgelopen jaren sterk gedaald, maar ligt nog steeds bijna twee maal zo hoog als deze van de autochtone bevolking en van migranten uit een andere Europese lidstaat.<sup>224</sup> Bovendien is een andere variabele dat de tweede generatie Marokkanen en Turken vaak trouwen met een partner uit hun land van herkomst.<sup>225</sup> Er zal dan ook voornamelijk worden gekeken naar personen die een culturele achtergrond hebben van buiten de Europese Unie. Zij moeten namelijk een veel grotere structurele en culturele aanpassing ondergaan om zich succesvol te integreren.

83. Het is in het bijzonder bij de tweede en derde generatie dat er zich problemen stellen. Zij worden geregistreerd als Belg aangezien zij in België geboren zijn, zonder hun culturele achtergrond in acht te nemen. Hierdoor wordt het onderzoek naar criminaliteitscijfers van deze groepen bemoeilijkt. In 2008 had meer dan vijftien procent van de tweede generatie etnische minderheden, afkomstig van buiten de Europese Unie, de Belgische nationaliteit. Deze groep verdwijnt dus helemaal uit de criminaliteitsstatistieken als we beroep doen op het nationaliteitscriterium.<sup>226</sup> Door middel van etnische registratie<sup>227</sup> zal deze culturele achtergrond wel in aanmerking worden genomen, waardoor het aandeel van elke minderheidsgroep ook daadwerkelijk gemeten kan worden. Door enkel de nationaliteit te registreren, is dit praktisch gezien onmogelijk.

---

<sup>224</sup> T. EGGERICKX, A. BAHRI en N. PERRIN, "Internationale migratiebewegingen en allochtone bevolkingsgroepen. Statistische en demografische gegevens", Belgisch Interuniversitair Consortium over Immigratie en Integratie, Louvain-la-Neuve, Université Catholique de Louvain, 2006, 15.

<sup>225</sup> E. LODEWIJCKX, "Gezinsvorming bij tweede generatie Turken en Marokkanen: Een verschillende start al naargelang ze huwen met een huwelijksmigrant of met iemand van de tweede generatie?", *Studiedienst Vlaamse Regering* 2010, 9.

<sup>226</sup> DEPARTEMENT WERK EN SOCIALE ECONOMIE, "Rapport migranten en nakomelingen", 2011, 13.

<sup>227</sup> Cfr. *Infra*, randnr. 120.

## Hoofdstuk 2. Aanwijzingen van een verband

84. In dit hoofdstuk wordt onderzocht of er aanwijzingen van een verband tussen etniciteit en criminaliteit zijn. Eerst worden vooroordelen t.a.v. etnische minderheden besproken. Erna wordt onderzocht of migranten meer in aanraking komen met het gerecht.

### Deelhoofdstuk 2.1 Is er sprake van vooroordelen?

85. De termen *vooroordelen* en *stereotypen* gaan regelmatig hand in hand, maar drukken niet dezelfde betekenis uit. Daar waar stereotypen positief kunnen zijn en daarenboven cognitief van aard, zijn vooroordelen altijd negatief. Vooroordelen hebben naast een cognitief element ook een affectief element.<sup>228</sup> Een vooroordeel wordt, zoals de terminologie doet vermoeden, op voorhand gevormd wanneer er nog niet voldoende informatie voorhanden is om een oordeel te vormen. Dit sluit nauw aan bij ethnocentrisme. Het is van belang om vooroordelen te vermijden, aangezien het grootste punt van kritiek met betrekking tot deze term net gevormd wordt door het feit dat het oordeel gesteund is op onvoldoende informatie.

86. Het vermoeden van een verhoogd criminaliteitscijfer onder minderheden kan aanleiding geven tot vooroordelen. De bevolking kan haar oordeel steunen op het feit dat ze *denken* dat er een verband is tussen criminaliteit en etniciteit. Het is daarom belangrijk deze foute vooroordelen uit de wereld te helpen door middel van transparantie met betrekking tot de cijfers. Indien deze cijfers duidelijk zijn, is er voldoende informatie beschikbaar om een oordeel te vellen. Er is dan geen sprake meer van een *vooroordeel* aangezien het oordeel wordt gevestigd *nadat* de informatie beschikbaar werd.

In deze optiek is er een gegronde vrees. Extreme partijen deinzen er niet voor terug om ongenueanceerde standpunten in te nemen, hetgeen vooroordelen kan aanwakkeren. Zo stelt het Vlaams Belang dat '*meer dan de helft van de gevangenisbevolking van vreemde origine is*'. Ze gaan verder door te stellen dat '*iedereen het weet maar iedereen erover zwijgt*'.<sup>229</sup> Dit soort uitspraken zonder concreet cijfermateriaal draagt niet bij tot het eerlijk beeld dat de Belgische burger zou moeten krijgen over een mogelijk verband tussen etniciteit en criminaliteit.

87. De media kan vooroordelen aanwakkeren. Termen zoals probleemwijken en gevaarlijke buurt worden zelden geschuwd.<sup>230</sup> In een onderzoek door Devroe werd deze beïnvloeding – gedeeltelijk en voorzichtig – bevestigd, ondanks het feit dat de aanwijzingen duidelijk doen vermoeden dat de invloed

---

<sup>228</sup> SERVAES, J. en SCHAKENBOS, E., "De rol van de media bij beeldvorming over etnische minderheden", Brussel, Cultuur en Migratie 1989, 7-29.

<sup>229</sup> Vlaams Belang Krant Halle-Vilvoorde, maart 2012, 2,  
<http://www.vlaamsbelanghallevilvoorde.org/PublicationFile.asp?id=316>

<sup>230</sup> STAETS, B., "Politie houdt grote schoonmaak in Gentse probleemwijken", *De Standaard*, 11 december 2012.

van de media groter is dan Devroe zelf durft te stellen. Devroe stelt als conclusie dat zowel in de Verenigde Staten, als in Europa:

*'Racistische opvattingen zo goed als niet meer in het nieuws voorkomen, behalve dan wanneer de standpunten van extreemrechtse actoren geciteerd worden. Wel blijkt dat er doorgaans wordt bericht over etnische minderheden vanuit een dominant blank perspectief, of vanuit een wij/zij tegenstelling. In sommige studies wordt in dat verband dan ook gesproken over enlightened racism'*<sup>231</sup>

88. Racisme in zijn pure vorm is niet het probleem. Etnocentrisme is subtieler en sluipt eenvoudiger een maatschappij binnen. In de studie van Devroe kan etnocentrisme teruggevonden worden door de stelling dat etnische minderheden vaak in een negatieve nieuwscontext (criminaliteit, immigratie, conflicten) aan bod komen. Daarenboven blijkt tevens dat het perspectief van de etnische groep waarover gesproken wordt, te weinig aan bod komt.<sup>232</sup> Deze aanwijzingen geven blijk van een bepaalde invloed op de maatschappelijke beeldvorming. Het feit dat etnische minderheden over het algemeen negatiever in het nieuws komen houdt in dat de maatschappelijke beeldvorming van deze groep veranderd zal worden.<sup>233</sup>

89. Aan de ene kant komen etnische minderheden negatief over in de berichtgeving van de media, aan de andere kant worden ook jongeren negatief afgeschilderd. In *'Media Portrayal of Young People'* wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste vaststellingen op het vlak van beeldvorming van jongeren door de media:<sup>234</sup>

- De meeste berichtgeving over jongeren is negatief;
- De berichtgeving gaat meestal over misdrijven, bendevoering, onderwijs en sociale uitsluiting;
- De media zoekt sensatie en verliest hier nogal eens een goede weergave van de realiteit uit het oog.

De combinatie van voorgaande twee vaststellingen heeft een ernstig gevolg. Jongeren die behoren tot een etnische minderheidsgroep zullen met een nog grotere lading vooroordelen worstelen. Zij behoren immers tot beide groepen.

## Deelhoofdstuk 2.2 Komen migranten meer in aanraking met het gerecht?

90. Het probleem met betrekking tot het onderwerp van deze masterscriptie is het feit dat er in België geen etnische registratie plaatsvindt. Hierdoor is het niet mogelijk om precies af te meten wat het

---

<sup>231</sup> I. DEVROE, *Gekleurd nieuws? De voorstelling van etnische minderheden in het nieuws in Vlaanderen*, Vakgroep Communicatiewetenschappen, Gent, Universiteit Gent, 2007, 77.

<sup>232</sup> Ibid.

<sup>233</sup> C. TIMMERMAN, L. LODEWYCKX, D. VANHEULE en J. WETS, *Wanneer wordt vreemd, vreemd? De vreemde in beeldvorming, registratie en beleid*, Leuven/Voorburg, Acco, 2004, 241-242.

<sup>234</sup> C. CLARK, A. GHOSH, E. GREEN en N. SHARIFF, *Media Portrayal of Young People – impact and influences*, Young Researchers Network / National Children's Bureau, 2008, 34.

aandeel van iedere minderheidsgroep is in het criminaliteitscijfer en zullen de meetinstrumenten ruw zijn. Men kan enkel vergelijken welk aandeel Belgen hebben in het criminaliteitscijfer en welk aandeel migranten vertegenwoordigen.

Hierbij moet worden opgemerkt dat niet iedere persoon met de Belgische nationaliteit ook een Belgische afkomst heeft. Personen geboren buiten de Europese Unie nemen in 59,7 % van de gevallen de Belgische nationaliteit aan.<sup>235</sup> Wanneer zij een crimineel feit plegen zullen zij bij de registratie als Belg worden opgenomen ondanks het feit dat ze een andere afkomst hebben.

91. De categorie buitenlanders vertegenwoordigt sinds de jaren '90 40% van de gevangenispopulatie.<sup>236</sup> In 2004 steeg dit cijfer tot 44%. Van dit laatste cijfer behoren 21% tot de tweede en derde generatie etnische minderheden die niet de Belgische nationaliteit verkregen hebben.<sup>237</sup> In 2010 telde de Belgische bevolking 10 839 905 inwoners waarvan 1 057 666 met een andere dan de Belgische nationaliteit.<sup>238</sup> Dit betekent dat slechts 10,2% van de bevolking 44% van de gevangenispopulatie vertegenwoordigt. Meer nog, het aandeel van migranten zal in werkelijkheid mogelijk nog hoger liggen: 59,7% van personen afkomstig van buiten de Europese Unie nemen immers de Belgische nationaliteit aan waardoor zij als Belg worden geregistreerd en niet als buitenlander.<sup>239</sup>

Dit is de belangrijkste vaststelling van dit deelonderzoek: ondanks het feit dat de categorie buitenlanders slechts 10,2% van de totale bevolking uitmaken, vertegenwoordigen zij maar liefst 44% van de gevangenisbevolking. Daarenboven ligt het concrete cijfer mogelijk nog hoger indien men de afkomst zou registreren.

92. De vaststelling dat de totale gevangenispopulatie is gestegen (van 8156 naar 10120)<sup>240</sup> verklaart het aandeel van migranten in het criminaliteitscijfer niet. Het is mogelijk dat het aandeel van Belgen tijdens deze periode is gedaald, terwijl het aandeel van buitenlanders is gestegen. Aangezien er geen etnische registratie is in België, valt dit niet af te leiden.

Volgens een studie van De Ridder is het aantal gedetineerden van vreemde afkomst in de periode 1980 tot 2010 zelfs verviervoudigd, terwijl het aantal gedetineerde Belgen op gelijke hoogte bleef.<sup>241</sup>

---

<sup>235</sup> Cfr. Supra, randnr. 81.

<sup>236</sup> A.M. VAN KALMTHOUT, F. HOFSTEE-VAN DER MEULEN en F. DÜNKEL, *Foreigners in European prisons*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2007, 132.

<sup>237</sup> Ibid., 132-134.

<sup>238</sup> C. TIMMERMAN, L. LODEWYCKX, D. VANHEULE en J. WETS, *Wanneer wordt vreemd, vreemd? De vreemde in beeldvorming, registratie en beleid*, Leuven/Voorburg, Acco, 2004, 51; Belgische Overheid, *Een cijfermatig inzicht in de bevolking*, januari 2010, [http://www.belgium.be/nl/over\\_belgie/land/bevolking/](http://www.belgium.be/nl/over_belgie/land/bevolking/).

<sup>239</sup> Cfr. Supra, Tabel 2.

<sup>240</sup> Cfr. Supra, Tabel 1.

<sup>241</sup> DE RIDDER, S. en BEYENS, K., "Incarcerated by numbers? Wat leren de cijfers ons over ? Vreemdelingen? In de gevangenis?", *Panopticon* 2012, 305-324

Het aantal allochtone gedetineerden stijgt niet evenredig met dat van de autochtone bevolking. Een mogelijke verklaring hiervoor is een viervoudiging van het aantal allochtonen in België.<sup>242</sup>

93. Uit een schriftelijke vraag gesteld in de Senaat aan de minister van Justitie, kan opgemaakt worden welke nationaliteiten het sterkst in de gevangenis zijn vertegenwoordigd.<sup>243</sup> In de volgende tabel wordt weergegeven hoeveel personen behorend tot een bepaalde nationaliteit gedetineerden zijn, hoeveel personen van deze nationaliteit in België verblijven en bijgevolg het percentage hoeveel personen binnen deze nationaliteit behoren tot de gevangenispopulatie. Dit is echter een ruw meetinstrument.

**Tabel 3: Samenstelling gevangenispopulatie naar nationaliteit<sup>244</sup>**

| <b>Nationaliteit</b> | <b>Aantal personen van deze nationaliteit in de Belgische bevolking<sup>245</sup></b> | <b>Aantal gedetineerden van deze nationaliteit<sup>246</sup></b> | <b>Percentage</b> |
|----------------------|---------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|-------------------|
| België               | 9 832 010                                                                             | 6272                                                             | 0.06 %            |
| Marokko              | 84 735                                                                                | 1167                                                             | 1.38 %            |
| Algerije             | 9 694                                                                                 | 734                                                              | 7.75 %            |
| Rusland              | 13 954                                                                                | 307                                                              | 2.20 %            |
| Roemenië             | 33 600                                                                                | 307                                                              | 0.91 %            |
| Nederland            | 137 780                                                                               | 270                                                              | 0.20 %            |
| Ex-Joegoslavië       | 4 647                                                                                 | 255                                                              | 5.49 %            |
| Frankrijk            | 145 272                                                                               | 207                                                              | 0.14 %            |
| Turkije              | 39 828                                                                                | 184                                                              | 0.46 %            |
| Italië               | 162 826                                                                               | 180                                                              | 0.11 %            |
| Tunesië              | 4 251                                                                                 | 124                                                              | 2.92 %            |

Als we vervolgens het percentage van Belgen (0.06%) afwegen tegen deze andere nationaliteiten, zien we dat er een verhoogd criminaliteitscijfer is onder de volgende nationaliteiten: vooral Algerijnen, Tunesiërs en personen uit ex-Joegoslavië springen in het oog. Dit suggereert een bevestiging van de vorige vaststelling, namelijk dat de criminaliteitsgraad hoger ligt bij etnische minderheden dan bij de autochtone bevolking.

<sup>242</sup> NOPPE, J. en LODEWIJCKX, E., "De gekleurde samenleving. Personen van vreemde herkomst in Vlaanderen", 2012, 1-13.

<sup>243</sup> LAEREMANS, B., "Overbevolking van de gevangnissen - Nationaliteit van de gedetineerden", *Parl.St.* Senaat 2012, 5-4449.

<sup>244</sup> Ibid.

<sup>245</sup> BELGISCHE OVERHEID, "Bevolking per nationaliteit per gemeente", 1 januari 2011.

<sup>246</sup> LAEREMANS, B., "Overbevolking van de gevangnissen - Nationaliteit van de gedetineerden", *Parl.St.* Senaat 2012, 5-4449.

94. Hoe verhouden deze cijfers zich met betrekking tot jongeren? In België is het moeilijk om een beeld op te stellen aangezien statistische gegevens ontbreken. Officiële politiestatistieken nemen de leeftijd niet mee in aanmerking bij de registratie van criminaliteit.<sup>247</sup> Dit betekent niet dat er geen politieregistraties en -gegevens zijn die de jeugdcriminaliteit in kaart kunnen brengen. Het probleem schuilt in het feit dat deze niet publiek toegankelijk zijn en sterk gebonden zijn aan het lokale politie- en registratiebeleid.<sup>248</sup>

95. Nationaal gezien is er geen stijging op te merken in de criminaliteitsgraad van jongeren in de afgelopen veertig jaar. Ook is de leeftijd van minderjarige criminelen niet gedaald.<sup>249</sup> In vergelijking met Nederland, Frankrijk en Duitsland is het criminaliteitscijfer onder jongeren in België nog relatief laag.<sup>250</sup> Opmerkelijk is wel het aandeel van grootsteden in deze studie.<sup>251</sup>

96. De huidige jongerengeneratie behoort echter al tot de tweede of zelfs de derde generatie. Dit betekent dat zij hier geboren zijn en de Belgische nationaliteit hebben verkregen. Hierdoor is het niet mogelijk te differentiëren in de criminaliteitscijfers: deze jongeren worden gerekend tot de Belgen, ondanks hun verschillende culturele achtergrond. Bijgevolg vertegenwoordigen zij een mogelijk nog groter aandeel dan hun ouders en grootouders in de criminaliteitscijfers.

97. Het verhoogd criminaliteitscijfer is geen Belgische fenomeen, ook in andere landen van Europa is er deze tendens:<sup>252</sup>

- In Nederland gaat het voornamelijk om Antillianen en Marokkanen;
- In Duitsland gaat het voornamelijk om Roemenen en Turken;
- In Frankrijk gaat het voornamelijk om mensen uit de Maghreb landen.

---

<sup>247</sup> J. CHRISTIAENS en E. DUMORTIER, "De aanpak van jeugddelinquentie in tijden van onveiligheid", *Orde dag* 2006, 7-8.

<sup>248</sup> Ibid., 8-9.

<sup>249</sup> GILBERT, E., MAHIEU, V., GOEDSEELS, E. en RAVIER, I., "Onderzoek naar de beslissingen van jeugdrechters / jeugdrechtbanken in MOF-zaken", *Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie*, september 2012, 1-12.

<sup>250</sup> JUNGER-TAS, J., TERLOUW, J. en KLEIN, M., *Delinquent behavior among young people in the Western world*, Den Haag/Amsterdam, WODC/Kugler, 1994, 441p.

<sup>251</sup> Cfr. *Infra*, randnr. 151.

<sup>252</sup> L. WALGRAVE, "Allochtone Marokkaanse jongeren en criminaliteit", in M.C. FOBLETS, J. VRIELINK en J. BILLIET, *Multiculturalimse ontleed: een staalkaart van onderzoek aan de K.U.Leuven*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2006, 330-332.





## Hoofdstuk 3 Culturele variabelen

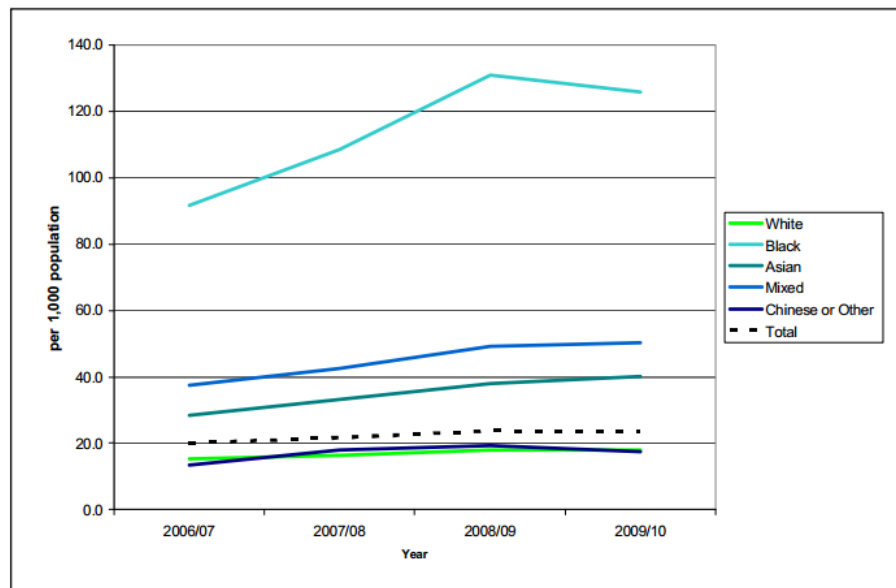
98. In dit hoofdstuk wordt onderzoek gedaan naar de invloed van een aantal culturele variabelen. Ten eerste wordt besproken of er sprake is van etnische profilering in de (Belgische) strafrechtsketen. Ten tweede wordt onderzocht tot in welke mate er een mogelijkheid tot beroep op cultureel verweer mogelijk is. Ten derde wordt onderzocht welke etnische identiteit deze minderheidsgroepen hebben. Ten vierde wordt de problematiek van een al dan niet succesvolle integratie besproken.

### Deelhoofdstuk 3.1 Is er etnische profilering?

99. Etnische profilering houdt in dat de openbare ordediensten '*generalisaties met betrekking tot ras, etniciteit, godsdienst of nationaliteit gebruiken als reden voor verdenking bij het aansturen van discretionaire politieacties, in plaats van te kijken naar individueel gedrag of objectief bewijs*'.<sup>253</sup> Zo zouden bijvoorbeeld politiediensten vaker identiteitscontroles uitvoeren bij etnische minderheden.<sup>254</sup> Profilering door politie kan men meten door na te gaan of etnische minderheden vaker aan controles worden onderworpen.

In Engeland blijkt dit bijvoorbeeld het geval te zijn: personen met een donker huidtype werden tot zeven keer meer aangehouden voor een routinecontrole dan mensen met een lichter huidtype.<sup>255</sup>

**Tabel 4: Stop and Searches (section 1 PACE and other legislation) per 1,000 population (based on PEEGs) by self-defined ethnicity, England and Wales 2006/07 to 2009/10** <sup>256</sup>



<sup>253</sup> EUROPEAN NETWORK AGAINST DISCRIMINATION, "Factsheet etnisch profileren", Brussel, 2009, 1-21.

<sup>254</sup> MEERSCHAUT, K. en DE HERDT, P., "Identiteitscontroles in rechtvergelijkend perspectief. Moet controle op kleur worden gemeten", *Orde Dag* 2007, (40) 11-12 en 14-16.

<sup>255</sup> Ministry of Justice, "Statistics on Race and the Criminal Justice System 2010", oktober 2011, 14.

<sup>256</sup> Ibid.

100. In een onderzoek uitgevoerd door het Comité P geeft de politie in België aan dat ze bepaalde wijken vermijden of tegen bepaalde bevolkingsgroepen harder optreden.<sup>257</sup> De Europese Unie geeft ook aan dat er een mogelijke etnische profilering is. Uit een onderzoek bleek dat minderheden vaker werden tegengehouden door de politie dan personen behorend tot de meerderheidsgroep.<sup>258</sup>

Deze selectiviteit kan onbedoeld of moedwillig gebeuren. De selectiviteit kan zich niet alleen afspelen op het niveau van de politie maar tevens op het niveau van andere actoren in de strafrechtssketen zoals parketmagistraten. Het is de vraag in welke mate persoonlijke redenen daadwerkelijk de doorslag geven om een controle door te voeren of om voor een verdachte een zwaardere straf te eisen. Ook moeten deze persoonlijke redenen veruitwendigd worden.

Rechters kunnen etnisch profileren door personen behorend tot een etnische minderheid zwaardere straffen opleggen dan de autochtone bevolking in eenzelfde situatie. Niettemin spelen allerhande factoren mee om de strafmaat te bepalen, die een vergelijkende studie quasi onmogelijk zullen maken. Zo geniet de Belgische strafrechter in een aantal aangelegenheden een zekere appreciatiemarge: hij kan binnen bepaalde grenzen een strafmaat bepalen naargelang het geval. Verschillen in behandeling op dit niveau, tussen minderheden en nationale burgers is praktisch gezien onmogelijk om op te merken. Er is een waaier aan variabelen die de uitkomst beïnvloeden, de variabele van etniciteit kan hier niet uit gedistilleerd worden.

101. In België is er mogelijk sprake van etnische profilering door de politie, hetgeen door Bouhlal wordt aangereikt in zijn studie voor het ENAR – European Network Against Discrimination.<sup>259</sup> Het is uiterst moeilijk af te meten in welke mate etnische minderheden ook daadwerkelijk afwijkend gedrag hebben vertoond, opdat de politie een reden had om bijvoorbeeld hun identiteit te controleren. De Europese Unie kwam niettemin tot het besluit dat migranten vaker worden tegengehouden voor controles. Vandaar het recente initiatief met het oog op een vermindering van deze etnische profilering.<sup>260</sup>

102. Vanneste onderzocht of de etnische afkomst van minderjarige delinquenten een invloed heeft op de uitspraken genomen door jeugdrechters.<sup>261</sup> Hij besluit dat *'als we rekening houden met de origine van de minderjarigen versterkt dat nog het beeld van een oververtegenwoordiging van de immigrantenpopulatie in de minderjarigen die een beslissing van het parket en meer nog van de*

---

<sup>257</sup> Comité P, "Onderzoek naar geweld tegen Brusselse politie", 1 februari 2013, 1-36.

<sup>258</sup> DE HERT, P., "EU richt aandacht op etnische profilering door politiediensten", *Juristenkrant* 2010, 4.

<sup>259</sup> BOUHLAL, R., "Racisme et les pratiques discriminatoires qui y sont associées en Belgique", Rapport Alternatif d'ENAR, 2011-2012, 1-60.

<sup>260</sup> DE HERT, P., "EU richt aandacht op etnische profilering door politiediensten", *Juristenkrant* 2010, 4.

<sup>261</sup> C. VANNESTE, "Origine étrangère et processus décisionnels au sein des tribunaux de la jeunesse", in N. QUELOZ F. BÜTIFOKER REPOND, D. PITTET, R. BROSSARD en B. MEYER-BISCH, *Délinquance des jeunes et justice des mineurs. Les défis des migrations et de la pluralité ethnique*, Brussel, Bruylant, 2005, 102-106.

*jeugdrechter opgelegd kregen*'.<sup>262</sup> Vanneste verwijst naar Walgrave en Vercaigne<sup>263</sup> om te benadrukken dat deze oververtegenwoordiging niet alleen het gevolg kan zijn van de selectiviteit bij zowel de politie als het gerecht. Hij duidt bovendien op het belang van de structurele variabelen die een rol spelen in de criminaliteitsstatistieken. Deze structurele variabelen zorgen immers voor een sociale uitsluiting waardoor er een gebrek aan toekomstperspectief is onder deze jongeren.<sup>264</sup> Deze laatste gedachtelijn wordt in dit onderzoek aangehouden: de variabele etniciteit is ondergeschikt aan de structurele variabelen. Het louter aanwezig zijn van de variabele etniciteit verklaart criminaliteit niet, maar is een mogelijk versterkende factor voor de invloed van structurele variabelen.

### Deelhoofdstuk 3.2 Mogelijkheid tot beroep op cultuur verweer?

103. Indien we een strikte lezing van de wet volgen, is er geen beroep op cultureel verweer mogelijk. Artikel 10 van de Grondwet stelt dat personen in dezelfde situatie op dezelfde manier behandeld moeten worden en steunt hierbij op het gelijkheidsbeginsel. Men kan zich echter de vraag stellen in welke mate etnische minderheden zich in dezelfde situatie bevinden. Moet wetgeving inspelen op de culturele achtergrond van personen?

104. Op 12 november 2007 werden twee Sikhs door de Hasseltse Correctionele rechtbank vrijgesproken van de aanklacht wegens wapendracht zonder wettelijke reden. De beklaagden droegen namelijk een Kirpan, een religieus mes dat door leden van de Sikh-gemeenschap gedragen wordt tijdens erediensten. Het kadert in de religieuze voorschriften die gelden voor geïnitieerde mannen en vrouwen.<sup>265</sup> Een Kirpan wordt echter ook gezien als een wapen in de zin van de wapenwet van 8 juni 2006.<sup>266</sup> Deze wet onderscheidt drie categorieën wapens:<sup>267</sup>

- Verboden wapens;
- Vergunningsplichtige wapens;
- Vrij verkrijgbare wapens, waaronder blanke wapens vallen.

Een blank wapen in de zin van artikel 2, lid 13 wapenwet is *'elk wapen voorzien van één of meerdere klingen die één of meerdere snedes hebben'*. Een Kirpan wordt onder deze noemer gebracht.<sup>268</sup> Het feit dat een Kirpan een vrij verkrijgbaar wapen is, houdt echter niet in dat het ook vrij draagbaar is.

---

<sup>262</sup> Ibid., 105

<sup>263</sup> F. BRION, A. REA, C. SCHAUT en T. TIXHON, *Mon délit? Mon origine. Criminalité et criminalisation de l'immigration*, Brussel, De Boeck, 2001, 88-111.

<sup>264</sup> C. VANNESTE, "Origine étrangère et processus décisionnels au sein des tribunaux de la jeunesse", in N. QUELOZ F. BÜTIFOKER REPOND, D. PITTET, R. BROSSARD en B. MEYER-BISCH, *Délinquance des jeunes et justice des mineurs. Les défis des migrations et de la pluralité ethnique*, Brussel, Bruylant, 2005, 107.

<sup>265</sup> DE SAEGER, W., "Rechter staat religieuze wapendracht toe", *Juristenkrant* 2008, 1.

<sup>266</sup> Wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens, BS 9 juni 2006 (hierna verkort: wapenwet).

<sup>267</sup> Art. 3 Wapenwet.

<sup>268</sup> DE SAEGER, W., "Rechter staat religieuze wapendracht toe", *Juristenkrant* 2008, 1.

Opdat een dergelijk wapen vrij mag worden gedragen, is een wettelijke reden vereist.<sup>269</sup> Hier ligt het twistpunt: is het feit dat een religie het dragen van een dergelijk wapen voorschrijft voldoende om aan de voorwaarde van wettige reden te vervullen?

105. De memorie van toelichting van de wapenwet stelt dat een wettige reden geval per geval moet worden beoordeeld, wat bevestigd wordt in artikel 9 van de wapenwet.<sup>270</sup> Artikel 11 §3, 9°, f geeft aan dat de dracht van een vrij verkrijgbaar wapen toegestaan is bij *'deelname aan historische, folkloristische, culturele of wetenschappelijke activiteiten'*. In deze gevallen geldt een vermoeden dat de wettelijke reden vervangt. Opmerkelijk is wel dat religie niet in dezelfde adem wordt genoemd. Valt de dracht van een vrij verkrijgbaar wapen onder de wettige reden van artikel 11 §3, 9°, f?

106. De beklaagden argumenteerden succesvol dat zij vanuit hun geloof verplicht zijn een dergelijk mes bij te hebben opdat ze de eredienst van hun Sikh-gemeenschap mogen bijwonen. De Correctionele rechtbank oordeelde dat de dracht van een Kirpan thuishoort in de culturele sfeer en dat bijgevolg voldaan is aan de vereiste van een wettelijke reden: *'de symbolische waarde en de culturele gebruiken voldoen in dit geval aan de vereiste van een wettelijke reden, namelijk het bijwonen van een eredienst volgens de Sikh-voorschriften en -gebruiken'*.<sup>271</sup>

107. In maart 2009 oordeelde de Hasseltse Correctionele rechtbank opnieuw over de mogelijkheid tot beroep op het cultureel verweer. De beklaagden waren, in tegenstelling tot de soortgelijke zaak in 2007, niet verplicht de Kirpan bij te hebben aangezien ze niet op weg waren naar een eredienst van hun Sikh-gemeenschap. Ze liepen met het religieus mes over straat, zonder het doel om zich naar de eredienst te begeven. In dit geval veroordeelde de Correctionele rechtbank de beklaagden tot wapendracht zonder wettige reden.<sup>272</sup>

108. Het cultuur verweer brengt een aantal risico's met zich mee:<sup>273</sup>

- Wat telt als cultuur?
- Wie bepaalt of het normenpatroon in een bepaalde groep breed gedragen en als legitiem ervaren wordt?
- Wat wordt als de relevante etnische groep gedefinieerd?

Het antwoord op deze vragen is niet eenvoudig, zoals blijkt uit de verhandeling van Bovens.<sup>274</sup>

---

<sup>269</sup> Art. 9 Wapenwet.

<sup>270</sup> DE SAEGER, W., "Rechter staat religieuze wapendracht toe", *Juristenkrant* 2008, 1.

<sup>271</sup> Ibid.

<sup>272</sup> Belga, "Drie Indiërs veroordeeld voor dragen van kirpan", *De Standaard*, 5 maart 2009.

<sup>273</sup> M. BOVENS, *Cultuur als verweer: Een rechtspolitieke verkenning*, Amsterdam, Boom, 2006, 5-7.

<sup>274</sup> Ibid., 12.

### Deelhoofdstuk 3.3 Etnische identiteit en culturele oriëntatie

109. Er zijn verschillende opvattingen over hoe het begrip *cultuur* moet worden begrepen<sup>275</sup>:

1. Cultuur als een vaststaand gegeven, een 'gedrags-, normen en waardensysteem' dat door migranten is meegenomen uit hun land van herkomst;
2. Cultuur als dynamisch gegeven dat wordt gevormd door de betrokkenen en omgeving zelf.

De eerste visie is de essentialistische visie, de tweede is de constructivistische opvatting.

Volgens deze laatste visie zouden etniciteit en cultuur uitleg behoeven en niet als vaststaand gegeven een verklaring kunnen dienen voor crimineel gedrag. Het ondersteunt theorie van de '*selffulfilling prophecy*', die stelt dat negatieve beeldvorming van Marokkaanse jongeren, maar ook de eerder genoemde mogelijke selectiviteit binnen de strafrechtspiegeling, het effect kan hebben dat zij zich conform de criminele stereotypen gaan gedragen.

110. Het Westen wordt vaak getypeerd als een *ik-cultuur*, met eigen verantwoordelijkheid en een focus op individualisme. Etnische minderheidsgroepen worden daarentegen getypeerd als een *wij-cultuur*, met een focus op het collectivisme. Het individu bestaat in deze cultuur slechts in die mate dat het een ondergeschikte rol aanneemt met betrekking tot anderen. Dit brengt met zich mee dat er een groot verantwoordelijkheidsgevoel is ten aanzien van de ouders, het ouderlijk gezag wordt kost wat kost gerespecteerd.<sup>276</sup>

111. Bovendien bestaat *één* etnische/culturele identiteit niet, *de migrant* evenmin. Onder etnische identiteit vallen een aantal kenmerken, al kunnen deze kenmerken veranderen voor etnisch-specifieke groepen omwille van de aanpassing aan de standaarden van de culturele oriëntatie van autochtonen.<sup>277</sup> Daarenboven hebben culturatie en etnische identiteit veel gemeen met elkaar gemeen: het gaat erom of ze het gevoel hebben tot een etnische groep te horen. Dit blokkeert echter niet de mogelijkheid om te spreken over integratie. Het behoud van een eigen etnische identiteit, zoals een eigen cultuur en een eigen taal, kan gecombineerd worden met participatie in de maatschappij. Nochtans heeft een sterk behoud van een culturele identiteit niet noodzakelijk een negatieve beïnvloeding van integratie tot gevolg. Het is niet dat etnische minderheden zich volledig moeten aanpassen aan de heersende cultuur.<sup>278</sup>

112. Deze *wij-cultuur* van etnische minderheden heeft een afwijkende gezinssamenstelling tot direct gevolg. Er is een grote interne sociale controle, niet alleen binnen het gezin maar tevens binnen de

---

<sup>275</sup>Bureau Discriminatiezaken, "Factsheet etniciteit en criminaliteit", *Factsheet 2008/5*, 4.

<sup>276</sup> M. LIEM, K. GEENE en F. KOENRAADT, *Partnerdoding door etnische minderheden*, Amsterdam, Rozenberg Publishers, 2007, 65-67.

<sup>277</sup> C. TIMMERMAN, L. LODEWYCKX, D. VANHEULE en J. WETS, *Wanneer wordt vreemd, vreemd? De vreemde in beeldvorming, registratie en beleid*, Leuven/Voorburg, Acco, 2004, 114.

<sup>278</sup> Cfr. *Infra*, randnr. 117.

specifieke groep minderheden. Kinderen worden van jongs af aan aangemoedigd om bijvoorbeeld naar de moskee te gaan. Er is een groot aanzien voor het gezag van ouders, hun wil is wet. Hierbij is de vader het hoofd van het gezin. De sociale controle heeft een kenmerkende opvoeding tot gevolg, de vraag kan echter worden gesteld of deze interne sociale controle optimaal werkt. Etnische minderheden hebben vaak grotere gezinnen. Dit brengt de mogelijkheid om controle op de kinderen uit te oefenen in het gedrang. Hier springt extra het *wij-gevoel* en de straatcultuur bij: oudere gezinsleden zullen omkijken naar de jongere.

113. Ook moet er een onderscheid gemaakt worden in de opvoeding van deze groep. Hun opvoeding verschilt met de traditionele opvoeding in België. Met de *wij-cultuur* in gedachte, worden er vaak beslissingen genomen in functie van het gezin. Er is de mogelijkheid om zich als individu te ontplooiën, maar deze zal in functie moeten staan van het hoger doel. Niettemin is er sprake van een andere opvoeding in deze gezinnen, die niet altijd strookt met de verwachting van de steeds meer geïndustrialiseerde samenleving waarin we vertoeven. Dergelijke verschillen kunnen leiden tot strubbelingen binnen het gezin.<sup>279</sup> Ouders geven in het kader van de onderrichting van hun kinderen onvoldoende ondersteuning.<sup>280</sup> Naarmate er meer ondersteuning is, is er minder kans op delinquent gedrag.<sup>281</sup>

Op dit vlak situeert zich het verlies van toezicht en controle van de ouders. Door het niet afmaken van het middelbaar onderwijs, gaan jongeren zich vaker in de buurt op straat begeven. De controle van het gezin werkt niet meer optimaal. Doordat ze meer in contact komen met hun afkomstgenoten komt het besef dat het niet eenvoudig is om de ban te doorbreken. De invloed van hun type woonbuurt waarin de werkloosheidsgraad hoog is, zorgt voor een interesse in het snelle geld van de criminele wereld.

114. Wanneer jongeren een sterke binding hebben met sociale systemen zoals het gezin, leidt dit tot minder risico op delinquent gedrag.<sup>282</sup> Slechts een kwart tot een derde van de Nederlandse Marokkaanse en Turkse jongeren beoordeelt de relatie met hun ouders als 'goed', tegenover vijfenveertig procent van de Nederlandse autochtonen. Vijfendertig tot veertig procent van de eerste groep kwalificeert de relatie met hun ouders zelfs als 'slecht'.<sup>283</sup> In alle etnische groepen gaat een slechte relatie met de ouders samen met een verhoogd risico op delinquent gedrag, zoals blijkt uit volgende tabel. Deze is afkomstig uit een onderzoek in Nederland, maar gaat ook op voor Belgische etnische groepen.

---

<sup>279</sup> N. VETTENBURG en L. WALGRAVE, "Maatschappelijk kwetsbaarheid, school en verstedelijking", in I. WEIJERS en C. ELIAERTS, *Jeugdcriminologie: achtergronden van jeugdcriminaliteit*, Den Haag, Boom juridische Uitgevers, 2008, 192-193.

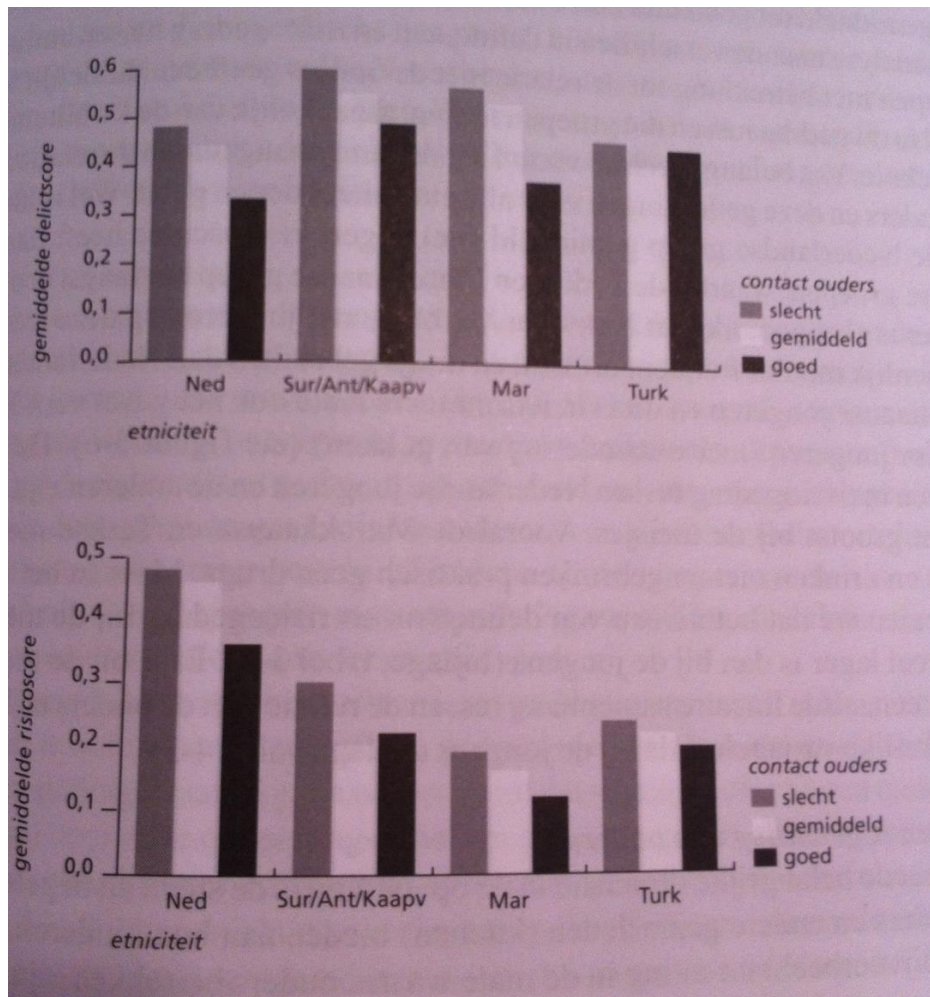
<sup>280</sup> Ibid., 47-52.

<sup>281</sup> J. JUNGER-TAS, M. CRUYFF, P. VAN DE LOOIJ-JANSEN en F. REELICK, *Etnische minderheden en het belang van binding: een onderzoek naar antisociaal gedrag onder jongeren*, Houten/Antwerpen, Bohn Stafleu Van Loghem, 2003, 92-93.

<sup>282</sup> Ibid., 87.

<sup>283</sup> Ibid., 89-81.

**Tabel 5: Delinquentie en risicogedrag naar relatie met ouders en etnische groep<sup>284</sup>**



### Deelhoofdstuk 3.4 Integratieproblemen

#### § 1. Wat is integratie?

115. Het begrip integratie beslaat een wijd gebied, het is niet eenvoudig om het te specificeren. Het wordt best als een *parapluconcept* beschouwd waaronder alle vormen van integratie vallen. Nugter formuleert het als een '*assimilatie aan de ene kant tot segregatie aan de andere kant*'.<sup>285</sup>

Assimilatie veronderstelt een volledige opneming in de maatschappij waarbij allochtonen zich aanpassen aan elke mogelijke vorm van de daar geldende maatschappelijke standaard. Nakomelingen worden niet langer geïdentificeerd met hun voorouders en voelen zich volledig burger van het gastland. Door het ontbreken aan structurele en culturele verschillen vormt volledige integratie geen probleem.

<sup>284</sup> Ibid., 91.

<sup>285</sup> L. NUGTER, *De integratieatlas: Een onderzoek naar sociaal-economische en sociaal-culturele integratie van etnische minderheden in Zwolle, Utrecht, De Graaff, 2004, 13-15.*

Meer nog, er zijn geen verschillen meer tussen beide groepen.<sup>286</sup> Assimilatie is niet de meeste wenselijke vorm. Het kent twee grote negatieve gevolgen. Ten eerste weerhoudt het de heersende cultuur ervan om zich te verrijken vanuit andere culturen. Ten tweede zet het nieuwkomers aan tot weerstand en tot het cultiveren van hun "eigenheid" als verzet.<sup>287</sup>

Segregatie veronderstelt net een onderscheid tussen de twee groepen, waarbij elke groep zijn specifieke kenmerken behoudt. Dit behoud kan tot gevolg hebben dat integratie bemoeilijkt wordt.<sup>288</sup> Segregatie is in dit opzicht positiever. Cultureel erfgoed gaat in het geval van assimilatie verloren. Niettemin moet er tot op een bepaald niveau aanpassing aan de heersende cultuur plaatsvinden. Zo zal men in de eerste plaats de taal machtig moeten zijn. Indien dit niet het geval is, heeft deze variabele een negatieve invloed op de arbeidsparticipatie. Dit gebrek aan participatie brengt met zich mee dat etnische minderheden minder bestaansmiddelen kunnen vergaren. Uiteindelijk wordt de integratie bemoeilijkt, de verschillen tussen beide groepen zijn op deze manier te groot om te spreken van een succesvolle integratie.

116. Het feit dat Nugter beide kanten beschouwt als zijnde integratie, valt in het kader van deze masterscriptie te verdedigen. Het is immers uiterst moeilijk een duidelijke lijn te trekken waar assimilatie stopt en segregatie begint. Bovendien gaat het er in dit kader om dat integratie de rode draad vormt, waarbij een onderscheid tussen de twee kanten van het spectrum er niet toe doet. Integratie is niet enkel en alleen assimilatie of segregatie, het is en blijft een tweezijdig proces. Daarbij mag niet uit het oog verloren worden dat niet alleen etnische minderheden hun best moeten doen om een onderdeel van de maatschappij te vormen, maar tevens dat de samenleving deze etnische minderheden een kans geeft. De samenleving moet de poging van integratie accepteren, dit is een essentieel kenmerk van integratie.

## §2. Wat is een succesvolle integratie?

117. Een succesvolle integratie houdt in dat er voldoende *participatie* en *acculturatie* is.

Participatie in de structurele variabelen is eenvoudig af te meten tegen de participatie van de autochtone groep. Er kan bijvoorbeeld gekeken worden in welke mate er wordt deelgenomen aan de arbeidsmarkt. Hoe meer men participeert, hoe eenvoudiger de integratie zal blijken. Voor de culturele variabelen ligt dit moeilijker, dit concept is complexer. Om cultureel te integreren, hoeft een etnische minderheid zich niet af te meten tegen de autochtone groep. Er moet niet volledig worden ingegaan op de nationale culturele beleving om te spreken van participatie. Een etnische groep mag en moet zijn eigen culturele kenmerken behouden, wat niet betekent dat er geen sprake is van participatie, het enige

---

<sup>286</sup> J. JUNGER-TAS, M. CRUYFF, P. VAN DE LOOIJ-JANSEN en F. REELICK, *Etnische minderheden en het belang van binding: een onderzoek naar antisociaal gedrag onder jongeren*, Houten/Antwerpen, Bohn Stafleu Van Loghem, 2003, 13-14.

<sup>287</sup> G. DE MEYER, *Manifest van een cultuurpopulist. Over de media, het middenveld en de cultuur van het volk*, Leuven/Leusden, Acco, 2003, 46.

<sup>288</sup> Ibid., 16-18.



gevolg is dat de participatie niet kan gemeten worden.<sup>289</sup> Participatie situeert zich op het vlak van opleidingsniveau, arbeidsparticipatie, gezinsinkomen en beheersing van de taal. Deze variabelen worden gegroepeerd onder de noemer structurele variabelen

Acculturatie daarentegen wordt vaak gedefinieerd als een '*culturele verandering die voortkomt uit het langdurige contact van een groep of individuen uit een groep met leden van een andere culturele groep*'.<sup>290</sup> Dit contact leidt tot veranderingen in het originele culturele patroon van een of beide groepen.<sup>291</sup> Acculturatie komt voor op het vlak van de culturele variabelen: identiteit, etnische profilering en mogelijkheid tot beroep op cultureel verweer. Etnische groepen hoeven hun eigen cultuur niet op te geven voordat zij zich kunnen vinden in de nieuwe culturele omgeving. Aanpassing aan de cultuur van de ontvangende maatschappij is mogelijk maar niet noodzakelijk opdat er sprake is van integratie, al geeft Berry zelf wel aan dat integratie gepaard gaat met '*minder stress en meer welbevinden*'.<sup>292</sup>

118. Het valt niet te ontkennen dat er zich spanningen voordoen tussen Belgen en etnische minderheden. Oudere bewoners zijn niet altijd even tevreden wanneer etnische minderheden zich komen vestigen in hun wijk. Ze wonen er al geruime tijd en beschouwen de wijk in zijn geheel als hun eigendom. Migranten zijn de 'indringers', waardoor de oorspronkelijke bewoners zich niet meer thuis voelen in hun eigen territorium. Er lijkt eerder sprake te zijn van segregatie in plaats van integratie. Niet alleen de oudere, maar ook de gemiddelde blanke middenklasse houdt deze nieuwe inwoners op een afstand.<sup>293</sup> Dit draagt niet bij tot de meest wenselijke integratie, migranten zullen zich ook niet op hun plaats voelen.

Racisme in zijn zuivere vorm is hier niet het probleem, er is sprake van ethnocentrisme. Het idee is dat een negatieve houding ten aanzien van etnische minderheden tot gevolg heeft dat aan de eigen groep positieve eigenschappen wordt toegekend.<sup>294</sup> In een internationale studie door Coenders werd onderzocht wat de relatie was tussen nationalistische houdingen en het uitsluiten van migranten. Enkel in Japan en Duitsland was er een relatie tussen patriotisme en een negatieve houding ten aanzien van vreemdelingen. In België werd geen significante koppeling gevonden.<sup>295</sup> Wel kwam naar voor dat Vlamingen die zich sterk identificeren met Vlaanderen – in plaats van België in zijn geheel – negatievere gevoelens koppelen aan etnische minderheden.<sup>296</sup>

---

<sup>289</sup> L. NUGTER, *De integratieatlas: Een onderzoek naar sociaal-economische en sociaal-culturele integratie van etnische minderheden in Zwolle, Utrecht*, De Graaff, 2004, 17-19.

<sup>290</sup> Ibid., 18.

<sup>291</sup> J.W. BERRY en D.L. SAM, *Acculturation and adaption. Social behavior and application. Handbook of cross-cultural psychology*, Needham Heights, Allyn & Bacon, 1997, 291-327.

<sup>292</sup> Ibid.

<sup>293</sup> C. KESTELOOT en P. DE DECKER, "Territoria en migraties als geografische factoren van racisme", in E. DESLÉ en A. MARTENS, *Gezichten van hedendaags racisme*, Brussel, VUBpress, 1992, 82.

<sup>294</sup> M. ELCHARDUS en J. SIONGERS, *Vreemden. Naar een cultuursociologische benadering van ethnocentrisme*, Leuven, Lannoo Campus, 2009, 15-16.

<sup>295</sup> M. COENDERS, *Nationalistic attitudes and ethnic exclusionism in a comparative perspective: an empirical study of attitudes towards the country and ethnic immigrants in 22 countries*, Nijmegen, Interuniversity Center for Social Science Theory and Methodology, 2001, 259p.

<sup>296</sup> B. MADDENS, J. BILLIET en R. BEERTEN, "National identity and the attitude towards foreigners in multi-national states: the case of Belgium", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, (26-1) 45-60.

### § 3. Wat is het belang van een succesvolle integratie?

119. Gebrekkige structurele, culturele en sociale integratie leidt tot afwijkend gedrag. Tot deze laatste categorie behoort onder meer delinquentie en risicogedrag.<sup>297</sup> Indien er economische en sociale uitsluiting is, geeft het aanleiding tot een verhoogd risico op het plegen van criminaliteit. Deze relatie is reeds uitgebreid in de criminologie beschreven.<sup>298</sup>

Sociale uitsluiting geeft aanleiding tot criminaliteit, maar is niet de enige determinerende variabele. Jongeren gaan op verschillende wijzen om met deze uitsluiting en hebben verschillende rolmodellen naar wie zij zich gaan schikken. Hierin speelt de cultuur – en behoren tot een etnische minderheid – tevens een rol.<sup>299</sup> Opmerkelijk is wel het feit dat niet alleen arme, maar alle sociaal uitgesloten groepen meer kans hebben om criminaliteit te plegen.<sup>300</sup>

---

<sup>297</sup> J. JUNGER-TAS, M. CRUYFF, P. VAN DE LOOIJ-JANSEN en F. REELICK, *Etnische minderheden en het belang van binding: een onderzoek naar antisociaal gedrag onder jongeren*, Houten/Antwerpen, Bohn Stafleu Van Loghem, 2003, 11-13.

<sup>298</sup> L. WALGRAVE, "Allochtone Marokkaanse jongeren en criminaliteit", in M.C. FOBLETS, J. VRIELINK en J. BILLIET, *Multiculturalimse ontleed: een staalkaart van onderzoek aan de K.U.Leuven*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2006, 330-332.

<sup>299</sup> Ibid., p343-344.

<sup>300</sup> M. TONRY, *Ethnicity, crime and migration. Comparative and cross-national perspectives*, Chicago & London, The University of Chicago Press, 1997, 13-17.

#### Hoofdstuk 4. Etnische registratie

120. Bij de registratie van criminaliteit in België wordt enkel geregistreerd of het een Belg of een buitenlander betreft. Nu geldt de vraag of de terughoudendheid om de cijfers bekend te maken geen averechts effect zal creëren. Het is mogelijk dat de publicatie van cijfers aanleiding geeft tot een bevestiging van de vooroordelen. Er kan in dat geval uitgegaan worden van de gedachte dat men geen cijfers vrijgeeft om een politieke en/of maatschappelijke rel te voorkomen.

121. Het feit dat er door middel van etnische registratie betere cijfers beschikbaar zouden zijn, kan niet als negatief worden beschouwd. Deze officiële cijfers kunnen het vermoeden van een verband bevestigen of weerleggen. Op voorhand ervan uitgaan dat de publicatie van cijfers aanleiding zal geven tot misbruik, geeft ongegrond blijk van weinig vertrouwen in politieke kringen en de sociale wetenschap.

122. Een mogelijke tweede verklaring voor het niet gebruiken maken van een etnisch registratiesysteem schuilt in de gruwel van de Tweede Wereldoorlog. In Duitsland werd in die periode de registratie van Joden bevolen, de verregaande gevolgen zitten in ieders geheugen gegrift.<sup>301</sup> Het louter afwijzen van het registreren van de culturele achtergrond door de gruwel van de Tweede Wereldoorlog staat echter op losse schroeven. Dit blijkt uit de volgende types die men kan onderscheiden.

123. Een eerste type registreert of de delinquent een autochtoon is of een andere afkomst heeft. Indien de delinquent behoort tot de tweede categorie wordt niet gespecificeerd tot welk land hij precies behoort. Men registreert enkel en alleen dat de afkomst van een ander land is.

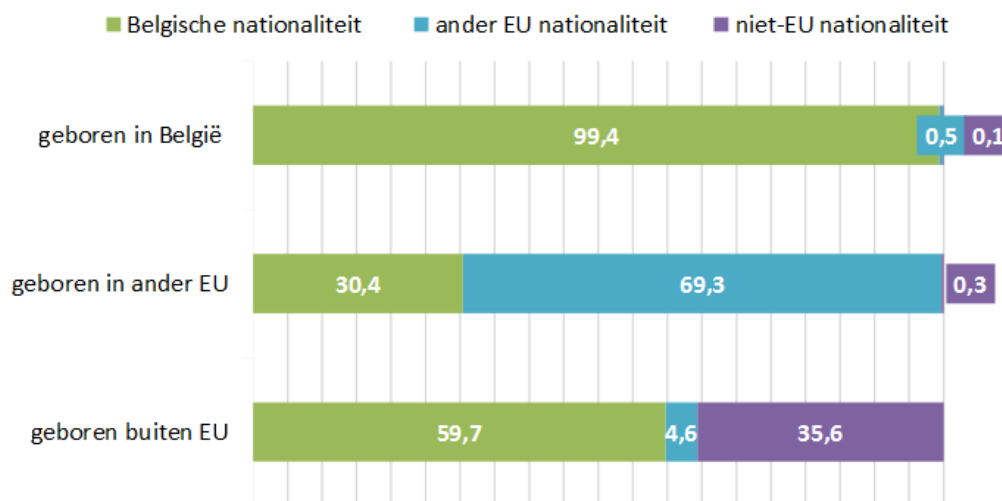
In België is het niet mogelijk te registreren welke nationaliteit een delinquent heeft. Men registreert enkel of deze al dan niet de Belgische nationaliteit bezit. Op deze manier is het onmogelijk af te leiden op welke wijze een specifieke etnische minderheid bijdraagt aan de criminaliteitsgraad. Dit kan duidelijk gemaakt worden aan de hand van de volgende statistiek.<sup>302</sup>

---

<sup>301</sup> Bureau Discriminatiezaken, "Factsheet etniciteit en criminaliteit", *Factsheet 2008/5*, 1-5.

<sup>302</sup> Cfr. *Infra*, Tabel 6.

**Tabel 6: Verdeling van de bevolking (15-64 jaar) naar geboorteland en nationaliteit (Vlaams Gewest, 2009)** <sup>303</sup>



De meerderheid van personen geboren buiten de Europese Unie heeft de Belgische nationaliteit verworven (bijna zestig procent). Indien deze persoon een crimineel feit pleegt, wordt hij geregistreerd als Belg ondanks het feit dat deze persoon een andere dan de Belgische culturele achtergrond heeft. Personen uit deze zestig procent die een crimineel feit plegen worden bij de registratie van criminaliteit gerekend bij de Belgen, waardoor het niet mogelijk is om het aandeel van etnische minderheden in de criminaliteitsstatistieken te berekenen. Er zullen altijd personen met een andere culturele achtergrond gerekend worden tot de Belgen, waardoor men zich niet eenvoudig een beeld kan vormen hoeveel criminaliteit door de te onderscheiden groepen gepleegd wordt.

Frankrijk is een tweede voorbeeld. Bij de registratie van criminelen, wordt enkel in rekening gebracht of de dader de Franse nationaliteit bezit dan wel een buitenlander (*étranger*) is. Het feit dat de dader de Franse nationaliteit bezit, betekent echter niet dat deze ook daadwerkelijk een Franse achtergrond heeft. Er wordt enkel de nationaliteit geregistreerd, maar niet de culturele achtergrond. Hierdoor is het niet mogelijk om na te gaan welke culturele minderheden betrokken zijn bij de criminaliteitscijfers. Er is de mogelijkheid om een beeld te vormen welk aandeel de personen van een niet-Franse komaf hebben, maar verdere specificaties met betrekking tot een bepaalde culturele achtergrond kunnen niet worden gemaakt. Het is echter wel zo dat het aandeel van de *étrangers* beduidend hoger ligt dan dat van Franse burgers.<sup>304</sup>

Ook Duitsland behoort tot dit eerste type. Ze zijn uiterst terughoudend om verbanden te leggen tussen etniciteit en criminaliteit. Het meeste onderzoek is gebaseerd op officiële cijfers uitgegeven door de Duitse overheid zelf. Deze cijfers laten evenwel zien dat het aandeel van etnische minderheden groter is dan dat van de Duitse bevolking. Dit onderscheid blijft bestaan indien er rekening wordt gehouden met demografische verschillen (leeftijd, geslacht, etc.). Dit is opmerkelijk aangezien de eerste generatie

<sup>303</sup> DEPARTEMENT WERK EN SOCIALE ECONOMIE, "Rapport migranten en nakomelingen", 2011, 13.

<sup>304</sup> P. TOURNIER, "Nationality, crime and criminal justice in France" in M. TONRY, *Ethnicity, crime and migration. Comparative and cross-national perspectives*, Chicago, The University of Chicago Press, 1997, 523-551.

gastarbeiders een met de Duitse bevolking vergelijkbaar aandeel in de criminaliteit hadden, en er geen aanwijzingen zijn van een discriminatoir justitiesysteem. Tweede en derde generatie gastarbeiders laten een steilere criminaliteitscurve optekenen, waardoor het aantal etnische minderheden in de gevangenen toeneemt. Opmerkelijk bij dit laatste is dat het aandeel van etnische minderheden in jeugdgevangenen stijgt tot 50%.<sup>305</sup> Bovenstaande geeft aanleiding tot discussie: welke variabelen hebben een invloed op het delinquent gedrag en zijn er andere variabelen van toepassing op minderjarigen behorend tot een etnische minderheidsgroep?

124. In een tweede type wordt in beperkte mate rekening gehouden met de culturele achtergrond van delinquenten. Door de definitie die in het Nederlandse recht wordt gehanteerd, vindt er in beperkte mate reflectie plaats op de culturele achtergrond van delinquenten. In Nederland wordt er in de statistieken niet alleen rekening gehouden met de eerste generatie allochtonen, maar tevens met de tweede.

Deze Nederlandse definitie lost het probleem niet volledig op. De Nederlandse politie gebruikt een ander registratiesysteem dan de overige overheidsdiensten. Bij de registratie van een verdachte wordt er aangegeven dat deze allochtoon is wanneer hij buiten Nederland is geboren of wanneer hij een niet-Nederlandse nationaliteit bezit. Deze twee kenmerken geven echter geen informatie over de achtergrond van de verdachte. Een groot deel van de etnische minderheidsjongeren is immers in Nederland zelf geboren.<sup>306</sup>

In Nederland is er minder weerstand tegen onderzoek naar etnische criminaliteit. Aanvankelijk kende dit land een zekere terughoudendheid met betrekking tot het onderwerp, deelname van specifieke groepen etnische minderheden werd niet openlijk besproken. In de jaren '70 en '80 werd de relatie tussen etniciteit en criminaliteit toegeschreven aan de etnisch-culturele positie van etnische minderheden.<sup>307</sup> In de jaren '90 schreef men de relatie eerder toe aan al dan niet moedwillige selectie bij zowel politie als justitie. Er was sprake van vermeende selectiviteit in de keten van de strafprocedure.<sup>308</sup> Het feit dat de Nederlandse overheid geen voorstander was om officiële cijfers te verstrekken, wordt geïllustreerd door het feit dat het Centraal Bureau voor de Statistiek weigerde om demografische gegevens met betrekking tot criminaliteit kenbaar te maken.<sup>309</sup> Tegenwoordig geldt er meer openheid en minder terughoudendheid. Meer nog, Nederland is een van de landen waarin het onderzoek naar dit onderwerp op een hoger niveau staat.<sup>310</sup> Niettemin kent het onderzoek naar de

---

<sup>305</sup> H.-J. ALBRECHT, "Ethnic minorities, crime and criminal justice in Germany" in M. TONRY, *Ethnicity, crime and migration. Comparative and cross-national perspectives*, Chicago, The University of Chicago Press, 1997, 31-99.

<sup>306</sup> Ibid., 286-289.

<sup>307</sup> MAAS-DE WAAL, C.J., "Criminaliteit en buitenlandse jongeren", *Tijdschrift voor Criminologie* 1991, 174-184.

<sup>308</sup> F. BOVENKERK, M. VAN SAN en G. HORSTMANN, "Politie in een multiculturele samenleving" in C. FIJNAUT, E.R. MULLER en U. ROSENTHAL, *Politie. Studies over haar werking en organisatie*, Alphen aan den Rijn, Samsom, 1999, 513-534.

<sup>309</sup> ELLEMER, J., *Twee scenario's opnieuw bezien*, *Migrantenstudie* 1999, 223-230.

<sup>310</sup> M. VAN SAN, "Een wereld van verschil. Over het onderzoek naar criminaliteit en etniciteit in België en Nederland" in I. WEIJERS en C. ELIAERTS, *Jeugdcriminologie: achtergronden van jeugdcriminaliteit*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2008, 284-285.

invloed van etniciteit in Nederland een aantal inhoudelijke hiaten. Het onderzoek gevoerd door Van San is het onderwerp van kritiek.<sup>311</sup>

125. Het derde type hanteert een etnisch registratiesysteem. Hiermee wordt het aandeel van iedere groep berekend in de criminaliteitsstatistieken. Een dergelijke registratie maakt het aandeel van iedere nationaliteitsgroep duidelijk en maakt het mogelijk om te werken aan de pijnpunten. De Verenigde Staten van Amerika registreren bij criminaliteit de etnische achtergrond van de dader.<sup>312</sup>

Onder meer Senator Guido De Padt is een voorstander om het derde type te introduceren in België. De registratie zou immers een bijdrage leveren aan het criminaliteitsbeleid en aan het integratiebeleid.<sup>313</sup> Ook in Frankrijk stelt men zich de vraag of dit derde type de voorkeur moet verdienen.<sup>314</sup> Een aantal auteurs argumenteren echter dat deze etnische registratie geen brug zal slaan tussen bevolkingsgroepen, maar een kloof.<sup>315</sup>

126. De derde verklaring voor het niet gebruik maken van een etnisch registratiesysteem is de privacywetgeving.<sup>316</sup> Deze vormt het grootste probleem met betrekking tot het derde type. Deze wet verbiedt namelijk *'de verwerking van persoonsgegevens waaruit de raciale of etnische afkomst, de politieke opvattingen, de godsdienstige of levensbeschouwelijke overtuiging of het lidmaatschap van een vakvereniging blijken, alsook de verwerking van persoonsgegevens die het seksuele leven betreffen'*.<sup>317</sup> Persoonsgegevens waaruit de raciale of etnische afkomst blijken worden immers als gevoelige gegevens beschouwd.<sup>318</sup> De uitzonderingen vervat in de tweede paragraaf vormt voor etnische registratie geen oplossing. De wetgever zal het recht op privacy moeten afwegen tegen het recht op veiligheid vooraleer een etnisch registratiesysteem bij criminaliteitsregistratie mogelijk is. Deze afweging wordt bijvoorbeeld reeds gemaakt bij de camerawet.<sup>319</sup>

---

<sup>311</sup> R. LOEBER, W. SLOT en J. SERGEANT, *Ernstige en gewelddadige jeugddelinquentie: omvang, oorzaken en interventies*, Houten, Bohn Stafleu van Loghum, 2001, 214-216;

SMET, V., "Sociaal-wetenschappelijk onderzoek en beleid. Een analyse van het rapport Van San", *Ethiek en Maatschappij*, 2006, 2-72.

<sup>312</sup> Office of the Federal Register National Archives and Records administration, *The Code of Federal Regulations of the United States of America*, U.S. Government Printing Office, 2003, 469-470.

<sup>313</sup> DE PADT, G., Question orale de M. Guido De Padt à la ministre de l'Intérieur sur l'enregistrement de l'ethnicité par la police, *Parl. Stuk Senaat*, nr. 5-226.

<sup>314</sup> Belga, "De Padt pleit voor etnische registratie bij criminele feiten", *De Standaard*, 9 oktober 2011.

<sup>315</sup> C. TIMMERMAN, L. LODEWYCKX, D. VANHEULE en J. WETS, *Wanneer wordt vreemd, vreemd? De vreemde in beeldvorming, registratie en beleid*, Leuven/Voorburg, Acco, 2004, 13.

<sup>316</sup> Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, BS 3 februari 1999 (hierna verkort: privacywet)

<sup>317</sup> Art. 6 §1 Privacywet.

<sup>318</sup> Commissie voor bescherming van de persoonlijke levenssfeer, [http://www.privacycommission.be/sites/privacycommission/files/documents/nota\\_verkiezingen.pdf](http://www.privacycommission.be/sites/privacycommission/files/documents/nota_verkiezingen.pdf)

<sup>319</sup> DE HERT, P., "De camerawet: een zoektocht naar een afweging tussen het recht op privacy en het recht op veiligheid", *T. Strafrecht*, 2007, 93-100.

**Overzicht:**

|              | <b>België</b>                                                                                                                                                                                                                   | <b>Nederland</b>                                                                                                                           | <b>Frankrijk</b>                                                                                         | <b>Verenigde Naties</b>         | <b>Raad van Europa</b>            | <b>Verenigde staten</b>                                             |
|--------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|-----------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
| Registratie? | Type 1                                                                                                                                                                                                                          | Type 2                                                                                                                                     | Type 1                                                                                                   | N.V.T.                          | N.V.T.                            | Type 3                                                              |
| Terminologie | <u>Vlaanderen:</u><br>Men hanteert de term etnische minderheid. Geen consensus over de klemtoon op de structurele of culturele positie.<br><br><u>Wallonië:</u><br>De term zelf wordt geschuwd. Nadruk op de culturele positie. | Men hanteert de term allochtoon. Vroeger was er een nadruk op de culturele positie, tegenwoordig ligt de nadruk op de structurele positie. | Men hanteert de term buitenlander (étranger) om personen van een andere etnische afkomst te omschrijven. | Nadruk op de culturele positie. | Nadruk op de structurele positie. | Men maakt gebruik van de term etnische minderheid (ethnic minority) |





## Hoofdstuk 5. Structurele variabelen

127. In dit hoofdstuk komen de structurele variabelen aan bod. Een aantal van deze variabelen werken door op de andere structurele variabelen, een aantal andere variabelen bevatten kenmerken van culturele variabelen. Dit is het kernpunt van deze variabelen. Er is een sterke samenhang tussen de structurele en culturele variabelen én tussen de variabelen van iedere groep onderling.<sup>320</sup> Het belang van structurele variabelen schuilt in het feit dat deze variabelen het risico op crimineel gedrag sterk beïnvloeden: hoe minder sterk de structurele positie is, hoe groter de kans op afwijkend gedrag.<sup>321</sup>

128. Eerst wordt de beheersing van de taal onderzocht. Vervolgens wordt ingegaan op de maatschappelijke kwetsbaarheid van etnische minderheden. Daarna volgt het onderzoek naar variabelen waarvan de samenhang erg sterk is: het opleidingsniveau, de arbeidsparticipatie, het gezinsinkomen en de buurtinvloed.

### Deelhoofdstuk 5.1 Beheersing van de taal

129. De beheersing van de taal speelt een belangrijke rol in het positief integreren. Het is een belangrijk element om een groot deel van de kansen die de maatschappij geeft, te benutten. Om van onderwijs te genieten is er een zekere basisbeheersing van de taal nodig. Zonder deze basis is het moeilijker om deel te nemen aan de onderrichting.<sup>322</sup>

130. Een onderzoek in het kader van het gelijke kansen beleid wees erop dat achteenvijftig procent van de leerlingen in de Antwerpse binnenstad thuis geen Nederlands sprak. Ondanks dit verontrustend cijfer kwamen stemmen op dat deze cijfers uit de lucht gegrepen waren: het is immers onmogelijk om af te meten welke taal er thuis precies gesproken wordt.<sup>323</sup> Bovendien geldt er thuis de vrijheid van taal, waar geen verplichtingen kunnen worden opgelegd.<sup>324</sup>

*A contrario* legt ander onderzoek de nadruk op de structurele variabelen, en beschouwt het de taalbeheersing niet als een doorslaggevend element. Zij stellen dat jongeren omwille van hun minder gunstige structurele positie achtergesteld geraken in het onderwijs, en niet door het gebrek aan de beheersing van de Nederlandse taal.<sup>325</sup> Niettemin is de voorgaande paragraaf meer voor de hand liggend: omwille van het gelijke kansen beleid is het nagenoeg ondenkbaar dat personen door gebrek

---

<sup>320</sup> L. WALGRAVE, "Allochtone Marokkaanse jongeren en criminaliteit", in M.C. FOBLETS, J. VRIELINK en J. BILLIET, *Multiculturalimse ontleed: een staalkaart van onderzoek aan de K.U.Leuven*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2006, 334.

<sup>321</sup> Ibid.

<sup>322</sup> C. TIMMERMAN, L. LODEWYCKX, D. VANHEULE en J. WETS, *Wanneer wordt vreemd, vreemd? De vreemde in beeldvorming, registratie en beleid*, Leuven/Voorburg, Acco, 2004, 120.

<sup>323</sup> Ibid., 117.

<sup>324</sup> Art 10 Belgische grondwet

<sup>325</sup> S. GROENEZ, I. VAN DEN BRANDE en I. NICAISE, *Cijferboek sociale ongelijkheid in het Vlaams onderwijs, een verkennend onderzoek op de Panelstudie van Belgische Huishoudens*, Leuven, Hiva, 2003, 212p.

aan bestaansmiddelen niet kunnen deelnemen aan het onderwijs. Het beleid is net gericht om deze situaties te voorkomen.

131. Ook ter bevordering van contacten met autochtonen is beheersing van de taal een belangrijk element. Zonder beheersing van de Nederlandse taal is het uiterst moeilijk om contacten te leggen en deel te nemen aan het maatschappelijke leven.<sup>326</sup> Contacten met de autochtone bevolking draagt positief bij tot de kans op een succesvolle integratie.

## Deelhoofdstuk 5.2 Maatschappelijke kwetsbaarheid

132. Personen met een andere etnische afkomst ondervinden vormen van maatschappelijke kwetsbaarheid. Indien er geen succesvolle integratie plaatsvindt, zullen deze groepen vatbaar zijn voor maatschappelijke kwetsbaarheid.

Ouders lijken hun kinderen onvoldoende ondersteuning te geven *omdat* ze negatieve ervaringen met betrekking tot integratie achter de rug hebben. Deze kinderen doen het bijgevolg niet goed op school *omdat* ze zien dat er een hoge werkloosheidsgraad heerst in hun buurt en *omdat* ze thuis niet genoeg ondersteuning krijgen. Ze doen het minder goed op school *omdat* ze de Nederlandse taal minder goed beheersen. Ze beheersen de Nederlandse taal minder goed *omdat* er weinig contact is met de autochtone bevolking en *omdat* ze thuis deze taal weinig of niet spreken. Ze krijgen een negatief zelfbeeld *omdat* ze het minder goed doen op school. Ze hebben een minder goede uitgangspositie op de arbeidsmarkt *omdat* ze het minder goed doen op school. Ze hebben minder kans op een goed gezinsinkomen *omdat* ze een minder goede structurele uitgangspositie hebben. Ze vestigen zich in dezelfde woonbuurten *omdat* ze dezelfde uitgangspositie hebben. Ze willen de ban doorbreken *omdat* ze een negatief zelfbeeld hebben en *omdat* ze een minder goede structurele uitgangspositie hebben. Ze zoeken naar alternatieve levenswijzen *omdat* ze geen uitweg zien. Ze worden aangetrokken tot afwijkend gedrag *omdat* dit hen een uitweg biedt uit hun structureel minder sterke positie.

Hier vormt het een kring: deze kinderen van deze personen krijgen op hun beurt minder goede ondersteuning omdat hun ouders negatieve ervaringen achter de rug hebben. Dergelijke kringervaringen kunnen generaties verder gaan, zonder dat iemand de ban doorbreekt.<sup>327</sup>

133. Het voorgaande houdt niet in dat dit levenstraject al vastgelegd is voor elke persoon die in een dergelijk gezin wordt geboren, er zijn een aantal sleutelmomenten waarop het individu nog steeds een keuzemogelijkheid heeft. Niettemin heeft een gebrek aan integratie een sterke invloed op andere

---

<sup>326</sup> L. NUGTER, *De integratieatlas: Een onderzoek naar sociaal-economische en sociaal-culturele integratie van etnische minderheden in Zwolle*, Utrecht, De Graaff, 2004, 58-59.

<sup>327</sup> N. VETTENBURG en L. WALGRAVE, "Maatschappelijk kwetsbaarheid, school en verstedelijking", in I. WEIJERS en C. ELIAERTS, *Jeugdcriminologie: achtergronden van jeugdcriminaliteit*, Den Haag, Boom juridische Uitgevers, 2008, 190-193.

variabelen. De structurele variabelen uit het volgend deelhoofdstuk werken sterker door indien er geen succesvolle integratie is. De beheersing van de taal vormt in dit opzicht een erg belangrijke variabele.

Walgrave kent de school de belangrijkste plaats toe bij deze maatschappelijke kwetsbaarheid, hetgeen verdedigbaar is. Op dat niveau wordt immers de plaats in de maatschappij bepaald: de opleiding en vorming is het begin van alles. Het niet afmaken van het middelbaar onderwijs heeft een sterke correlatie met het risico op het plegen van criminele feiten. Dit risicogedrag hangt sterker samen met de variabele *school* dan met de variabele *gezin*.<sup>328</sup>

### Deelhoofdstuk 5.3 Opleidingsniveau

134. Het onderwijs is een krachtige variabele – zoniet de krachtigste – in het integratiebeleid. Het bevordert de structurele uitgangspositie. Deze variabele beïnvloedt tevens andere variabelen zoals arbeidsparticipatie, woonsituatie en deelname aan het maatschappelijk leven. Zo verzekert een goede opleiding een sterkere uitgangspositie op de arbeidsmarkt, zeker wanneer de maatschappij zich ontwikkelt tot een *kenniseconomie* zoals tegenwoordig het geval is.<sup>329</sup> Het feit dat men kan deelnemen aan de arbeidsmarkt, vergroot tevens de kansen op een inkomen. Dit beïnvloedt op zijn beurt de woonsituatie.

135. Volgens de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling in Nederland krijgen leden van etnische minderheidsgroepen door deelname aan het onderwijs, impulsen die leiden tot sociale cohesie. Hier zien we een koppeling met de culturele variabelen. Ze stellen dat:

*'Wanneer leerlingen kennis maken met de Nederlandse maatschappij door middel van vakken zoals geschiedenis, aardrijkskunde, maatschappijleer en staatsinrichting, er een overdracht van cultuur plaatsvindt'*<sup>330</sup>

Participatie aan het onderwijs heeft op deze manier een wisselwerking met acculturatie. Onderwijs is hierdoor een belangrijke variabele die bijdraagt tot integratie.

136. Uit een studie van het departement Werk en Sociale Economie blijkt dat *'de in België geboren tweede generatie niet-EU migranten steeds beter haar weg in de Belgische samenleving vindt'*. Zij doen het beter in het onderwijs en staan er op de arbeidsmarkt beter voor dan de eerste generatie.<sup>331</sup> Er kwam naar voor dat tweede generatie etnische minderheden vaker het middelbaar onderwijs hebben afgerond dan diegenen die behoren tot de eerste generatie. Deze variabele beïnvloedt de arbeidsparticipatie, zoals ook blijkt uit de cijfers: bijna zeventig procent van de tweede generatie etnische

---

<sup>328</sup> Ibid., 194-197.

<sup>329</sup> L. NUGTER, *De integratieatlas: Een onderzoek naar sociaal-economische en sociaal-culturele integratie van etnische minderheden in Zwolle*, Utrecht, De Graaff, 2004, 41-42.

<sup>330</sup> Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, *Integratie in perspectief*, Den Haag, RMO, 1999.

<sup>331</sup> DEPARTEMENT WERK EN SOCIALE ECONOMIE, "Rapport migranten en nakomelingen", 2011, 14.

minderheden participeert in het arbeidsproces, tegenover slechts tweeënzestig procent van de eerste generatie. Ter vergelijking: negentig procent van de autochtone bevolking heeft een baan.

137. Het opleidingsniveau wordt afgemeten aan het hoogst behaalde diploma. Voor het verschil in opleidingsniveau zijn verscheidene verklaringen, het kan niet teruggebracht worden tot slechts één variabele. Er moet namelijk ook een verband worden gelegd met het opleidingsniveau van de ouders. Daarnaast zijn er nog een aantal verklarende variabelen die een invloed hierop uitoefenen:

- Cognitief niveau: begeleidingsmogelijkheden van de ouders;
- Materieel niveau: financiële middelen tot bekostigen van studies en woonruimte;
- Cultureel niveau: onderwijs- en carrière ambities.<sup>332</sup>

138. Duchateau, Van Poeck en Hebberecht onderzochten de variabele *opleidingsniveau* in hun studie uit 2004 ook, naar aanleiding van de ophefmakende studie van Van San.<sup>333</sup> In deze studie reconstrueren zij het levensverhaal van jonge mannen van Turkse en Marokkaanse herkomst met een instellingsverleden. Over het algemeen werd vastgesteld dat de bevroagde groep het kenmerk had van een verstoorde schoolloopbaan: vaak is er sprake van een lange schoolloopbaan waarbij tevens wordt afgezet naar lagere richtingen. Bovendien eindigde een meerderheid hun schoolloopbaan in het deeltijdonderwijs of waren ze niet meer in een school ingeschreven. Ze slaagden er niet in om hun middelbaar onderwijs af te maken.<sup>334</sup> Als oorzaken van deze problematiek worden taalachterstand, gedragsproblemen en spijbelen in groep aangehaald. Het is niet zo dat hun ouders er niet voldoende belang aan hechten, maar dat ze onvoldoende ondersteuning geven.<sup>335</sup> Overigens besloot Walgrave dat jongeren uit het ASO beduidend minder delicten plegen dan jongeren uit het TSO of BSO.<sup>336</sup> Hoe verhouden minderheden zich tegen de autochtone bevolking op het vlak van onderwijs?

---

<sup>332</sup> L. NUGTER, *De integratieatlas: Een onderzoek naar sociaal-economische en sociaal-culturele integratie van etnische minderheden in Zwolle*, Utrecht, De Graaff, 2004, 42.

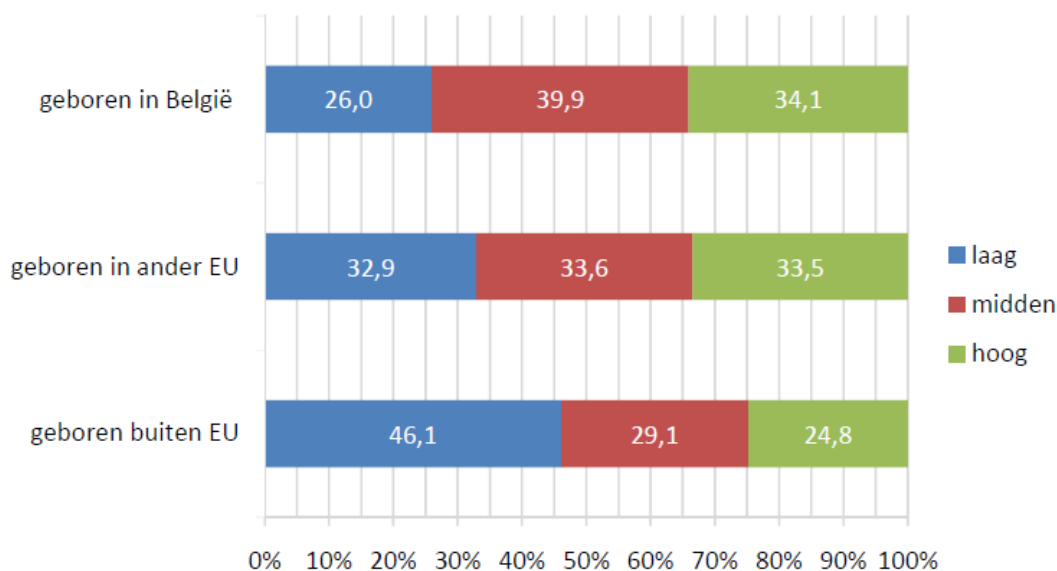
<sup>333</sup> P. HEBBERECHTS, K. DUCHATEAU en B. VAN POECK, *Het levensverhaal van jongens en jonge mannen van Turkse en Marokkaanse origine met een instellingsverleden*, Gent, Onderzoeksgroep Criminologie en Rechtssociologie, 2004, 291p.

<sup>334</sup> Ibid., 42 en 51.

<sup>335</sup> Ibid., 47 en 53.

<sup>336</sup> H. DE WITTE, J. HOOGE en L. WALGRAVE, *Jongeren in Vlaanderen: gemeten en geteld*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2000, 259-260.

**Tabel 7: Verdeling van de bevolking (25-64 jaar) naar onderwijsniveau en geboorteland (Vlaams Gewest, 2009)<sup>337</sup>**



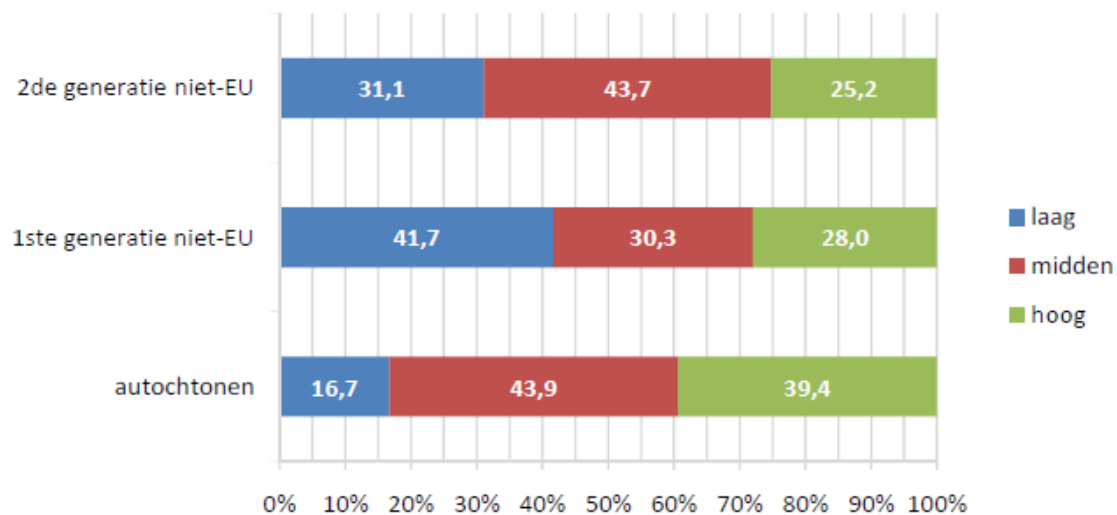
139. Laaggeschoolden houden in dat men maximaal een getuigschrift heeft behaald van secundair onderwijs van de tweede graad. Middengespoold houdt in dat men een diploma heeft van hoger secundair onderwijs, en hooggeschoold betekent dat men een diploma heeft van hoger of universitair onderwijs. Er wordt gekozen voor personen vanaf vijftientig jaar omdat personen onder deze leeftijd vaak nog studeren. Als men hoger onderwijs afrondt, is men veelal ongeveer vierentwintig jaar.

Deze figuur toont aan dat het gemiddelde opleidingsniveau van personen buiten de Europese Unie lager ligt dan deze geboren in België. Vooral het aandeel laaggeschoolden van deze groep is opmerkelijk: zesenviertig procent tegenover slechts zesentwintig procent van de personen in België geboren. Daarenboven is ruim een derde van de Belgen hooggeschoold, tegenover slechts één op vier voor personen die behoren tot een etnische minderheid.

<sup>337</sup> DEPARTEMENT WERK EN SOCIALE ECONOMIE, "Rapport migranten en nakomelingen", 2011, 16.

140. Het aandeel van personen die behoren tot een etnische minderheid – maar beschouwd worden als Belg aangezien zij in België zijn geboren – wordt in voorgaande figuur buiten beschouwing gelaten, vandaar de volgende figuur:

**Tabel 8: Verdeling van de bevolking (25-49 jaar) naar herkomst en opleidingsniveau (Vlaams Gewest, 2009)<sup>338</sup>**



141. Deze figuur maakt een onderscheid tussen autochtonen, eerste generatie etnische minderheden en tweede generatie minderheden. Er wordt gekeken naar etnische afkomst, ongeacht de nationaliteit.

Hieruit blijkt dat de verschillen van de tweede generatie met de autochtone bevolking kleiner zijn dan deze van de eerste generatie met de laatstgenoemde. Dit geldt echter vooral met betrekking tot middengediplomeerden. We zien dat een grotere groep tweede generatie minstens hun middelbaar onderwijs afwerkt (bijna zeventig procent tegenover slechts achteenvijftig procent), maar tevens dat deze minder geneigd zijn om hogere studies aan te vatten (of beter gezegd: af te ronden: achtentwintig procent tegen over ruim vijfentwintig procent). Er is een positieve evolutie op te merken, maar er is nog een lange weg voor de boeg: van de autochtone bevolking heeft immers ruim drieëntachtig procent minstens hun middelbaar diploma.

#### Deelhoofdstuk 5.4 Arbeidsparticipatie

142. Het opleidingsniveau heeft een rechtstreekse invloed op de arbeidsparticipatie. Hoe hoger het opleidingsniveau, des te vaker is men actief op de arbeidsmarkt.<sup>339</sup> Daarnaast zijn er ook andere variabelen van invloed op de arbeidsparticipatie, waarbij te denken valt aan discriminatie en structurele

<sup>338</sup> Ibid. 18.

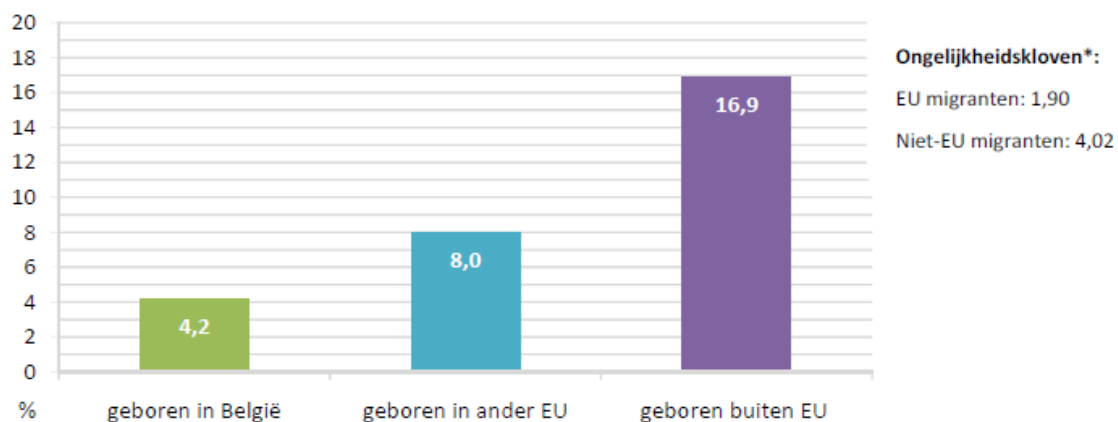
<sup>339</sup> L. NUGTER, *De integratieatlas: Een onderzoek naar sociaal-economische en sociaal-culturele integratie van etnische minderheden in Zwolle*, Utrecht, De Graaff, 2004, 44-45.

veranderingen in de werkgelegenheid. De kans op werkloosheid neemt echter af voor diegenen die voortgezet onderwijs hebben genoten.<sup>340</sup>

143. Bovendien geeft deze variabele aanleiding tot een succesvolle structurele integratie. Arbeid zorgt voor bestaansmiddelen waardoor een zelfstandig bestaan mogelijk is. Het bevordert de integratie aangezien het de mogelijkheid geeft tot ontplooiing en het aanleggen van sociale contacten, zowel op de werkvloer als daarbuiten. Daarenboven wordt hiermee een bepaalde status verkregen. De andere kant kan ook in aanmerking worden genomen: het feit dat men niet deelneemt aan arbeid, verlaagt de economische status. Deze werkloosheid creëert dan een gevoel van uitzichtloosheid voor jongeren en geeft aanleiding tot de ontwikkeling van overlevingscriminaliteit.

144. Als we kijken naar de werkloosheidsgraad, zien we dat deze veel hoger ligt voor personen die buiten de Europese Unie geboren zijn:

**Tabel 9: Werkloosheidsgraad en ongelijkheidskloven (15-64 jaar) volgens geboorteland (Vlaams Gewest, 2009)**<sup>341</sup>



\*ongelijkheidskloof: de werkloosheidsgraad van personen geboren in ander EU/buiten EU tegenover de werkloosheidsgraad van personen geboren in België

Niet-EU migranten zijn tot vier keer vaker werkloos dan de personen die geboren zijn in België, een alarmerend cijfer. Hoe verhouden de eerste en de tweede generatie zich? De arbeidspositie van de tweede generatie is beter dan deze van de eerste generatie, maar de kloof met de autochtone bevolking blijft aanzienlijk.

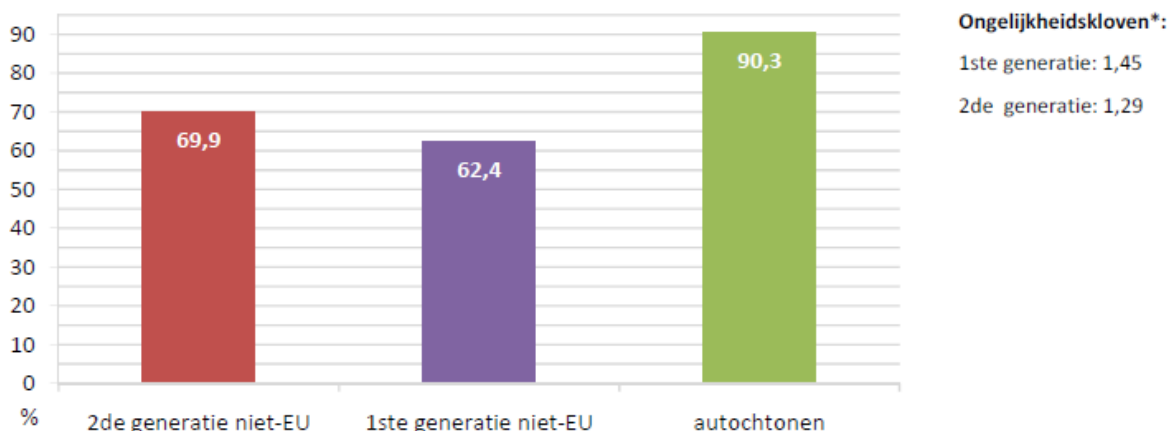
145. De tweede generatie is succesvoller in de participatie in het arbeidsproces dan de eerste generatie (zeventig procent tegen over tweeënzestig procent).<sup>342</sup> Dit kan men verklaren door het verhoogd opleidingsniveau van de tweede generatie, zoals besproken in het vorige hoofdstuk.

<sup>340</sup> J. VEENMAN, *Keren de kansen? De tweede-generatie allochtonen in Nederland*, Assen, Van Gorcum, 1996, 197p.

<sup>341</sup> DEPARTEMENT WERK EN SOCIALE ECONOMIE, "Rapport migranten en nakomelingen", 2011, 24.

<sup>342</sup> Cfr. Infra, Tabel 10.

**Tabel 10: Werkzaamheidsgraad en ongelijkheidskloven (25-49 jaar) volgens herkomst (Vlaams Gewest, 2<sup>de</sup> kwartaal 2008)** <sup>343</sup>



146. Dit verandert echter niets aan het feit dat de kloof met de autochtone bevolking erg groot is: maar liefst negentig procent van de autochtone bevolking neemt deel aan arbeid.<sup>344</sup> Het verschil tussen etnische minderheden en de autochtone bevolking – zowel op het vlak van opleidingsniveau, als op het vlak van arbeidsparticipatie – is de laatste jaren kleiner geworden, maar de achterstand blijft aanwezig. De Belgische overheid heeft aangegeven dat ze het werkloosheidscijfer onder etnische minderheden willen laten dalen tot vierentwintig procent tegen het jaar 2020, tegenover respectievelijk dertig en tweeëndertig procent nu.<sup>345</sup> Dit streefdoel kwam er als gevolg van de doelstellingen tijdens de Europese top in Lissabon van 2007.<sup>346</sup> Indien men de situatie vergelijkt met andere landen, blijkt dat België tot de slechtste leerlingen van de klas behoort. België kent nog steeds een hoge werkloosheidsgraad, mede door het lagere opleidingsniveau van etnische minderheden.<sup>347</sup>

<sup>343</sup> Ibid., 25.

<sup>344</sup> Cfr. Infra, randnr. 147-148.

<sup>345</sup> DEPARTEMENT WERK EN SOCIALE ECONOMIE, “Rapport migranten en nakomelingen”, 2011, 24.

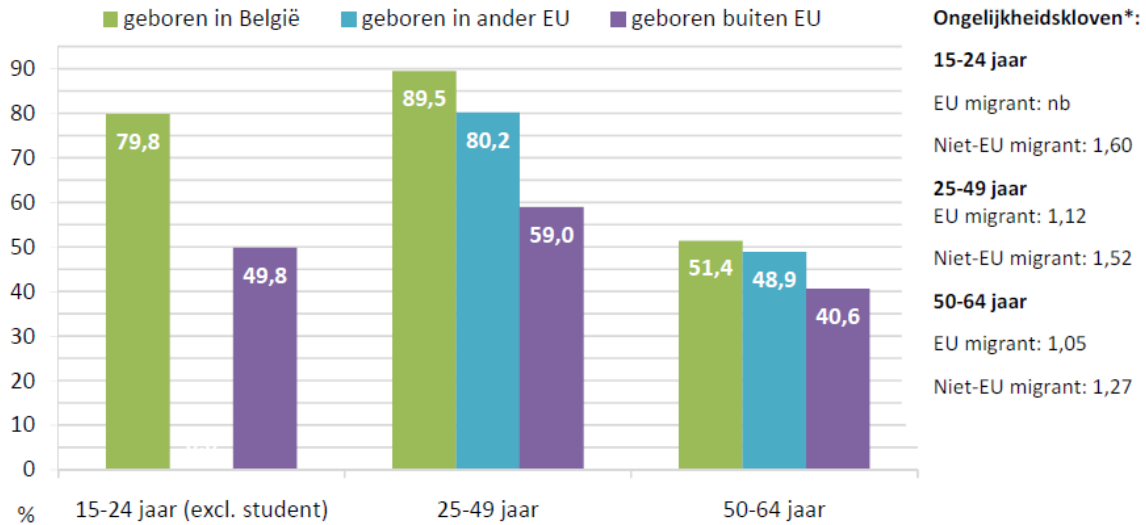
<sup>346</sup> C. TIMMERMAN, L. LODEWYCKX, D. VANHEULE en J. WETS, *Wanneer wordt vreemd, vreemd? De vreemde in beeldvorming, registratie en beleid*, Leuven/Voorburg, Acco, 2004, 127.

<sup>347</sup> DEPARTEMENT WERK EN SOCIALE ECONOMIE, “Rapport migranten en nakomelingen”, 2011, 24.



147. Ook tussen jongeren verschilt de werkloosheidsgraad, zelfs nog meer dan met betrekking tot volwassenen:

**Tabel 11: Werkzaamheidsgraad en ongelijkheidskloven (15-64jaar) volgens geboorteland en leeftijd (Vlaams gewest, 2009)**<sup>348</sup>



\*ongelijkheidskloof: de werkzaamheidsgraad van personen geboren in België tegenover de werkzaamheidsgraad van personen geboren in ander EU/buiten EU

Deze tabel berekent tot de jongeren geen studenten: deze kunnen immers vaak hun studie niet combineren met een job.

148. In dit geval is er een kloof van dertig procent tussen autochtonen en personen geboren buiten de Europese Unie. Het feit dat deze laatste groep zoveel minder aan het werk is, vraagt aandacht: de snelle inschakeling van jongeren op de arbeidsmarkt wordt gezien als een belangrijke variabele in het integratieproces.

## Deelhoofdstuk 5.5 Gezinsinkomen

149. Er is geen direct oorzakelijk verband voor het feit dat het gezinsinkomen van etnische minderheden lager ligt dan dit van de autochtone bevolking: discriminatie op het vlak van verloning naar aanleiding van herkomst is niet toegestaan. Wel speelt hier het vermoeden dat deze gezinnen financieel gezien minder daadkrachtig zijn omwille van een aantal beredeneerde vermoedens:

- Deze groep telt globaal gezien vier keer zoveel werklozen, dus de kans is vier keer zo hoog dat deze een beroep moeten doen op een uitkering.<sup>349</sup> Dit betekent niet dat vier

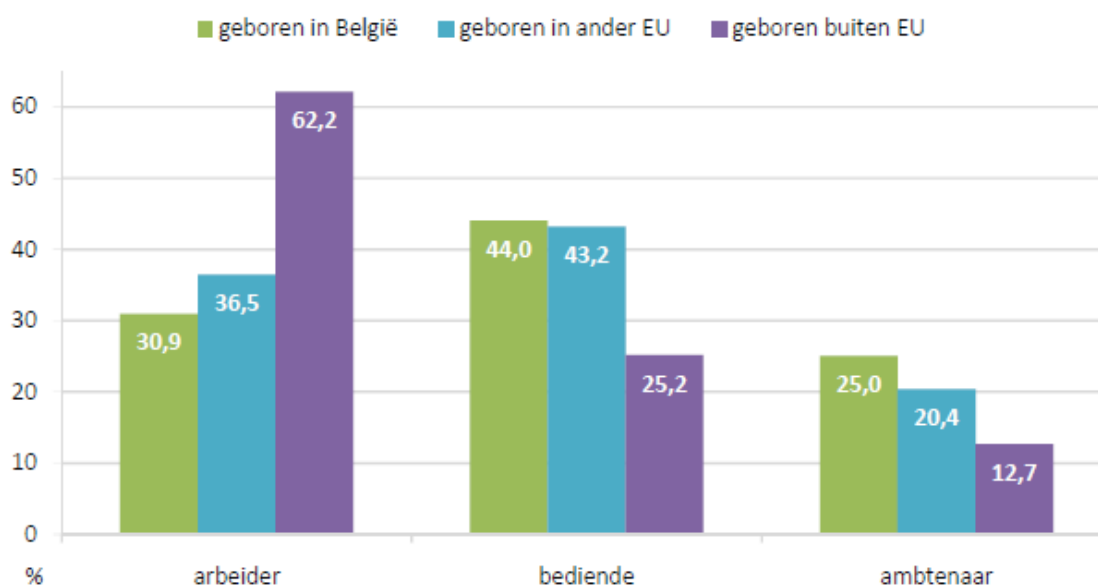
<sup>348</sup> Ibid., 28.

<sup>349</sup> Cfr. Supra, randnr. 14.

keer zoveel gezinnen minder welgesteld zijn dan autochtone gezinnen, maar houdt in dat er meer *kans* is om financieel minder daadkrachtig te zijn.

- Niet-EU migranten zijn dubbel zoveel tewerk gesteld als arbeider dan personen geboren in België (ruim tweeënzestig procent tegenover eenendertig procent).

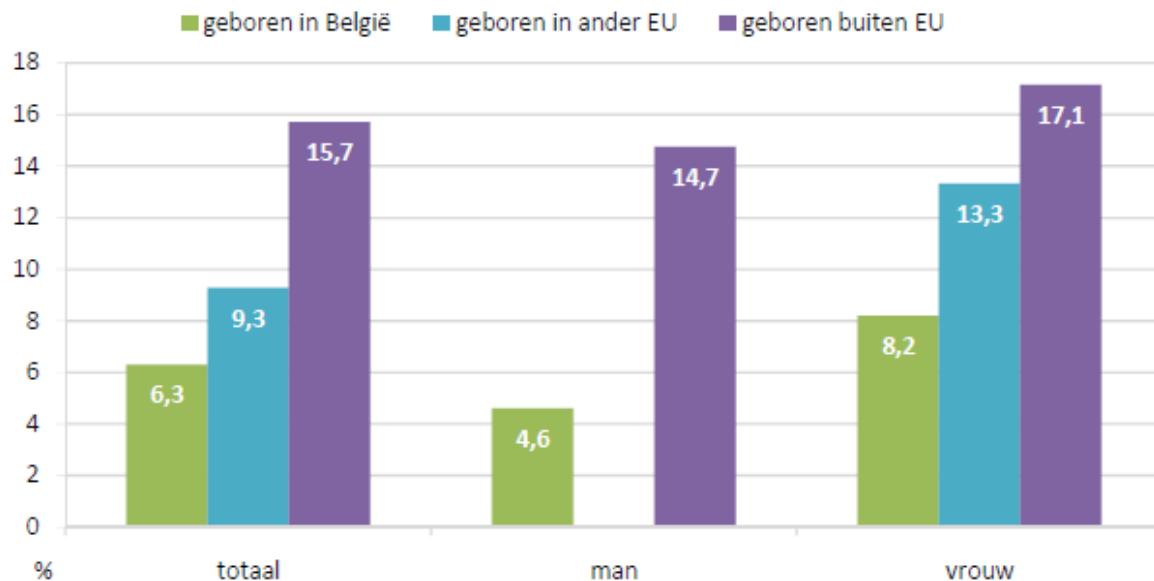
**Tabel 12: Verdeling van de loontrekkende bevolking (15-64 jaar) naar statuut, geboorteland en geslacht (Vlaams Gewest, 2009)<sup>350</sup>**



- Niet-EU migranten hebben bijna drie keer zo vaak slechts tijdelijk werk in plaats van een vaste job (bijna zestien procent tegenover ruim zes procent). Dit houdt een risico op arbeids- en daarmee samengaan inkomensverlies in.

<sup>350</sup> DEPARTEMENT WERK EN SOCIALE ECONOMIE, "Rapport migranten en nakomelingen", 2011, 36.

**Tabel 13: Aandeel tijdelijke arbeid in de loontrekkende bevolking (15-64 jaar) naar geboorteland en geslacht (Vlaams Gewest, 2009) <sup>351</sup>**



- Met betrekking tot voltijdse en deeltijdse arbeid zijn er nagenoeg geen verschillen tussen beide groepen:

**Tabel 14: Verdeling van de loontrekkende bevolking (15-64 jaar) naar arbeidsregime, geboorteland en geslacht (Vlaams Gewest, 2009) <sup>352</sup>**

| (%)                 | totaal   |           | man      |           | vrouw    |           |
|---------------------|----------|-----------|----------|-----------|----------|-----------|
|                     | voltijds | deeltijds | voltijds | deeltijds | voltijds | deeltijds |
| geboren in België   | 73,3     | 26,7      | 91,0     | 9,0       | 53,6     | 46,4      |
| geboren in ander EU | 71,9     | 28,1      | 90,4     | 9,6       | 51,8     | 48,2      |
| geboren buiten EU   | 74,8     | 25,2      | 89,5     | 10,5      | 52,4     | 47,6      |

150. Dit deelhoofdstuk toont niet aan dat deze gezinnen een lager inkomen hebben dan autochtone gezinnen. Voornoemde vermoedens laten enkel blijken dat gezinnen samengesteld uit personen die behoren tot een etnische minderheidsgroep, meer kans hebben om een lager gezinsinkomen te genieten. Het blijkt duidelijk uit voornoemde tabellen dat arbeidsparticipatie hierin een belangrijke rol speelt.

<sup>351</sup> Ibid., 35.

<sup>352</sup> Ibid., 35-37.

## Deelhoofdstuk 5.6 Buurtinvloed

151. Antwerpse jeugdrechters sturen twee keer zoveel criminele jongeren naar een gesloten instelling als de andere Vlaamse jeugdrechters (achtenveertig procent tegenover vierentwintig procent).<sup>353</sup> Bovendien worden door de Antwerpse rechters bijna vijf keer zoveel minderjarigen naar Everberg gestuurd dan door de andere jeugdrechters in Vlaanderen (47 per 10 000 inwoners tegenover 11 per 10 000 inwoners). Brusselse jeugdrechters sturen bijna drie keer zoveel minderjarigen naar Everberg dan de andere jeugdrechters in Vlaanderen (32 per 10 000 inwoners).<sup>354</sup> In een studie van Brion in 2001 kwam zelfs naar voor dat de kans op hechtenis bij Marokkanen tussen de vijftien en negentien jaar twaalf maal zo hoog was als voor Belgen.<sup>355</sup>

152. Er is een vermoeden dat jongeren in grootsteden zwaardere feiten plegen. Dit kan men toeschrijven aan de situationele omstandigheden: het plegen van delicten in grootsteden is eenvoudiger.<sup>356</sup> Sociaaldemografisch is er ook een mogelijke verklaring. Antwerpen kent een groot aantal etnische minderheden. Uit cijfers blijkt dat 26,5% van de Antwerpse bevolking van allochtone herkomst is. Het aantal allochtonen is in de periode van 2004 tot 2007 met 19% toegenomen terwijl het aantal autochtonen tijdens deze periode met 2,6% is afgenomen.<sup>357</sup>

153. De invloed van de buurt is zowel een cultureel als een structurele variabele. Als gevolg van hun structurele uitgangspositie, vestigen etnische minderheden zich vaak in dezelfde wijken. Ondanks enkele opwerpingen tot ongeloof bestaat er op de woningmarkt geen voorrangbeleid met betrekking tot de woonzoektocht van etnische minderheidsgroepen. Er heeft nooit enige vorm van woning toewijzingsbeleid plaatsgevonden.<sup>358</sup>

154. Deze buurten versterken niet alleen de interetnische contacten waardoor integratie wordt bemoeilijkt, maar zal tevens een andere mentaliteit teweeg brengen. De doorgaans interetnische contacten bevorderen integratie niet, er ontstaat een kloof tussen etnische minderheden en autochtonen aangezien het contact tussen deze twee groepen verwatert.

---

<sup>353</sup> GILBERT, E., MAHIEU, V., GOEDSEELS, E. en RAVIER, I., "Onderzoek naar de beslissingen van jeugdrechters / jeugdrechtbanken in MOF-zaken", *Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie*, september 2012, 1-12..

<sup>354</sup> B. HEYLEN, I. RAVIER en C. VANNESTE, "L'évaluation d'un centre ferme pour mineurs, le centre 'De Grubbe a Everberg'", *RDPC* 2010, 728.

<sup>355</sup> F. BRION, "La surreprésentation des étrangers en prison: quelques enseignements d'une brève étude de démographie carcérale" in F. BRION, A. REA, C. SCHAUT en T. TIXHON, *Mon délit? Mon origine. Criminalité et criminalisation de l'immigration*, Brussel, De Boeck, 2001, 225-258.

<sup>356</sup> N. VETTENBURG en L. WALGRAVE, "Maatschappelijk kwetsbaarheid, school en verstedelijking", in I. WEIJERS en C. ELIAERTS, *Jeugdcriminologie: achtergronden van jeugdcriminaliteit*, Den Haag, Boom juridische Uitgevers, 2008, 198.

<sup>357</sup> [http://www.antwerpen.be/docs/Stad/Bedrijven/Cultuur\\_sport\\_recreatie/CS\\_Sport/4%20uitgangspunt%20demo%20grafie.pdf](http://www.antwerpen.be/docs/Stad/Bedrijven/Cultuur_sport_recreatie/CS_Sport/4%20uitgangspunt%20demo%20grafie.pdf)

<sup>358</sup> L. NUGTER, *De integratieatlas: Een onderzoek naar sociaal-economische en sociaal-culturele integratie van etnische minderheden in Zwolle*, Utrecht, De Graaff, 2004, 47-48.

Volgens Tazelaar wordt de concentratie in bepaalde wijken zelfs versterkt door het feit dat blanke gezinnen naar de nieuwbouw in de randgemeenten of betere en duurdere wijken trekken. In de bevolkingsopbouw van buurten heeft altijd enige vorm van structurele variabelen meegespeeld.<sup>359</sup> Deze structurele variabelen zijn de aanleiding tot vestiging in een welbepaalde buurt, de verkleining van de kans op een succesvolle integratie is hier het gevolg van.

155. De meeste jongeren identificeren zich sterk met hun buurt, al worden er ook geregeld vormen van ethnocentrisme aangehaald.<sup>360</sup> Meer nog: door de interetnische contacten in hun buurt en de hoge werkloosheidsgraad wordt er vaker naar het criminele pad afgeweken.<sup>361</sup> Onderzoek wijst uit dat de achtergestelde buurt een bepalende variabele is in jeugddelinquentie, het beleid moet zich op deze buurten richten om jeugddelinquentie te bestrijden en te voorkomen. De buurt op zich is geen variabele die bijdraagt tot het criminaliteitscijfer, het verschil met andere buurten moet gezocht worden in de cumulatie van de structurele variabelen die bijdragen tot een minder gunstige uitgangspositie.<sup>362</sup>

156. Het feit dat bepaalde etnische groepen kwetsbaarder zijn voor deze structurele variabelen zorgt ervoor dat zij zich in deze buurten gaan vestigen. Jongeren worden op deze manier blootgesteld aan de variabelen van het type woonbuurt. Als voorbeeld kan verwezen worden naar de studie van De Visscher, hieruit blijkt de verschillende sociale context waarin de bewoners leven. Hij plaatst de wijk Sint-Pietersbuiten – gekend als het miljoenenkwartier van Gent, naar de waarde van de verscheidene aanwezige villa's – tegenover Nieuw Gent – een sociale woonwijk.<sup>363</sup>

157. Jongeren behorend tot een etnische minderheid komen onder invloed van allerhande variabelen: de drang om snel rijk te worden, de drang naar een succesvolle toekomst, de drang om de ban van hun "migrantenbuurt" te doorbreken. Er is echter een achterstelling in het onderwijs en er is sprake van gedragsproblemen op school: ze beseffen dat ze slechts met veel moeite en hard werk de ban zullen doorbreken. De jongeren zakken relatief vaak af naar lagere opleidingsniveaus of maken hun middelbare school niet af. Op dat moment komt er de invloed van de buurt, de contacten met de autochtone bevolking verwateren en ze zoeken meer contact op met personen met dezelfde etnische herkomst.<sup>364</sup>

---

<sup>359</sup> TAZELAAR, C., *Multicultureel Nederland in 70 vragen*, Houten, Koninklijke Vermande, 2002, 227p.

<sup>360</sup> P. HEBBERECHTS, K. DUCHATEAU en B. VAN POECK, *Het levensverhaal van jongens en jonge mannen van Turkse en Marokkaanse origine met een instellingsverleden*, Gent, Onderzoeksgroep Criminologie en Rechtssociologie, 2004, 266-267;

<sup>361</sup> Ibid., 277-278.

<sup>362</sup> N. VETTENBURG en L. WALGRAVE, "Maatschappelijk kwetsbaarheid, school en verstedelijking", in I. WEIJERS en C. ELIAERTS, *Jeugdcriminologie: achtergronden van jeugdcriminaliteit*, Den Haag, Boom juridische Uitgevers, 2008, 183-205.

<sup>363</sup> S. DE VISSCHER, *Probleemkinderen in probleembuurten? De stad als alledaags socialisatiekader*, *Panopticon* 2009, 9(4), 21-34.

<sup>364</sup> P. HEBBERECHTS, K. DUCHATEAU en B. VAN POECK, *Het levensverhaal van jongens en jonge mannen van Turkse en Marokkaanse origine met een instellingsverleden*, *Panopticon* 2005, 26(5), 28-30.

158. Jongeren van Marokkaanse en Turkse afkomst hebben zelf aangegeven dat zij het begin van hun delinquente loopbaan hierbij situeren. Door de contacten met personen van dezelfde herkomst wordt het achtergesteld karakter van de buurt bevestigd, net als de hoge werkloosheidsgraad. De criminele levensstijl – op korte termijn relatief veel geld verdienen – spreekt hen aan en went snel.<sup>365</sup> Ze komen in een neerwaartse spiraal tot een leven dat leidt tot een straatmentaliteit.<sup>366</sup>

159. Dit kan bevestigd worden door een onderzoek van Walgrave: *'Op grond van een aantal indicatoren (schoolloopbaan, werkloosheid, armoede, kinderrijkdom van de gezinnen, mogelijkheden tot vrijetijdsbesteding) blijkt dat kinderen uit de achtergestelde buurten, en vooral de niet-Belgische kinderen telkens oververtegenwoordigd zijn in de minst gunstige categorieën. Zij bevolken ook de zogenaamde 'concentratiescholen' en hun woonbuurten bieden de minst aantrekkelijke mogelijkheden tot vrijetijdsbesteding'.*<sup>367</sup>

160. Dit tekort aan vrijetijdsbesteding kan ervoor zorgen dat jongeren in deze buurten meer gaan rondhangen. Risicogedrag is hier een gevolg van.

---

<sup>365</sup> Ibid., 277-278.

<sup>366</sup> Ibid., 185.

<sup>367</sup> L. WALGRAVE en C. KESTELOOT, "Sociale uitsluiting van jongeren en straatcriminaliteit in de stad: een jeugdcriminologisch en sociaal-ruimtelijk onderzoek", *OGJC* 2000, 4.

### Deel 3. Besluit

161. Uit het gevoerde onderzoek bleek dat dat er een verhoogde criminaliteitsgraad is bij jongeren behorend tot een etnische minderheidsgroep. Het loutere feit dat deze jongeren tot een etnische minderheidsgroep behoren is geen doorslaggevend element. De variabele *etniciteit* is op zichzelf geen verklaring voor het criminaliteitscijfer. De complexiteit en verhouding van verschillende variabelen dragen bij tot een verhoogde kans tot het plegen van misdrijven. Er is een verhoogde criminaliteitsgraad vanwege het feit dat deze jongeren maatschappelijk kwetsbaar zijn en zich in een andere uitgangspositie bevinden.

162. De wetgever tracht door verschillende wetswijzigingen aan de jeugdwet het criminaliteitscijfer te doen dalen. Men kan zich echter de vraag stellen in welke mate deze wijzigingen doeltreffend zijn. De criminaliteitsgraad onder jongeren is de afgelopen jaren niet gestegen, maar evenmin gedaald.<sup>368</sup> Dit brengt met zich mee dat de wetgever mogelijk nog meer rekening moet houden met de positie waarin etnische minderheden zich bevinden. Er moet op het beleidsniveau een discussie op gang komen op welke manier de wetgeving het hoofd kan bieden aan de hoge criminaliteitsgraad bij jongeren. De ingrepen die reeds werden doorgevoerd zijn mogelijk niet voldoende.

163. De jeugdwet aanpassen is een mogelijk voorstel. Een bijzonder aspect vormt hier echter het gelijkheidsbeginsel. Daarnaast kan het succes van de bestaande jeugdmaatregelen worden afgewogen om te besluiten welke jeugdmaatregelen uitgebreid kunnen worden. Een mogelijk probleem zijn de tussenschakels in het contact met etnische minderheidsgroepen en niet de bestaande wetgeving. Een (nieuwe) instantie om deze contacten te bevorderen behoort tot de mogelijkheden. Zoals reeds gesteld werd, hanteert de wetgever andere leeftijdsgrenzen dan de sociologische wetenschap. De vraag naar een verhoging van de leeftijdsgrens tot dewelke jeugdmaatregelen mogelijk zijn is uiterst relevant. Tot slot wordt onderzocht of de stelling dat minderjarigen strafbaar worden gesteld overeenkomstig het algemeen strafrecht houdbaar blijft. Moet de wetgever een jeugdstrafrecht invoeren?

#### *Gelijkheidsbeginsel*

164. Het gelijkheidsbeginsel<sup>369</sup> zorgt ervoor dat iedereen gelijk is voor de wet.<sup>370</sup> De notie 'wet' moet in de materiële betekenis worden begrepen waardoor ook de jeugdwet van 2006 hieronder valt. Het voorkomt dat personen in dezelfde situatie een andere behandeling krijgen. Dit zou betekenen dat de Belgische wetgever geen onderscheid mag maken voor etnische minderheidsgroepen.

---

<sup>368</sup> Cfr. Supra, randnr. 94-96.

<sup>369</sup> Art. 10 en 11 Grondwet.

<sup>370</sup> J. VANDE LANOTTE en G. DOEDERTIER, *Handboek Belgisch Publiekrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 351-354.

165. De vraag stelt zich of personen van allochtone afkomst zich in dezelfde situatie bevinden als personen van autochtone afkomst. Het Grondwettelijk Hof omschrijft de draagwijdte van het gelijkheidsbeginsel als:

*'De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen bepaalde categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is. Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel'*<sup>371</sup>

Er is een verschil in behandeling tussen vergelijkbare categorieën indien de wetgever besluit rekening te houden met culturele en structurele variabelen.<sup>372</sup> Het bevat evenwel een wettig en algemeen doel, namelijk het criminaliteitscijfer doen dalen.<sup>373</sup> Ook is het onderscheidingscriterium objectief. Onder meer nationaliteit en leeftijd zijn objectieve criteria.<sup>374</sup> De redelijke verantwoording en het evenredigheids criterium vormen verder geen probleem, men zal het criterium slechts hanteren om het gestelde doel te bereiken en slechts in die mate dat de aangewende middelen in een redelijke verhouding staan tot het beoogde doel.<sup>375</sup>

166. Een bijzonder aspect van het gelijkheidsbeginsel is de positieve actie. De Belgische overheid kan maatregelen nemen, waarin een onderscheid wordt gemaakt dat is gesteund op een 'verdacht' criterium, met als doel de feitelijke gelijkheid van achtergestelde groepen te bevorderen.<sup>376</sup> Onderscheid op basis van een 'verdacht' criterium wekt op voorhand een vermoeden van discriminatie op, waardoor de rechter strenger aan het gelijkheidsbeginsel toetst. Voorbeelden van een verdacht criterium zijn geslacht, ras en seksuele geaardheid.<sup>377</sup>

Er kan tot de maatregelen van positieve actie worden overgegaan indien aan vier voorwaarden is voldaan:<sup>378</sup>

- De corrigerende ongelijkheid kan slechts in die gevallen worden toegepast waarin een kennelijke ongelijkheid blijkt;
- Het verdwijnen van de ongelijkheid moet door de wetgever als een te bevorderen doelstelling worden aangewezen;

---

<sup>371</sup> Grondwettelijk Hof nr. 37/97, 8 juli 1997 (vaste rechtspraak).

<sup>372</sup> J. VANDE LANOTTE en G. DOEDERTIER, *Handboek Belgisch Publiekrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 356-362.

<sup>373</sup> Ibid., 362-363.

<sup>374</sup> Ibid., 363-364.

<sup>375</sup> Ibid., 364-366.

<sup>376</sup> Ibid., 367.

<sup>377</sup> D. DE PRINS, S. SOTTIAUX en J. VRIELINK, *Handboek Discriminatierecht*, Mechelen, Kluwer, 2005, 224-225.

<sup>378</sup> Grondwettelijk Hof nr. 9/94, 27 januari 1994.



- De maatregelen moeten tijdelijk zijn en verdwijnen wanneer het doel is bereikt;
- De maatregelen mogen niet onnodig andermans rechten beperken.

Deze voorwaarden zijn slechts een nadere verwoording van de eerder vermelde toetsingscriteria van het gelijkheidsbeginsel.<sup>379</sup>

167. De wetgever kan trachten door middel van positieve actie personen van allochtone afkomst beter te begeleiden bij het zoeken naar werk. Uit deel twee bleek dat de variabele van arbeidsparticipatie een sterke invloed had op de andere variabelen. Indien maatregelen worden getroffen zal er geen schending van het gelijkheidsbeginsel zijn, er is voldaan aan de voorwaarden. De wetgever kan ook besluiten om in te zetten op het vlak van onderwijs.

Enerzijds kan de wetgever de bestaande jeugdmaatregelen waarin deze thema's aan bod komen – zoals het geschreven project waardoor de herintegratie in het schoolleven wordt bevorderd – uitbreiden. Anderzijds kan de wetgever opteren om de jeugdwet niet aan te passen, maar nieuwe wetgeving uitvaardigen waarin deze problematiek wordt behandeld.

168. De verschillende wetswijzigingen aan de jeugdwet werden doorgevoerd om het criminaliteitscijfer te doen dalen, maar bleken niet het gekende succes te hebben.<sup>380</sup> Positieve actie suggereert een compensering van de maatschappelijke kwetsbaarheid en uitgangspositie van etnische minderheden.

#### *Evaluatie van de bestaande jeugdmaatregelen*

169. Voorafgaand moet (opnieuw) worden gewezen op het feit dat we in België niet beschikken over statistische gegevens met betrekking tot jeugdcriminaliteit.<sup>381</sup> Officiële politiestatistieken nemen noch de leeftijd, noch de nationaliteit in aanmerking bij de registratie van criminaliteit.<sup>382</sup> Daarnaast zijn er ook geen statistische gegevens beschikbaar betreffende de strafuitvoering in jeugdzaken. Het is niet mogelijk te constateren welke jeugdmaatregelen meer worden opgelegd en welke jeugdmaatregelen er daadwerkelijk voor zorgen dat jongeren niet recidiveren.<sup>383</sup> Deze statistische beperking vormt een rem op het wetenschappelijk en politiek debat.

170. Wel is het mogelijk om de verscheidene jeugdmaatregelen te toetsen aan de maatschappelijke realiteit. De meeste jeugdmaatregelen zijn van overwegend herstelrechtelijke aard. Deze

---

<sup>379</sup> P. VAN ORSHOVEN, "De gecoördineerde grondwet? De nieuwe grondwet? De herschikte grondwet? De grondwet!", *TRD&I* 1994, 305.

<sup>380</sup> J. PUT en M. ROM, *Het nieuwe Jeugdrecht*, Brussel, Larcier, 4-5;  
Cfr. *Supra*, randnr. 91.

<sup>381</sup> Cfr. *Supra*, randnr. 94.

<sup>382</sup> J. CHRISTIAENS en E. DUMORTIER, "De aanpak van jeugddelinquentie in tijden van onveiligheid", *Orde dag* 2006, 7-8.

<sup>383</sup> *Ibid.*, 9.

jeugdmaatregelen trachten de minderjarige op zijn verantwoordelijkheid te wijzen, de gevolgen van zijn daden te beperken en recidive te voorkomen.<sup>384</sup>

Doordat de dader op zijn verantwoordelijkheid wordt gewezen, is het mogelijk dat deze zich realiseert dat deze levensstijl niet houdbaar is. Het opleggen van herstelgerichte jeugdmaatregelen suggereert dat de dader zich zijn uitgangspositie realiseert en het tracht te compenseren.

Ook moet (nog) meer worden ingezet op maatregelen die deze uitgangspositie compenseren, zoals onder meer het geschreven project. Deze maatregel zorgt ervoor dat het opleidingsniveau vanaf het begin wordt opgevolgd. Een goede opleiding verzekert een goede uitgangspositie op de arbeidsmarkt. Zoals gesteld oefenen structurele variabelen een sterke invloed uit op elkaar.<sup>385</sup> De aard van deze soort maatregelen lijkt de meest aangewezen oplossing aangezien het opleidingsniveau sterk doorwerkt op de andere structurele variabelen.

171. Internationaal onderzoek naar de effecten van een justitiële interventie toont aan dat jongeren die geen justitiële maatregel kregen opgelegd, het beter doen dan jongeren die wel een justitiële maatregel kregen opgelegd.<sup>386</sup> Jongeren krijgen het gevoel dat ze een etiket krijgen opgeplakt, de zogenaamde '*labeling theory*'.<sup>387</sup>

Er moet bijgevolg ook aandacht worden besteed aan de invloed die deze jeugdmaatregelen met zich meebrengen. Sommige jeugdmaatregelen worden ondanks hun herstelgericht en beschermend opzet mogelijk als sanctionerend beschouwd door de delinquent. Jongeren die voor eerder geringe strafbare feiten langdurig worden geplaatst, hebben het gevoel dat 'met hen toch niets valt aan te vangen'. Ze hebben geen sociale druk om zich te verbeteren en te herintegreren. Ze raken verstrikt in het net van de criminaliteit.<sup>388</sup>

172. Jeugdrecht moet trachten minderjarige delinquenten zoveel mogelijk te herintegreren in de maatschappij door hun op hun verantwoordelijkheid te wijzen. Indien een aantal jeugdmaatregelen als (te) sanctionerend worden ervaren, wordt de herintegratie bemoeilijkt en moeten deze jeugdmaatregelen worden hervormd. Maatregelen zoals een prestatie van opvoedkundige aard geeft de delinquent de mogelijkheid om te leren uit zijn eigen fouten, hetgeen de kans op recidive vermindert.<sup>389</sup>

#### *Tussenschakels in contacten met etnische minderheidsgroepen*

173. Het is mogelijk dat het huidige wettelijk kader geen probleem vormt, maar wel de tussenschakels met de verschillende etnische minderheidsgroepen. Zij hebben een andere cultuur waardoor integratie

---

<sup>384</sup> Cfr. Supra, randnr. 47 ev.

<sup>385</sup> Cfr. Supra, randnr. 127.

<sup>386</sup> U. GATTI, "Iatrogenic effect of juvenile justice in Canada", Paper presented at the 5th Annual Conference of the ESC, Krakow, 2005.

<sup>387</sup> L. SIEGEL, *Criminology*, Wadsworth, Cengage Reading, 256.

<sup>388</sup> B. DE SMET, "Herijking van het jeugdstrafrecht. Hard aanpak van criminele jongeren?", *Orde dag* 2006, 43-44.

<sup>389</sup> Ibid., 42-43.

door onder meer welzijnswerkers wordt bemoeilijkt. Door de vicieuze cirkel van negatieve ervaringen met betrekking tot integratie<sup>390</sup> staan een aantal van deze minderheidsgroepen mogelijk wantrouwig ten aanzien van de politiediensten en justitie. Hun maatschappelijke kwetsbaarheid en moeilijkheden met betrekking tot integreren draagt hiertoe bij.

174. De oprichting van een nieuwe instantie om de afstand tussen justitie en de minderheidsgroepen te verkleinen is een mogelijke optie. Hierdoor zullen de opgelegde jeugdmaatregelen minder sanctionerend worden ervaren en is een betere opvolging van de jeugdmaatregelen mogelijk. Deze instantie kan in beperkte mate rekening houden met de culturele achtergrond van de delinquent door bijvoorbeeld een omzetting van de jeugdmaatregelen te vorderen. Op deze manier wordt getracht rekening te houden met de culturele identiteit van de delinquent om een succesvolle herintegratie te bevorderen. Zo wordt er vermeden dat de contacten met de etnische minderheidsgroepen niet problematisch verlopen. Op dit ogenblik bestaat immers het risico dat minderheidsgroepen het gevoel krijgen dat ze het zwarte schaap van de maatschappij zijn.

175. In dit opzicht is het vermelden van de justitiehuisen relevant. Deze instantie begeleidt daders van misdrijven bij de uitvoering van de straf of van de maatregel waartoe de rechter heeft beslist.<sup>391</sup> Het aantal pagina's beperkt de uiteenzetting over de justitiehuisen, maar de vraag stelt zich of deze instantie optimaal werkt en het subject van evaluatie moet zijn.

176. Bovendien is justitie slechts één speler in deze problematiek. Jongeren van Marokkaanse en Turkse afkomst hebben zelf aangegeven dat zij het begin van hun delinquente loopbaan situeren op het ogenblik dat zij hun middelbaar onderwijs niet afmaken en meer in de woonbuurt gaan rondhangen. Een gericht onderwijsbeleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare jongeren is de sleutel tot een constructief integratiebeleid. De school is de instelling waarin jongeren hun maatschappelijke positie wordt toegewezen. Extra ondersteuning voor deze jongeren op het vlak van onderwijs is aangewezen.

*Open vraag: optrekken leeftijdsgrens?*

177. De sociologische wetenschap hanteert andere leeftijdsgrenzen dan de jeugdwet. Daar waar in de jeugdwet de jongere wordt beschouwd als een persoon zijnde tot de leeftijd van 18 jaar<sup>392</sup>, gebruikt de sociologische wetenschap de bovengrens van 24 jaar.<sup>393</sup> Dit brengt een belangrijk probleem met zich mee: bij de bestudering van de criminaliteitsgraad werd namelijk de grens van 24 jaar gehanteerd. Moet het jeugdrecht zich bijgevolg richten op de *jeugd* en niet langer op de *minderjarige*? Moet de leeftijd tot wanneer jeugdmaatregelen mogelijk zijn worden verhoogd tot 24 jaar? Deze vraag is uiterst relevant

---

<sup>390</sup> Cfr. Supra, randnr. 132.

<sup>391</sup> D. VAN DAELE en I. VAN WELZENIS, Actuele thema's uit het strafrecht en de criminologie, Leuven, Leuven University Press, 2004, 33-34.

<sup>392</sup> Cfr. Supra, randnr. 15.

<sup>393</sup> Cfr. Supra, randnr. 67.

maar kent geen eenduidig antwoord. Er moet met verschillende maatschappelijke, psychologische en juridische probleemstellingen rekening worden gehouden. De paginabeperking limiteert het onderzoek naar een antwoord op deze vraag.

### *Naar een jeugdstrafrecht?*

178. Is de stelling dat jongeren en volwassenen op dezelfde wijze worden berecht nog houdbaar?<sup>394</sup> Deze vraag verwijst naar de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van minderjarige delinquenten. Deze strafrechtelijke verantwoordelijkheid is een moeilijk onderwerp. Het bepalen van een grens bevat moeilijke juridische en psychologische kwesties. Maar indien een *'minderjarige op de meeste maatschappelijke levensdomeinen niet als volwassenen worden beschouwd (denk bijv. aan stemrecht, seksualiteit of het kunnen afsluiten van contracten), dan lijkt het toch logisch dat ze ook inzake strafrechtelijke normen niet als verantwoordelijke individuen worden beschouwd'*.<sup>395</sup>

179. Het sterkste argument is het feit dat minderjarigen zich *'wegens hun beperkt schuldbesef en de sterke invloed van externe variabelen (ouders, vrienden)'* niet in dezelfde situatie als volwassenen bevinden.<sup>396</sup> Ook de bevoegde minister geeft aan dat de meeste minderjarigen thuishoren in het systeem van jeugdbescherming en niet in het systeem van jeugdsanctionering.<sup>397</sup> Indien daadwerkelijke bestraffing vereist is, beschikt de jeugdrechter over verschillende mogelijkheden, zoals de uithandengeving.

180. Leeftijd is niet slechts een variabele, maar een arbitrair criterium. Het is uitermate moeilijk het schuldinzicht van een minderjarige delinquent te beoordelen. Daarnaast zijn tijdens een procedure voor de jeugdrechtbank voornamelijk de constitutieve elementen van een misdrijf van belang. Vooraleer een minderjarige delinquent dezelfde gevangenisstraf als een volwassene wordt opgelegd, moet hij uit handen gegeven worden.

181. Met de invoering van een apart jeugdstrafrecht wordt het daadwerkelijke doel van de jeugdwet ondermijnt. Door een repressieve straf op te leggen, gaat men voorbij aan het idee om de minderjarige te herintegreren. Hierom wordt de band met het algemeen strafrecht best niet doorgeknipt. De jeugdwet werd in 2006 hervormd met het oog op meer bescherming en herstelgericht werken. Ook in andere Europese landen ligt de klemtoon op het heropvoeden van de minderjarige delinquent.<sup>398</sup> Het strafrecht en het jeugdrecht groeiden naar elkaar toe, getuige het feit dat de jeugdrechter rekening mag houden

---

<sup>394</sup> J. CHRISTIAENS en E. DUMORTIER, "De aanpak van jeugddelinquentie in tijden van onveiligheid", *Orde dag* 2006, 7-8.

<sup>395</sup> *Ibid.*, 9.

<sup>396</sup> B. DE SMET, "Herijking van het jeugdstrafrecht. Hard aanpak van criminele jongeren?", *Orde dag* 2006, 43.

<sup>397</sup> Memorie van toelichting, 22 oktober 2004, *Parl. St. Kamer*, 1467/01, 3-4.

<sup>398</sup> B. DE SMET, "Herijking van het jeugdstrafrecht. Hard aanpak van criminele jongeren?", *Orde dag* 2006, 45-46.

met de ernst van het gepleegde feit en dat de opgelegde jeugdmaatregelen kunnen worden beperkt in de tijd.



# Bibliografie

## Wetgeving

Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot Hervorming der Instellingen, *BS* 15 augustus 1980.

Decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd, *BS* 12 juni 1991.

Decreet van 28 april 1998 inzake het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden, *BS* 19 april 1998.

Decreet van 7 maart 2008 inzake Bijzondere Jeugdbijstand, *BS* 15 april 2008.

Europees Handvest voor Regionale en Minderheidstalen, 25 juni 1992.

Gecoördineerde Grondwet van 17 februari 1994, *BS* 17 februari 1994.

Kaderverdrag van 1 februari 1995 inzake de Bescherming van Nationale Minderheden, *BS* 16 juni 2010.

Resolutie 40/33 van de Verenigde Naties (29 november 1985), *UN Doc. A/RES/40/33* (1985).

Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie van 26 oktober 2012.

Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, 4 november 1950, *BS* 19 augustus 1955.

Wet 15 mei 1912 op de kinderbescherming, *BS* 27-28-29 mei 1912.

Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 15 april 1965.

Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, *BS* 3 februari 1999.

Wet van 1 maart 2002 betreffende de voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 1 maart 2002.

Wet 15 mei 2006 tot wijziging van de wet van 8 april 1965, *BS* 2 juni 2006.

Wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens, *BS* 9 juni 2006.

Wet 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 19 juli 2006.

#### Vorbereidende documenten

Commentaar bij de Appendix van Aanbeveling R(99) 19 van de Raad van Europa, 2.

DE PADT, G., "Question orale de M. Guido De Padt à la ministre de l'Intérieur sur l'enregistrement de l'ethnicité par la police", *Parl. St. Senaat*, nr. 5-226.

Federale regeringsverklaring, *Parl. St. Kamer* 2003 B.Z., nr. 20/1.

LAEREMANS, B., Overbevolking van de gevangenen - Nationaliteit van de gedetineerden, *Parl.St. Senaat* 2012, 5-4449.

Memorie van Toelichting bij het voorontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, 2004.

Omzendbrief gerechtelijke jeugdbijstand, IV, 1.

ONKELINX, L., Kadernota betreffende de hervorming van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, 13 februari 2004, 1.

*Parl. St. Kamer*, nr. 516/5.

*Parl. St. Kamer*, nr. 1467/1.

Verslag COLAERT, *Hand. Kamer* 1911-12.



## Rechtspraak

Cass. 20 mei 2009, P.2009.605F

GWH 27 januari 1994, nr. 9/94.

GWH 8 juli 1997, nr. 37/97

GWH 13 maart 2008, nr. 49.

Luik (Jk.) 14 maart 2003, *JLMB* 2003, 1112.

EHRM, *Bouamar v. België*, ECHR 1999.

## Boeken

BERRY, J.W. en SAM, D.L., *Acculturation and adaption. Social behavior and application, Handbook of cross-cultural psychology*, Needham Heights, Allyn & Bacon, 1996, 551 p.

BOVENS, M., *Cultuur als verweer: Een rechtspolitieke verkenning*, Amsterdam, Boom, 2006, 152 p.

BREMS, E., SOTTIAUX, S., VANDEN HEEDE, P. En VANDENHOLE, W., *Vrijheden en vrijheidsbeneming*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 353 p.

BRION, F., REA, A., SCHAUT, C. en TIXHON, T., *Mon délit? Mon origine. Criminalité et criminalisation de l'immigration*, Brussel, De Boeck, 2001, 316 p.

CHRISTIAENS, J., *De geboorte van de jeugddelinquent*, Brussel, VUBpress, 1999, 380 p.

COENDERS, M., *Nationalistic attitudes and ethnic exclusionism in a comparative perspective: an empirical study of attitudes towards the country and ethnic immigrants in 22 countries*, Nijmegen, Interuniversity Center for Social Science Theory and Methodology, 2001, 259 p.

DE JONGE, G. en VAN DER LINDEN, A.P., *Jeugd & Strafrecht*, Deurne, Kluwer, 2007, 423 p.

DE MEYER, G., *Manifest van een cultuurpopulist. Over de media, het middenveld en de cultuur van het volk*, Leuven/Leusden, Acco, 2003, 131 p.

DE PRINS, D., SOTTIAUX, S. en VRIELINK, J., *Handboek Discriminatierecht*, Mechelen, Kluwer, 2005, 593 p.

DE SMET, B., *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2007, 473 p.

DE SMET, B., *Jeugdbeschermingsrecht in kort bestek*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2005, 435 p.

DE WITTE, H., HOOGE, J. en WALGRAVE, L., *Jongeren in Vlaanderen: gemeten en geteld*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2000, 358 p.

DECOCK, G. en PUT, J., *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen*, Gent, Larcier, 2012, 126 p.

DECOCK, G. en VANSTEENKISTE, P., *Herstel of sanctie. Naar een jeugdsanctierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1999, 326 p.

DECOCK, G. en VANSTEENKISTE, P., *Naar een jeugdsanctierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1995, 148 p.

DESLÉ, E. en MARTENS, A., *Gezichten van hedendaags racisme*, Brussel, VUBpress, 263 p.

DEVROE, I., *Gekleurd nieuws? De voorstelling van etnische minderheden in het nieuws in Vlaanderen*, Vakgroep Communicatiewetenschappen, Gent, Universiteit Gent, 2007, 217 p.

DUPONT, L., *Beginnelsen van Strafrecht*, Leuven, Acco, 2002, 280 p.

ELCHARDUS, M. en SIONGERS, J., *Vreemden. Naar een cultuursociologische benadering van etnocentrisme*, Tielt, Lannoo Campus, 2009, 334 p.

ELIAERTS, C.H., *Van jeugdbescherming naar jeugdrecht*, Arnhem, Gouda Quint, 1990, 337 p.

FIJNAUT, C., MULLER, E.R. en ROSENTHAL, U., *Politie. Studies over haar werking en organisatie*, Alphen aan den Rijn, Samsom, 1999, 1279 p.

FOBLETS, M.C., VRIELINK, J. en BILLIET, J., *Multiculturalimse ontleed: een staalkaart van onderzoek aan de K.U.Leuven*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2006, 392 p.

GREENE, H.T. en GABBIDON, S.L., *Race and crime: a text/reader*, Londen, Sage, 2012, 504 p.

JUNGER-TAS, J., CRUYFF, M., VAN DE LOOIJ-JANSEN, P. en REELICK, F., *Etnische minderheden en het belang van binding: een onderzoek naar antisociaal gedrag onder jongeren*, Houten/Antwerpen, Bohn Stafleu Van Loghem, 2003, 195 p.

JUNGER-TAS, J., TERLOUW, J. en KLEIN, M., *Delinquent behavior among young people in the Western world*, Den Haag/Amsterdam, WODC/Kugler, 1994, 441 p.

LIEM, M., GEENE, K. en KOENRAADT, F., *Partnerdoding door etnische minderheden*, Amsterdam, Rozenberg Publishers, 2007, 367 p.

LOEBER, R., SLOT, W. en SERGEANT, J., *Ernstige en gewelddadige jeugddelinquentie: omvang, oorzaken en interventies*, Houten, Bohn Stafleu van Loghum, 2001, 252 p.

MORRIS, A. en MAXWELL, G., *Restorative Justice for Juveniles – Conferencing, Mediation and Circles*, Oxford, Hart Publishing, 2001, 290 p.

MYNNTTI, K. en PACKER, J., *The protection of Ethnic and Linguistic Minorities in Europe*, Abo, Abo Akademis tryckeri, 1993, 260 p.

NORA, P., *Les Lieux de mémoire: Les France*, Gallimard, Gallimard, 1992, 389 p.

NUGTER, L., *De integratieatlas: Een onderzoek naar sociaal-economische en sociaal-culturele integratie van etnische minderheden in Zwolle, Utrecht*, De Graaff, 2004, 143 p.

NUYTIENS, A., CHRISTIAENS, J. en ELIAERTS, C., *Ernstige jeugddelinquentie gestraft? Praktijk van de uithandengeving*, Gent, Academia Press, 2005, 322 p.

PUT, J. en ROM, M., *Het nieuwe jeugdrecht*, Brussel, De Boeck & Larcier, 2007, 345 p.

PUT, J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 592 p.

PUT, J., *Wetboek Jeugdrecht*, Brussel, Larcier, 2011, 396 p.

QUELOZ, N., BÜTIFOKER REPOND, F., PITTET, D., BROSSARD, R. en MEYER-BISCH, B., *Délinquance des jeunes et justice des mineurs. Les défis des migrations et de la pluralité ethnique*, Brussel, Bruylant, 2005, 816 p.

S. GROENEZ, I. VAN DEN BRANDE en I. NICAISE, *Cijferboek sociale ongelijkheid in het Vlaams onderwijs, een verkennend onderzoek op de Panelstudie van Belgische Huishoudens*, Leuven, Hiva, 2003, 212 p.

SIEGEL, L., *Criminology*, Wadsworth, Cengage Reading, 752 p.

SMETS, J., *Het jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 821 p.

TAZELAAR, C., *Multicultureel Nederland in 70 vragen*, Houten, Bohn Stafleu Van Loghum, 2002, 227 p.

THEUNIS, J., *De bescherming van minderheden in het internationaal en nationaal recht: recente ontwikkelingen*, Gent, Mys & Breesch, 1995, 156 p.

TIMMERMAN, C., LODEWYCKX, L., VANHEULE, D. en WETS, J., *Wanneer wordt vreemd, vreemd? De vreemde in beeldvorming, registratie en beleid*, Leuven/Voorburg, Acco, 2004, 289 p.

TONRY, M., *Ethnicity, crime and migration. Comparative and cross-national perspectives*, Chicago, The University of Chicago Press, 1997, 456 p.

VAN DAELE, D. en VAN WELZENIS, I., *Actuele thema's uit het strafrecht en de criminologie*, Leuven, Leuven University Press, 2004, 209 p.

VAN DE GARDE, *Pyttersen's Nederlandse almanak 1992*, 201 p.

VAN KALMTHOUT, A.M., HOFSTEE-VAN DER MEULEN, F. en DÜNKEL, F., *Foreigners in European prisons*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2007, 993 p.

VAN SAN, M. en LEERKENS, A., *Criminaliteit en criminalisering: Allochtone jongeren in België*, Amsterdam, Amsterdam University Press, 2001, 278 p.

VANDE LANOTTE, J. en DOEDERTIER, G., *Handboek Belgisch Publiekrecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 1530 p.  
VEENMAN, J., *Keren de kansen? De tweede-generatie allochtonen in Nederland*, Assen, Van Gorcum, 1996, 197 p.

WALGRAVE, L., *Uitgeleide aan de jeugdbescherming*, Leuven, Acco, 1978, 179 p.

WEIJERS, I. en ELIAERTS, C., *Jeugdcriminologie: achtergronden van jeugdcriminaliteit*, Den Haag, Boom juridische Uitgevers, 2008, 504 p.

WETS, P., *Enfance coupable et Tribunaux pour enfants*, Brussel, Éditions de la Société d'études morales, sociales et juridiques, 1937, 104 p.

## Tijdschriften

BOSSUYT, M., "La définition du concept de minorités en droit international", 2003, 1-10.

BOUHLAL, R., "Racisme et les pratiques discriminatoires qui y sont associées en Belgique", Rapport Alternatif d'ENAR, 2011-2012.

BROUWERS, B., "Jeugdsanctierecht in Europa: is uithandengeving een evidentie?", *Jura Falc.* 2007, 3-38.  
Bureau Discriminatiezaken, "Factsheet etniciteit en criminaliteit", *Factsheet 2008/5*, 1-5.

CARTUYVLES, Y., "De grote etappes in het Belgische jeugdrecht: continuïteit, circulariteit of breuk?", *T.J.K.* 2001, 132-157.

CARTUYVLES, Y., "Jeugdrecht in België: wat is er veranderd?", *Orde dag* 2000, 7-14.

CHRISTIAENS, J. en DUMORTIER, E., "De aanpak van jeugddelinquentie in tijden van onveiligheid", *Orde dag* 2006, 7-13.

CLARK, C., GHOSH, A., GREEN, E. en SHARIFF, N., *Media Portrayal of Young People – impact and influences*, Young Researchers Network / National Children's Bureau, 2008, 1-34.

Comité P, "Onderzoek naar geweld tegen Brusselse politie", 1 februari 2013, 1-36.

DEPARTEMENT WERK EN SOCIALE ECONOMIE, "Rapport migranten en nakomelingen", 2011, 1-24.

DE HERT, P., "De camerawet: een zoektocht naar een afweging tussen het recht op privacy en het recht op veiligheid", *T. Strafrecht* 2007, 93-100.

DE HERT, P., "EU richt aandacht op etnische profilering door politiediensten", *Juristenkrant* 2010, 4.

DE RIDDER, S. en BEYENS, K., "Incarcerated by numbers? Wat leren de cijfers ons over ? Vreemdelingen? In de gevangenis?", *Panopticon* 2012, 305-324.

DE SAEGER, W., "Rechter staat religieuze wapendracht toe", *Juristenkrant* 2008, 1.

DE SMET, B., "Herrijking van het jeugdstrafrecht. Hard aanpak van criminele jongeren?", *Orde dag*, 2006, 41-46.

DE VISSCHER, S., "Probleemkinderen in probleembuurten? De stad als alledaags socialisatiekader", *Panopticon* 2009, 9(4), 21-34.

DELNOY-MARGRÈVE, I., "Le civiliste et la loi du 8 avril 1965 relative a la protection de la jeunesse", *Ann. Fac. Dr. Liège* 1965, 421-448.

DERRE, S., "Peut-on encore parler de mineurs délinquants?", *J.L.M.B.* 2005, 461-464.

EGGERICKX, T., BAHRI, A. en PERRIN, N., "Internationale migratiebewegingen en allochtone bevolkingsgroepen. Statistische en demografische gegevens", Belgisch Interuniversitair Consortium over Immigratie en Integratie, Louvain-la-Neuve, Université Catholique de Louvain, 2006, 1-20.

ELIAERTS, C., "De toekomst van het jeugdbeschermingssysteem (bis)", *T. Strafrecht* 2013, 214-221.

ELLEMER, J., "Twee scenario's opnieuw bezien", *Migrantenstudie* 1999, 223-230.

EUROPEAN NETWORK AGAINST DISCRIMINATION, "Factsheet etnisch profileren", Brussel, 2009, 1-21.

GILBERT, E., MAHIEU, V., GOEDSEELS, E. en RAVIER, I., "Onderzoek naar de beslissingen van jeugdrechters / jeugdrechtbanken in MOF-zaken", *Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie*, september 2012, 1-12.

GOEDSEELS, E., "Jeugddelinquentie: Wallonië helpt, Vlaanderen straft?", *Alert* 2008, 29-38.

HEBBERECHTS, P., DUCHATEAU, K. en VAN POECK, B., "Het levensverhaal van jongens en jonge mannen van Turkse en Marokkaanse origine met een instellingsverleden", *Panopticon* 2005, 26(5), 10-31.

HEUGPEN, P., "La force des mots", *J.* 1927, 65-68.

HEYLEN, B., RAVIER, I. en VANNESTE, C., "L'évaluation d'un centre ferme pour mineurs, le centre 'De Grubbe a Everberg", *RDPC* 2010, 726-753.

LODEWIJCKX, E., "Gezinsvorming bij tweede generatie Turken en Marokkanen: Een verschillende start al naargelang ze huwen met een huwelijksmigrant of met iemand van de tweede generatie?", *Studiedienst Vlaamse Regering* 2010, 1-10.

MAAS-DE WAAL, C.J., "Criminaliteit en buitenlandse jongeren", *Tijdschrift voor Criminologie* 1991, 174-184.

MADDENS, B., BILLIET, J. en BEERTEN, R., "National identity and the attitude towards foreigners in multi-national states: the case of Belgium", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 26(1), 44-61.

MAERTEN, K., "De rechten van etnische, culturele en religieuze minderheden", *Jura Falc.* 2002, 129-160.

MATTHIJS, J., "De civielrechtelijke bepalingen betreffende de minderjarigen in de nieuwe wet jeugdbescherming", *T.P.R.* 1965, 311-415.

MAUS, I., "La loi belge du 15 mai 1912 sur la protection de l'enfance. Son application, ses résultats, ses lacunes", *R.D.P.* 1937, 1049-1064.

MEERSCHAUT, K. en DE HERDT, P., "Identiteitscontroles in rechtvergelijkend perspectief. Moet controle op kleur worden gemeten", *Orde Dag* 2007, (40) 10-19.

Ministry of Justice, "Statistics on Race and the Criminal Justice System 2010", oktober 2011, 14

SERVAES, J. en SCHAKENBOS, E., "De rol van de media bij beeldvorming over etnische minderheden", Brussel, *Cultuur en Migratie* 1989, 7-29.

SMET, V., "Sociaal-wetenschappelijk onderzoek en beleid. Een analyse van het rapport Van San", *Ethiek en Maatschappij* 2006, 2-72.

SMETS, J., "Het voorontwerp Gol betreffende de jeugdbescherming", *Panopticon* 1984, 213-226.  
*T.J.K.* 2001, 132- 157.

TAYART DES BORMS, "Rémarques sur l'application de la loi du 15 avril 1912", *R.D.P.* 1920, 135.

U. GATTI, "Iatrogenic effect of juvenile justice in Canada", Paper presented at the 5th Annual Conference of the ESC, Krakow, 2005.

VAN DE KERCKHOVE, M., "Des mesures répressives aux mesures de sûreté et de protection. Réflexions sur le pouvoir mystificateur de langage", *RDPC* 1976, 245-279.

VAN KEIRSBILCK, B., "Non la fugue n'est pas un délit! Statut juridique du fugueur", *JDJ* 2005, 14-21.

VAN ORSHOVEN, P., "De gecoördineerde grondwet? De nieuwe grondwet? De herschikte grondwet? De grondwet!", *TRD&I* 1994, 305.

WALGRAVE, L. en KESTELOOT, C., "Sociale uitsluiting van jongeren en straatcriminaliteit in de stad: een jeugdcriminologisch en sociaal-ruimtelijk onderzoek", *OGJC* 2000, 1-12.

YACOB, "Minorité Ethnique", *Lexique* 2002, 1-25.

#### Diverse bronnen

BARBIEUX, Y., " De laatste 24 seconden van Joe Van Holsbeeck", *Het Nieuwsblad*, 31 januari 2007.

Belga, "De Padt pleit voor etnische registratie bij criminele feiten", *De Standaard*, 9 oktober 2011.

Belga, "Drie Indiërs veroordeeld voor dragen van kirpan", *De Standaard*, 5 maart 2009.

Belgische Overheid, *Een cijfermatig inzicht in de bevolking*, januari 2010,  
[http://www.belgium.be/nl/over\\_belgie/land/bevolking/](http://www.belgium.be/nl/over_belgie/land/bevolking/)

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK, "Begrippen", 2014, <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm>

Office of the Federal Register National Archives and Records administration, *The Code of Federal Regulations of the United States of America*, U.S. Government Printing Office, 2003, 469-470.

STAETS, B., "Politie houdt grote schoonmaak in Gentse probleemwijken", *De Standaard*, 11 december 2012.

Vlaams Belang Krant Halle-Vilvoorde, maart 2012, 1-8.



# Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

**De invloed van etnische afkomst en geloofsovertuiging op delinquent gedrag bij jongeren**

Richting: **master in de rechten-rechtsbedeling**

Jaar: **2014**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

**Vanderstraeten, Brecht**

Datum: **15/05/2014**